

L'aplicació judicial del Codi Civil de Catalunya

L'aplicació judicial del Codi Civil de Catalunya

Institut de Dret privat europeu i comparat
Universitat de Girona
(Coord.)

Documenta
Universitaria

Dades CIP recomanades per la Biblioteca de la UdG

CIP 347(467.1) APL

L'Aplicació judicial del Codi Civil de Catalunya / Institut de Dret privat europeu i comparat Universitat de Girona (coord.). -- Girona : Institut de Dret Privat Europeu i Comparat de la Universitat de Girona : Documenta Universitaria, 2023. -- 1070 pàgines ; 23 cm
Conté: El papel de la jurisprudencia: tradición y derecho catalán contemporáneo / Jesús Delgado Echeverría ...
ISBN 978-84-9984-672-0

I. Delgado Echeverría, Jesús. Papel de la jurisprudencia: tradición y derecho catalán contemporáneo II. Universitat de Girona. Institut de Dret Privat Europeu i Comparat de la Universitat de Girona 1. Dret civil -- Legislació -- Catalunya 2. Catalunya. Codi civil

CIP 347(467.1) APL

No es permet un ús comercial de l'obra original ni la generació d'obres derivades per altres persones que no siguin les propietàries dels drets. És la llicència més restrictiva ja que només permet que altres persones es descarreguin l'obra i la comparteixin amb altres sempre i quan en reconeixin l'autoria, però sense fer-ne modificacions ni ús comercial.

© dels textos: els seus autors

© de l'edició: Institut de Dret Privat Europeu i Comparat de la Universitat de Girona

© de l'edició: Documenta Universitaria

ISBN primera edició: 978-84-9984-659-0

Segona edició, ampliada, revisada i actualitzada als RDL 5/2023 i 6/2023.

ISBN: 978-84-9984-672-9

DOI: 10.33115/b/9788499846729

Girona, 2024

Les Vint-i-dosenes Jornades han estat organitzades per l'Institut de Dret privat europeu i comparat de la Universitat de Girona, en col·laboració amb l'Ajuntament de Tossa de Mar i el suport de:

Generalitat de Catalunya. Departament de Justícia, Drets i Memòria

Universitat de Girona

Acadèmia de Jurisprudència i Legislació de Catalunya

Deganat autonòmic dels Registradors de la Propietat i Mercantils de Catalunya

Col·legi Notarial de Catalunya

Facultat de Dret UAB (Deganat)

Facultat de Dret UB (Deganat)

Facultat de Dret UdG (Deganat)

Col·legi de l'Advocacia de Girona

Col·legi d'Advocats de Terrassa

Col·legi de l'Advocacia de Figueres

Sumari

Primera ponència El paper de la jurisprudència en el dret civil català actual

El papel de la jurisprudencia: tradición y derecho catalán contemporáneo	11
Jesús Delgado Echeverría	
La creación de la norma jurisprudencial y los tribunales superiores de justicia. El diálogo entre el Tribunal Supremo y los Tribunales Superiores de Justicia.....	44
Francisco de P. Blasco Gascó	
La sentència del tribunal d'instància com a objecte cassacional.....	109
Francisco Javier Pereda Gámez	
Tècnica cassacional i accés al TSJC.....	160
Joaquim Bayo Delgado	

Segona ponència L'aplicació judicial del Codi Civil de Catalunya

Llibre primer del Codi Civil de Catalunya

Principales líneas jurisprudenciales del TSJC en materia de prescripción y caducidad	206
Fernando Lacaba Sánchez	

Alguns problemes de l'aplicació de les normes del CCCat en matèria de prescripció. Èmfasi especial en el camp de la responsabilitat civil	263
Sonia Ramos González	

Llibre segon del Codi Civil de Catalunya

Jurisprudència del llibre segon del Codi Civil de Catalunya.....	306
Maria Eugènia Alegret Burgués	

Adquisicions oneroses i titularitats dels cònjuges en el règim de separació de béns i dels convivents en parella estable*	354
Albert Lamarca i Marquès	

L'actualització del dret de filiació a la llum de la jurisprudència	448
Esther Farnós Amorós	

Llibre quart del Codi Civil de Catalunya

Sucesión contractual e intestada: práctica notarial, experiencia jurisprudencial y doctrina de la DGDEJM	513
Jesús Gómez Taboada	

La sucesión testada en Catalunya: práctica notarial, jurisprudencia y doctrina de la DGDEJM.....	542
Pablo Vázquez Moral	

Jurisprudència sobre la transmissió de la delació. Els seus efectes civils, fiscals i registrals.....	622
Enrique Peruga Pérez	

Llibre cinquè del Codi Civil de Catalunya

- La jurisprudència sobre el libro quinto del CCCat.....654**
Antonio Recio Córdoba
- La jurisprudència sobre l'ús turístic dels habitatges
al llibre cinquè del Codi Civil de Catalunya694**
Esther Sais Re
- El pacte comissori en la jurisprudència del Tribunal
Superior de Justícia de Catalunya712**
Rosa Milà Rafel
- La revisió judicial de les resolucions de la Direcció
General de Dret, Entitats Jurídiques i Mediació752**
Miriam Anderson

Llibre sisè del Codi Civil de Catalunya

- La primera experiència en l'aplicació judicial del nou
llibre sisè del Codi civil de Catalunya816**
Jordi Seguí Puntas

Comunicacions

- La reforma de la casación civil: efectos sobre la casación
civil autonómica846**
José-Ramón García Vicente
- La prescripció de la pretensió al pagament de les despeses
de la comunitat de propietaris863**
Tomàs Gabriel García-Micó
- Barreres arquitectòniques i comunitats de propietaris:
anàlisi de l'aplicació judicial de l'art. 553-25.5 CCCat876**
Guillem Izquierdo Grau

El usufructo con facultad de disposición: su desarrollo por la jurisprudencia en Cataluña	909
M ^a Patricia Represa Polo	
Desheretament per absència de relació familiar: la interpretació de les audiències provincials de Barcelona i Tarragona.....	935
Rosa M. Garcia Teruel	
El Dret català de contractes: del Dret <i>aplicable</i> al Dret <i>aplicat</i>	967
Lídia Arnau Raventós	
L'aplicació del règim de la conformitat del Codi civil de Catalunya per les Audiències Provincials	985
Roger Barat i Rubio	

Adquisicions oneroses i titularitats dels cònjuges en el règim de separació de béns i dels convivents en parella estable*

Albert Lamarca i Marquès
Professor titular de dret civil
Universitat Pompeu Fabra

Sumari

- 1. Separació de béns, codificació civil catalana i aplicació judicial**
- 2. Les adquisicions oneroses dels cònjuges i les titularitats sobre els béns en el règim de separació de béns**
 - 2.1. El caràcter propi de tots els béns en el règim de separació de béns
 - 2.2. La titularitat dels béns en les adquisicions oneroses dels cònjuges
 - 2.3. Titularitats dubtoses i separació de béns
 - 2.4. La comunitat ordinària indivisa sobre els béns dels cònjuges i la seva divisió
- 3. L'aplicació judicial del Codi civil de Catalunya sobre adquisicions oneroses i titularitats dels cònjuges en el règim de separació de béns**
 - 3.1. El dret aplicable al fons de la qüestió
 - 3.2. Les adquisicions oneroses i les titularitats sobre béns immobles
 - 3.3. L'adquisició de llicències de taxi i de farmàcia
 - 3.4. Els béns mobles de valor ordinari destinats a l'ús familiar
 - 3.5. La titularitat dels comptes corrents dels cònjuges
 - 3.6. Els actius financers i els títols valors
 - 3.7. Les adquisicions no oneroses

* El treball s'emmarca en el projecte de recerca «Nuevos desarrollos en la autodeterminación personal y familiar: del estatus a la autorregulación» (PID2021-123985NB-I00), finançat pel Ministerio de Ciencia, e Innovación, i en les activitats del Grup de Recerca Consolidat 2021 SGR 00946, finançat pel Departament de Recerca i Universitats de la Generalitat de Catalunya.

- 3.8. La modificació de la titularitat sobre els béns per acord dels cònjuges i per decisió judicial
 - 3.9. El fonament de la normativa explicada pels tribunals
 - 3.10. La presumpció de donació entre els cònjuges com a renúncia a reclamacions futures
 - 3.11. Prescripció i usucapió
 - 3.12. Computació i imputació de les donacions o atribucions dels cònjuges en la compensació econòmica per raó de treball
- 4. El procediment per a la divisió dels béns en comunitat ordinària indivisa**
- 4.1. Comunitat de béns dels cònjuges i règim econòmic matrimonial
 - 4.2. El procediment per a liquidar els règims econòmics i el règim de separació de béns
 - 4.3. L'aplicació judicial de la norma processal del Codi civil de Catalunya
- 5. Adquisicions oneroses i titularitats dels convivents en parella estable**
- 5.1. Els efectes patrimonials de la convivència en parella estable
 - 5.2. L'aplicació judicial del Codi civil de Catalunya i els pactes dels convivents sobre les adquisicions oneroses
- 6. Conclusions**
- Bibliografia citada**

1. Separació de béns, codificació civil catalana i aplicació judicial

La Llei 25/2010, del 29 de juliol, del llibre segon del Codi civil de Catalunya (CCCat), relatiu a la persona i la família, va introduir destacades novetats en la regulació del règim de separació de béns. L'aplicació judicial del Codi de Família (CF), aprovat per la Llei 9/1998, del 15 de juliol, durant més d'una dècada, havia evidenciat els canvis que calia fer al règim econòmic legal supletori a Catalunya. El procés de codificació del dret civil català endegat constituïa una bona ocasió per a implementar aquests canvis, i revisar la normativa vigent, a la vista de la jurisprudència recaiguda.¹

Les novetats es van residenciar majoritàriament, i de manera molt remarcable, en matèria de compensació econòmica per raó de treball.² Tanmateix, les altres disposicions relatives al règim de separació van ser objecte d'una redacció més precisa i completa, i també d'alguna innovació. Per bé que el text dels articles 232-1 i 232-2 CCCat reproduceix

1 Per al coneixement d'aquesta aplicació jurisprudencial del dret precedent al CCCat és d'interès el treball d'abast general de GARCÍA GONZÁLEZ, José Antonio, *Jurisprudencia sobre derecho de familia y de la persona en Cataluña. Aspectos civiles y procesales*, Barcelona, Bosch, 2008; i també ID., *Legislació catalana sobre dret de família. Normativa concordada del Llibre segon del Codi civil de Catalunya amb jurisprudència i formularis*, València, Tirant lo Blanch, 2011. Són de referència les notes de jurisprudència de les diferents edicions del llibre d'EGEA FERNÁNDEZ, Joan; FERRER RIBA, Josep (Ed.); FARNÓS AMORÓS, Esther (Co.), *Codi civil de Catalunya i legislació complementària*, 17a ed., Barcelona, Atelier, 2021.

2 Així resulta del Preàmbul de la Llei 25/2010, en el qual s'afirma que «El capítol II, relatiu als règims econòmics matrimonials, manté el règim de separació de béns com a legal supletori i en conserva, amb algunes modificacions remarcables, els trets definitoris», tot exposant extensament els canvis en matèria de compensació econòmica per raó de treball.

fil per randa el dels articles 37 i 39 del CF, respectivament, sense cap canvi, ni tan sols d'estil o de redacció, l'article 232-3 CCCat, en matèria d'adquisicions oneroses, sí que va reformular tècnicament el contingut de l'article 39 CF, en el primer apartat, sense, però, modificar-ne la regla de fons. A més, en el segon apartat es va introduir una modulació de la regla del primer apartat, basada en el principi de la titularitat formal, per a determinats tipus de béns, els designats com a béns mobles de valor ordinari destinats a l'ús familiar, que ja es podia considerar assumida i vigent a la pràctica, d'acord amb la jurisprudència dels tribunals.³ Al seu torn, l'article 232-4 CCCat va introduir canvis d'estil i de redacció en l'article 40 CF sobre titularitats dubtoses. Pel que fa a la divisió dels béns en comunitat ordinària indivisa, la reformulació de la regla de l'article 43 CF, en el nou article 232-12 CCCat, també semblava una qüestió només d'estil, però calia tenir en compte l'expressa formulació d'una disposició de caràcter processal, a la disposició addicional tercera, apartat 2 *in fine*, de la Llei 25/2010, així com també la nova remissió de l'apartat 6è a l'article 552-11 al precepte, en matèria de divisió de la situació de comunitat, del Llibre cinquè del CCCat.

Els canvis en el règim de separació de béns del CCCat, en relació amb el CF, continuaven la línia de les reformes ja fetes amb anterioritat per la Llei 8/1993, de 30 setembre, de modificació de la Compilació en matèria de relacions patrimonials entre cònjuges, en els articles 20, 21 i 23,⁴ la qual, al seu torn, operava sobre els canvis produïts a la Compilació per la modificació del 1984,⁵ primer amb la Llei 13/1984, de 20 de març, i després pel Decret legislatiu 1/1984, de 19 de juliol.⁶ Totes aquestes

3 Així en la STSJ 28.11.2002 (RJ 10924).

4 Cfr. MIRAMBELL ABANCÓ, Antoni, «Comentari als articles 20 a 22», a: CASANOVAS MUSSONS, Anna; EGEA FERNÁNDEZ, Joan; GETE-ALONSO CALERA, M^a del Carmen; MIRAMBELL ABANCÓ, Antoni (Coords.), *Comentari a la modificació de la Compilació en matèria de relacions patrimonials entre cònjuges*, Barcelona, Generalitat de Catalunya, 1995, p. 181-196, p. 189.

5 Cfr. MIRAMBELL I ABANCÓ, Antoni, «Comentari als articles 49, 50 i 51», a AAVV, *Comentaris a les reformes del Dret civil de Catalunya. Vol. I*, Bosch, Barcelona, 1987, p. 438-476.

6 Per a unes reflexions prèvies a aquesta reforma, sobre la qüestió de les titularitats dels cònjuges, PUIG SALELLAS, Josep M., «La reforma de la Compilació en matèria de relacions econòmiques patrimonials entre cònjuges», a: *Materials de les II Jornades de Dret català a Tossa, celebrades els dies 29 i 30 de setembre i 1 i 2 d'octubre de 1982*, original mecanografiat sense data, p. 255-363, p. 332. Pel que fa a una exposició sobre la regulació compilada

regulacions successives han tingut un gran impacte a la pràctica, i han aprofundit en l'afaiçonament actual del règim de separació de béns en el dret català, superant els debats sobre l'oportunitat de la seva vigència com a règim legal supletori a Catalunya, i establint-ne uns trets definidors fonamentats en els principis de llibertat, igualtat i equitat.⁷

Pel que fa a la realitat de l'aplicació pràctica d'aquest règim de separació de béns català, cal tenir molt en compte, a diferència del que succeeix en la majoria d'ordenaments propers, en els quals és un règim voluntari o paccionat, que presenta la singularitat de ser el règim legal supletori dels matrimonis als que és aplicable el dret civil de Catalunya, d'acord amb l'article 231-10.2 CCCat. Això fa que aquest règim econòmic presenti unes característiques pròpies a considerar especialment en tota regulació i anàlisi de l'aplicació pràctica que se'n pugui fer.

D'una banda, això es manifesta en què l'aplicació d'aquest règim de separació de béns al matrimoni no resulta d'una deliberada voluntat dels cònjuges d'evitar la comunicació patrimonial entre ells durant la convivència, com sí que succeeix quan el règim de separació és convencional, i ha estat pactat en capítols per evitar l'aplicació d'un règim de comunitat o de participació en els guanys.⁸ Per contra, i en relació amb l'anterior, l'experiència demostra que en una gran part de

del 1960, VIRGILI SORRIBES, FRANCISCO, «El régimen legal de separación de bienes en la Compilación del Derecho civil especial de Cataluña», *Anuario de Derecho Civil*, tom 15/1, 1965, p. 3-68; i PUIG FERRIOL, LLUÍS; ROCA TRIAS, ENCARNA, *Fundamentos del Derecho civil de Cataluña. Tomo II. Derecho familiar catalán*, Bosch, Barcelona, 1979, p. 74.

7 Són encara de molt interès les valoracions sobre el règim de separació de béns català en relació amb les reformes dels règims econòmics a Europa, en un context molt diferent de l'actual, de ROCA SASTRE, RAMON M., *Estudios de Derecho civil especial de Cataluña*, Bosch, Barcelona, 1983, p. 102 i 391, qui es refereix a «el sistema de separación de bienes». Com a contrapunt, ja vigent el CCCat, de manera crítica, ROCA TRIAS, ENCARNA, «Els canvis en el règim de béns: de la separació a la comunitat diferida», a: FLORENSA I TOMÀS, CARLES ENRIC (Dir.); FONTANELLAS MORELL, JOSEP M. (Coord.), *La codificación del Derecho civil de Cataluña. Estudios con ocasión del cincuentenario de la Compilación*, Madrid – Barcelona, Marcial Pons, 2011, p. 91-102.

8 Pel que fa a les diferències substancials entre el règim de separació de béns i el de participació en els guanys, quant als efectes participatius a què pot donar lloc la compensació econòmica per raó de treball, AGUILERA RULL, ARIADNA, «Gènere i dret de família: una lectura de la compensació econòmica per raó de treball a partir del Llibre segon del Codi civil de Catalunya», *Revista Catalana de Dret Privat*, vol. 15-1, 2015, p. 113-130, p. 121. De manera similar, FARNÓS AMORÓS, ESTHER, «Separació de béns i compensació econòmica per la dedicació abnegada a la família i a l'empresa del marit: la

matrimonis s'adopten pràctiques que clarament porten a la comunicació patrimonial entre els cònjuges, d'acord amb la conducta observada durant la convivència, però sempre partint de la llibertat i la igualtat per a configurar les relacions patrimonials entre ells. Aquesta realitat pràctica del règim de separació com a legal supletori explica la necessitat de preveure una norma que expressament fixi regles sobre les titularitats derivades de les adquisicions oneroses dels cònjuges, diferent d'una mera regla de presumpció de copropietat en cas de titularitats dubtoses, que es pot trobar en la majoria d'ordenaments, i l'afirmació del caràcter propi o no matrimonial de tots els béns dels cònjuges. A més, també exigeix una regulació molt detallada de la compensació econòmica per raó de treball, que implementa criteris d'equitat, i una previsió sobre la manera de posar fi a les situacions de comunitat en ocasió del procés matrimonial. En darrer terme, cal advertir de la relació existent entre la liquidació del règim econòmic, i els efectes que en resulten, i la resta de les mesures patrimonials derivades de la crisi conjugal.

D'una altra banda, cal considerar també, de nou de manera singular per al dret català, que malgrat ser el règim de separació de béns el legal supletori, el legislador català no compta amb totes les competències normatives per concordar o harmonitzar la resta de l'ordenament jurídic amb aquest règim econòmic matrimonial majoritari dels ciutadans de Catalunya. Especialment això hauria de succeir així en matèria de dret tributari o de dret processal. Sí que en els darrers temps hi ha hagut modificacions importants en aquest sentit, per part del legislador estatal, en resposta a les exigències de la realitat catalana, junt amb intents per part del legislador català en exercici de les migrades competències que pugui tenir. Tanmateix, aquesta realitat encara presenta importants deficiències, i la consideració del règim de separació de béns català com el legal supletori en el conjunt de l'ordenament jurídic no s'esdevé de manera completa com caldria.⁹

sentència del Tribunal Superior de Justícia de Catalunya de 14 de febrer de 2013», *Revista Catalana de Dret Privat*, vol. 14, 2014, p. 161-178, p. 167, afirma que «aquesta funció participativa no és pura», atès que «a més del requisit de la desigualtat patrimonial, cal que el cònjuge creditor hagi contribuït que l'altre assoleixi majors guanys».

9 Dos exemples de l'actuació per part del legislador estatal serien l'article 33.3.d de la *Ley 35/2006, de 28 de noviembre, del Impuesto sobre la Renta de las Personas Físicas y de modificación parcial de las leyes de los Impuestos sobre Sociedades, sobre la Renta de no Residente y sobre el Patrimonio*, pel que fa a la consideració en l'IRPF de l'extinció del règim de separació de

L'anàlisi de l'aplicació judicial del CCCat en la dècada llarga de vigència del Llibre segon permet posar de relleu els encerts i mancances de la nova regulació, pel que fa al règim de separació, específicament en matèria de les titularitats dels béns dels cònjuges, vinculades a les anomenades adquisicions oneroses. Aquesta és una qüestió que s'insereix en el marc del conjunt de l'economia familiar o del règim patrimonial del matrimoni, que inclou l'anomenat règim primari, així com els efectes de la nul·litat del matrimoni, del divorci i de la separació legal. Tota decisió en matèria de relacions patrimonials entre els cònjuges està interrelacionada amb les altres, i no es pot considerar aïlladament.¹⁰

La pràctica judicial més recent evidencia que les controvèrsies sobre la composició del patrimoni dels cònjuges, ço és, la titularitat sobre els béns adquirits a títol oneros, es manifesta amb intensitat en ocasió de la crisi conjugal, si els cònjuges no han assolit un acord que eviti una separació o un divorci contenciosos. Si aquest acord s'ha assolit, aleshores també comprèn majoritàriament la resolució dels conflictes que hi pogués haver sobre la titularitat dels béns, que en un altre cas s'exacerben.

Les anteriors consideracions es poden estendre també al règim patrimonial de la convivència en parella estable. La Llei 25/2010 va introduir-ne una nova regulació al Llibre segon del CCCat, en relació amb la precedent de la Llei 10/1998, de 15 de juliol, d'unions estables de parella (LUEP), sobre la qual també s'ha pronunciat amb intensitat la jurisprudència pel que fa a les titularitats dels convivents derivades de les adquisicions oneroses de béns durant la vida en comú.

Són al voltant de dues-cents cinquanta les resolucions judicials en què es pot identificar el tractament de la qüestió de les adquisicions oneroses i la titularitat dels béns dels cònjuges en el règim de separació

béns, o l'article 437.4a de la *Ley 1/2000, de 7 de enero, de Enjuiciamiento Civil* (LEC), pel que fa a l'acumulació objectiva d'accions en els judicis verbals quant la divisió de la cosa comuna en els plets matrimonials. En sentit contrari, es pot esmentar l'article 194 del *Real Decreto Legislativo 1/2020, de 5 de mayo, por el que se aprueba el texto refundido de la Ley Concursal*, quant als drets d'adquisició del cònjuge del concursat en el règim de *gananciales*.

10 LAMARCA I MARQUÈS, Albert, «Comentari als arts. 232-1 a 232-4», a: EGEA I FERNÁNDEZ, Joan; FERRER I RIBA, Josep (Dirs.); FARNÓS AMORÓS, Esther (Coord.), *Comentari al llibre segon del Codi civil de Catalunya. Família i relacions convivencials d'ajuda mútua*, Barcelona, Atelier, 2014, p. 208-226, p. 209.

de béns i dels convivents en parella estable, referides a la normativa del Llibre segon del Codi civil de Catalunya, fins al 31 de desembre de l'any 2022.¹¹ La multiplicitat de supòsits que la pràctica manifesta constitueix una bona base per analitzar la normativa vigent, l'encert de les reformes de l'any 2010, i aquells preceptes que necessitarien d'una reconsideració per part del legislador, per no haver-se assolit tots els objectius proposats o per haver quedat aquests desbordats per la pràctica. En aquesta aplicació judicial del CCCat ha tingut un rol cabdal el Tribunal Superior de Justícia de Catalunya, com a autèntic tribunal de cassació en dret català.

2. Les adquisicions oneroses dels cònjuges i les titularitats sobre els béns en el règim de separació de béns

2.1. El caràcter propi de tots els béns en el règim de separació de béns

L'article 232-2 CCCat reconeix el caràcter «propi» de tots els béns dels cònjuges en el règim de separació de béns. El text d'aquest precepte és idèntic al de l'article 38 CF, amb la diferència de la rúbrica, que en aquest darrer era la de «Béns privatius», mentre que al CCCat la rúbrica de l'article 232-2 CCCat és la de «Béns propis». Com és ben conegut, amb aquest precepte es vol significar que el règim de separació de béns no genera una massa de béns diferenciada dels altres béns propietat dels cònjuges, adquirits conjuntament per raó del règim econòmic, i que tindria l'origen en el seu caràcter de guanys o de béns adquirits a títol onerosos durant la convivència. Aquesta inexistència d'una tipologia de béns sotmesos a un règim jurídic diferenciat, que es nega a

11 La jurisprudència citada és la referida a les sentències del Tribunal Superior de Justícia de Catalunya, Sala Civil i Penal (STSJC), i de les Audiències Provincials de Barcelona (SAPB), Girona (SAPG), Lleida (SAPL) i Tarragona (SAPT), de les quals se n'indica la Secció (Secc.), la data, i també la referència o marginal de la base de dades d'Aranzadi. Atesa la singularitat de la via processal per a fer valer aquestes pretensions, com es veurà, en el cas de l'AP de Barcelona es recullen sentències de fins a 10 seccions, totes les de l'ordre jurisdiccional civil menys una, amb una evident dispersió de criteris de cara als operadors jurídics. Nogensmenys es fa referència a la jurisprudència del TSJC anterior a l'entrada en vigor del Llibre segon del CCCat.

l'article 232-1 CCCat, també es vol significar amb la idea que l'origen concret dels béns no comporta cap distinció pel que fa al règim jurídic. És a dir, de si han estat adquirits aquests abans o després del matrimoni, o a títol gratuït o oneros, circumstàncies que determinen la naturalesa dels béns en els règims de comunitat, tal com resulta dels articles 232-31 i 232-2 CCCat per a aquest règim.¹² D'aquí també el canvi de la qualificació de privatius a propis del CF al CCCat, terminologia que reforça encara més la idea que no es poden fer distincions pel que fa als béns dels cònjuges en el matrimoni.¹³

Ara bé, que tots els béns siguin «propis» dels cònjuges, i que no es pugui establir una distinció entre ells en funció de quan o com s'han adquirit, no comporta que la titularitat dels mateixos sigui una qüestió exempta de controvèrsia en el règim de separació. En els règims de comunitat són les seves regles les que determinen les titularitats dels cònjuges, per raó de l'element temporal en l'adquisició i del caràcter oneros o gratuït, que converteix els béns en comuns o en privatius. Això no succeeix en el règim de separació i, per tant, els béns seran propis dels cònjuges si efectivament són dels cònjuges. Aquesta afirmació, que pot semblar tautològica, enclou una dificultat cabdal a la pràctica que el règim de separació ha d'afrontar i resoldre satisfactòriament. D'una banda, perquè no existeixen regles del règim quant a l'atribució de titularitats en cas d'adquisició de béns pels cònjuges derivades del caràcter d'aquesta. I, d'una altra, perquè regeixen les regles generals d'adquisició de la propietat del dret patrimonial, amb les seves presumpcions (article 522-1 CCCat), les quals si han de presentar algun tipus de distinció

12 Cfr. MARSAL GUILLAMET, «Comentari als articles 232-30 a 232-38», a: ROCA TRIAS, Encarnación; ORTUÑO MUÑOZ, Pascual, *Persona y Familia. Libro segundo del Código civil de Cataluña*, Madrid, Sepín, 2011, p. 778-803; i GINEBRA MOLINS, M. Esperança, «Comentari als articles 232-30 a 232-38», a: EGEA I FERNÁNDEZ, Joan; FERRER I RIBA, Josep (Dir.); FARNÓS AMORÓS, Esther (Coord.), *Comentari al llibre segon del Codi civil de Catalunya. Família i relacions convivencials d'ajuda mútua*, Barcelona, Atelier, 2014, p. 357-389, p. 362.

13 Una exposició general sobre els efectes del règim de separació de béns és habitual en la jurisprudència sobre adquisicions oneroses i titularitats dels cònjuges, així en la SAPB, Secc. 19, 12.12.2022 (JUR 2023/41436), o en la SAPB, Secc. 12, 4.2.2022 (JUR 140681).

per raó del matrimoni dels adquirents s'han d'establir expressament.¹⁴ I això precisament és el que fa el CCCat a l'article 232-3.¹⁵

2.2. La titularitat dels béns en les adquisicions oneroses dels cònjuges

2.2.1. Els béns dels que consta la titularitat

L'article 232-3.1 CCCat, al primer incís, estableix un regla òbvia en matèria de titularitat dels béns dels cònjuges, que resulta del dret privat general: les coses esdevenen propietat de qui les adquireix. Tanmateix, que les coses siguin del propietari no vol dir que no puguin existir pretensions entre els cònjuges derivades pròpiament d'aquesta adquisició. D'una banda, i d'acord amb l'article 232-2, el CCCat referma la idea que per raó del matrimoni les regles d'adquisició dels béns no queden alterades en el règim de separació, és a dir, que els béns que adquireix un cònjuge són d'ell per raó d'haver-los adquirit, i no per raó del matrimoni i del règim econòmic vigent. El precepte

14 La qüestió també és rellevant i ha estat tractada amb detall per al règim de separació de béns del CCesp, cfr. REBOLLEDO VARELA, Ángel Luis, *Separación de bienes en el matrimonio*, Madrid, Montecorvo, 1983, p. 85; GUILARTE GUTIÉRREZ, Vicente, «La regla de indivisión en régimen de separación de bienes (Art. 1.441 C.C.) y su alteración convencional», *Revista Crítica de Derecho Inmobiliario*, núm. 465, 1984, p. 309-382; ÁLVAREZ OLALLA, M.ª Pilar, *Responsabilidad patrimonial en el régimen de separación de bienes*, Pamplona, Aranzadi, 1996, p. 265; DE AMUNÁTEGUI RODRÍGUEZ, Cristina, «La libertad de pacto en el régimen de separación de bienes», a: RAMS ALBESA, Joaquín J.; DE AMUNÁTEGUI RODRÍGUEZ, Cristina; SERRANO GÓMEZ, Eduardo; ANGUITA VILLANUEVA, Luis A., *Autonomía de la voluntad y negocios jurídicos de familia*, Madrid, Dykinson, 2010, p. 117-272, p. 194; ASUA GONZÁLEZ, Clara, «El régimen de separación de bienes», a: YZQUIERDO TOLSADA, Mariano; CUENA CASAS, Matilde (Dir.), *Tratado de Derecho de Familia*, 2a ed., Vol. IV, Aranzadi-Thomson Reuters, Navarra, 2017, p. 43-127, p. 52; ESTELLÉS PERALTA, Pilar María, *El régimen de separación de bienes y su liquidación. Problemáticas y soluciones en la praxis de los tribunales*, València, Tirant lo Blanch, 2022, p. 51.

15 Per a ARNAU RAVENTÓS, Lúdia, «Adquisicions oneroses i titularitats dubtoses en el règim de separació. Els articles 232-3 i 4 del Codi Civil de Catalunya», *InDret* núm. 4, 2011, p. 1-25, p. 4, tant l'article 232-3 com el 232-4 CCCat «estarien al servei de l'art. 232-2 CCCat, relatiu a la composició del patrimoni propi de cadascun dels cònjuges; en concret, ajuden a concretar-ne l'abast en cas de béns adquirits després de la celebració del matrimoni».

exigeix, però, que consti la titularitat de l'adquirent, el que impedeix qüestionar-ne l'adquisició.¹⁶

Per tant, en el règim de separació no hi ha una adquisició dels béns per raó de la vigència d'un règim econòmic entre els esposos, i les titularitats que aquests tenen resulten exclusivament de les adquisicions que han fet. El precepte precisa que cal que consti la titularitat del cònjuge i que l'adquisició hagi estat a títol oneros. La regla és important, atès que en els règims de comunitat succeeix el contrari i els guanys dels cònjuges —les adquisicions oneroses— es fan comunes i donen lloc a una comunitat matrimonial sobre els mateixos per part de tots dos cònjuges. A més, i per raó de la vigència del principi de subrogació real, totes les adquisicions oneroses que es facin a càrrec d'aquests béns comuns, també tindran aquest mateix caràcter, com a béns de guanys. En el règim de separació tot això no succeeix, i es respecta el principi de titularitat formal o, senzillament, la titularitat que en el tràfic jurídic ostenta un cònjuge sobre un determinat bé derivada de l'adquisició. Ni els guanys es fan comuns per efecte del règim, ni els béns adquirits a càrrec dels béns dels cònjuges mantenen en tot cas aquest caràcter, si en consta la titularitat formal també de l'altre.

L'anterior és una regla cabdal del règim de separació de béns català: no hi ha adquisició de béns derivada del règim econòmic, i la titularitat formalment adquirida no queda alterada per raó d'aquest. De fet, si l'anterior és cert, també es podria invertir aquesta valoració en negatiu, en

16 Sobre el precepte en l'àmbit del CCCat, ARNAU RAVENTÓS, «Adquisicions oneroses i titularitats dubtoses en el règim de separació...», p. 4; ID, «El régimen de separación de bienes», a: YZQUIERDO TOLSADA, Mariano / CUENA CASAS, Matilde (Dirs.), *Tratado de Derecho de Familia*, 2a ed. Vol. VII, Aranzadi-Thomson Reuters, Navarra, 2017, 268-296; BAYO DELGADO, Joaquim, «Comentari als articles 232-1 a 232-12», a: ROCA TRIAS, Encarnación; ORTUÑO MUÑOZ, Pascual, *Persona y Familia. Libro segundo del Código civil de Cataluña*, Madrid, Sepín, 2011, p. 683-719; LAMARCA I MARQUÈS, «Comentari als arts. 232-1 a 232-4...», p. 217; PUIG I FERRIOL, Lluís; ROCA I TRIAS, Encarna, *Instituciones del Dret civil de Catalunya. Dret de família II-2*, València, 2014, p. 162; RUBIO GIMENO, Gemma, «Liberalitat i onerositat en les relacions entre cònjuges i convivents i acció de reintegrament del preu en adquisicions oneroses (a propòsit de les sentències del Tribunal Superior de Justícia de Catalunya 3/2020, de 30 de gener, i 5/2020, de 6 de febrer)», *Revista Catalana de Dret Privat*, vol. 24, 2021, p. 75-96, p. 87; DEL POZO CARRASCOSA, Pedro; VAQUER ALOY, Antoni; BOSCH CAPDEVILA, Esteve, *Derecho civil de Cataluña. Derecho de familia*, Marcial Pons, Madrid-Barcelona-Buenos Aires-Sao Paolo, 2022, p. 245. Cal esmentar singularment la tesi doctoral de MORALES MARTÍNEZ, Sergi, *Adquisiciones, negocios fiduciarios y mejoras en relaciones familiares regidas por separación de bienes*, Barcelona, Universitat Pompeu Fabra, 2017, accessible al repositori [www.tdx.cat](http://hdl.handle.net/10803/404754), a <http://hdl.handle.net/10803/404754>.

el sentit que el règim econòmic no altera ni modifica el sistema ordinari d'adquisició dels béns, per formular-la en positiu, de manera que el règim econòmic matrimonial català de separació pressuposa la vigència i aplicació als cònjuges del sistema general d'adquisició de béns en el dret patrimonial. Ara bé, cal tenir en compte que aquesta regla parteix de l'existència d'una titularitat adquirida sobre els béns que es pot demostrar o acreditar, una qüestió no sempre senzilla a la pràctica, en funció dels tipus de béns.

L'adquisició i titularitat d'un bé en el tràfic jurídic hauria de ser una qüestió merament formal: l'adquirent ha de constar com a tal en el títol adquisitiu. Tanmateix, que un cònjuge sigui l'adquirent no exclou que el preu satisfet per a l'adquisició provingui de l'altre cònjuge o d'un tercer, i que per raó d'aquesta alienat en puguin derivar pretensions d'un altre tipus. El que el CCCat ve a deixar clar és que la titularitat resulta del títol, sempre que aquesta consti, és clar, a desgrat de la titularitat de l'origen de la contraprestació pagada.

Pel que fa a aquesta segona qüestió, el CCCat estableix una doble presumpció que ha donat lloc a una rica jurisprudència. D'una banda, es presumeix que la contraprestació satisfeta per un cònjuge per a l'adquisició del bé és del propi cònjuge adquirent. Aquesta presumpció no resulta del text de l'article 232-3.1 CCCat amb la mateixa claredat amb què estava formulada a l'article 39 CF, el qual preveia que «la contraprestació s'entén pagada amb diners de l'adquirent», però igualment regeix, ja que segons el precepte cal provar que la contraprestació es va pagar amb béns o diners de l'altre cònjuge.¹⁷ És a dir, si això no es prova, es presumeix que la contraprestació era de l'adquirent. Enfront aquesta primera presumpció, d'una altra banda, n'existeix una de segona, de manera que si s'aconsegueix provar que els diners o béns de la contraprestació eren de l'altre cònjuge, i la primera presumpció es destrueix, aleshores se'n presumeix la donació a l'adquirent.

Es pot discutir molt sobre la naturalesa d'aquesta regla, i així es reflecteix en la jurisprudència. Jurídicament és clar que els actes gratuïts com una donació no es presumeixen, i d'aquí la importància d'establir-ho expressament

17 Cfr. ARNAU RAVENTÓS, «Adquisicions oneroses i titularitats dubtoses en el règim de separació...», p. 5; BAYO DELGADO, «Comentari als articles 232-1 a 232-12...», p. 687.

la llei, mentre que sí que es presumeix que qui adquireix un bé ho fa amb béns o diners propis si no es prova el contrari.¹⁸

Amb tot, i com es veurà en l'anàlisi de la jurisprudència recaiguda sobre el CCCat, la formulació de la regla té una gran importància. D'una banda per la regulació originària de la qüestió en la CDCC del 1960, en què les donacions fetes entre els cònjuges eren nul·les (article 20), i pel que fa als béns adquirits per la dona constant matrimoni, si no podia justificar la procedència del preu per a l'adquisició es presumia que li havia estat donat pel marit (article 23), com a concreció de la clàssica qüestió de la presumpció muciana.¹⁹ D'una altra, per la vigència del principi de subrogació real en els règims de comunitat, assenyaladament el de *gananciales* del Codi civil espanyol (CCesp), i la influència del model que pot tenir a la pràctica judicial catalana. En darrer terme, perquè són habituals les transferències de fons entre els cònjuges per a l'adquisició de béns en el matrimoni, sobre les quals cal establir regles pròpies per al règim de separació de béns.

El dret català ha arribat a la formulació actual de l'article 232-3.1 CCCat com a conseqüència d'una llarga evolució²⁰ en la que ha tingut un paper cabdal la jurisprudència del TSJC, que en unes primeres sentències va arribar a considerar que els cònjuges es feien préstecs entre ells per a l'adquisició dels béns que compartien, atès el règim de separació.²¹ En aquestes

18 En ocasions s'ha adduït l'existència de la presumpció de l'article 231-11 CCCat sobre llibertat de contractació entre cònjuges. A reserva de la qüestió sobre quina ha de ser la regla de defecte pel que fa a negocis entre cònjuges, ço és, entre persones que han creat una comunitat de vida, que podria ser la gratuïtat, la presumpció del caràcter gratuït del negoci celebrat de l'article 231-11 CCCat cal entendre-la com una regla en favor dels tercers enfront els cònjuges, i no entre ells. De fet, l'article 231-12 CCCat estableix regles especials en cas de declaració de concurs d'un dels cònjuges, el que evidencia clarament el sentit d'aquestes presumpcions en cas d'insolència dels cònjuges. Sobre la qüestió, ARNAU RAVENTÓS, Lúdia, «Adquisicions oneroses i titularitats dubtoses en el règim de separació...», p. 10; GÓMEZ POMAR, Fernando, «Comentari als articles 231-11 a 231-14», a: EGEA I FERNÁNDEZ, Joan; FERRER I RIBA, Josep (Dirs.); FARNÓS AMORÓS, Esther (Coord.), *Comentari al llibre segon del Codi civil de Catalunya. Família i relacions convivencials d'ajuda mútua*, Barcelona, Atelier, 2014, p. 104-121, p. 106.

19 Cfr. STSJC 5.3.1998 (RJ 10049).

20 Cfr. MORALES MARTÍNEZ, «Adquisiciones, negocios fiduciarios y mejoras en relaciones familiares regidas por separación de bienes...», p. 92.

21 D'acord amb el dret aleshores vigent, que era l'anterior a la CDCC 1984, en la STSJC 31.1.1994 (RJ 4587) s'afirmà, en relació amb l'adquisició d'un immoble pels dos cònjuges conjuntament: «El marido adelantó, anticipó, puso dinero de su peculio para su esposa. Desde que lo hizo adquirió un crédito contra ella. Lo reclamó ahora y se condena a la

sentències es formulà jurisprudencialment de manera programàtica la vigència del principi de titularitat formal front el de subrogació real, i la no presumpció de la donació, el que emmenava a considerar l'existència d'un préstec entre els cònjuges en cas d'adquisició d'un bé amb diners de l'altre.²² El legislador va reaccionar a aquesta possible comprensió del règim de separació de béns amb la Llei 8/1993, del 30 de setembre, de modificació de la Compilació en matèria de relacions patrimonials entre cònjuges, que constitueix el fonament del dret actualment vigent.

2.2.2. Els béns mobles de valor ordinari destinats a l'ús familiar

La regla de l'apartat primer de l'article 232-3 CCCat pressuposa l'existència de la constància de la titularitat sobre el bé en favor d'un o de tots dos cònjuges. Tanmateix, l'apartat segon del precepte disposa que quan es tracta de «béns mobles de valor ordinari destinats a l'ús familiar», aleshores aquesta titularitat formal no preval sobre la presumpció legal que estableix de copropietat dels cònjuges per meitats indivises d'aquests béns. Amb això es disposa una tercera presumpció en relació amb la

deudora a su pago. Si no se le concedió antes su importe fue porque no lo pidió. Por lo tanto, no hay aprovechamiento torticero, por lo que la denuncia efectuada carece de consistencia alguna.»

- 22 Gràficament en la STSJC 10.5.1993 (RJ 6323): «Dicho claramente, ni antes, ni ahora, sería de aplicación el principio de la subrogación real, contemplado en el adecuado sentido de presumir que el que pone el dinero (el titular del mismo, no necesariamente el que paga) es el que adquiere, o mejor dicho, se presume que adquiere», amb la màxima que «prima, pues, el principio de adquisición formal respecto del de subrogación real»; també STSJC 19.10.1993 (RJ 10181) i 31.1.1994 (RJ 4587). De manera encara més clara, i amb detall, en la STSJC 5.3.1998 (RJ 10049): «[en] el règim de separació de béns propi del Dret Civil de Catalunya no funciona el principi de la subrogació real respecte al patrimoni del cònjuge que no consta com a titular del bé adquirit, però que pot ésser titular o cotitular de la contraprestació. Aquesta exclusió de la subrogació real opera com una constant en el règim de separació de béns dels cònjuges catalans (...) si existeix títol que justifica l'adquisició del bé, es presumeix adquirit amb diner privatiu de l'adquirent, la qual cosa equival a dir que si es destrueix aquesta presumpció de privacitat de la contraprestació i s'acredita que el diner procedeix del patrimoni privatiu de l'altre consort, no juga el principi de subrogació real respecte al patrimoni del cònjuge no adquirent i titular de la contraprestació, sinó que preval la titularitat formal recolzada en un títol d'adquisició per sobre de la titularitat de la contraprestació.» També en la STSJC 27.6.2002 (RJ 10438), i més posteriorment en la STSJC 7.6.2010 (RJ 3750). Pel que fa a aquesta jurisprudència, cal assenyalar la importància del precedent de la STS 24.4.1991 (RJ 3027).

titularitat dels béns dels cònjuges en el règim de separació de béns. Quan es tracta de béns mobles de valor ordinari destinats a l'ús familiar, la llei presumeix que són copropietat dels cònjuges per meitats. En aquests casos la titularitat formal d'un cònjuge no preval sobre la presumpció legal de copropietat, de manera que per a destruir-la caldrà una prova concloent en un altre sentit, que el precepte no concreta.²³

En efecte, la regla de la presumpció de copropietat no hauria de ser una excepció a la general de l'apartat primer del precepte, de manera que l'únic que s'excepciona és la prevalença de la titularitat formal en béns d'aquesta mena, segurament en la mesura en què no es pot considerar equivalent a la titularitat formal existent per als altres tipus de béns, singularment els immobles. Per la resta, caldria entendre que la presumpció d'haver-se pagat la contraprestació amb diners o béns de tots dos cònjuges regeix igual, com també la de donació en un altre cas. Una altra opció, però, passaria per considerar que el precepte estableix una regla privativa per als supòsits en què no regeix el principi de titularitat formal. En la pràctica són moltes les qüestions que ha suscitat aquesta innovació del CCCat, i que no estan plenament resoltes, singularment la possibilitat de provar una titularitat individual exclusiva d'un cònjuge en contra del criteri legal establert. La importància de la innovació es va proclamar expressament al Preàmbul de la Llei 25/2010, i la doctrina l'ha volgut referir expressament al vehicles per a ús familiar, a banda d'altres béns de consum, el que ha donat lloc a una nodrida jurisprudència sobre la qüestió.²⁴

23 Cfr. LAMARCA I MARQUÈS, «Comentari als arts. 232-1 a 232-4...», p. 222.

24 En concret, el Preàmbul de la Llei 25/2010 afirma: «Es manté el principi que els béns adquirits a títol oneros durant el matrimoni pertanyen al cònjuge que consti com a titular, tradicionalment reforçat amb la presumpció de donació de la contraprestació si s'aconsegueix provar que aquesta prové del patrimoni de l'altre. Com a novetat, però, s'exclouen d'aquest règim els béns mobles destinats a l'ús familiar, com ara els vehicles, el mobiliari, els aparells domèstics o els altres béns que integren el parament de la casa. En aquest tipus de béns, la mera acreditació de la titularitat formal, per exemple per mitjà de rebuts de compra, és sovint poc significativa i, per això, atesa la destinació familiar dels béns, s'ha considerat preferible partir de la presumpció que pertanyen a ambdós cònjuges per meitats indivises, sens perjudici de la possibilitat de destruir aquesta presumpció per mitjans de prova més concloents.»

2.3. Titularitats dubtoses i separació de béns

A diferència de les regles anteriors, pròpies del règim català de separació de béns com a legal supletori, la gran majoria de règims econòmics matrimonials contenen regles presumptives de copropietat sobre determinats béns dels cònjuges durant el matrimoni. Aquesta regla en dret català és l'anomenada de les titularitats dubtoses de l'article 232-4 CCCat, la qual, per bé que s'estén a tota mena de béns, amb la introducció de la prevista a l'apartat 2 de l'article 232-3 CCCat ha vist reduït significativament el seu àmbit d'aplicació. En dret català, però, no té caràcter de presumpció, ans de tancament del sistema i d'atribució de la titularitat, atès que aquesta no s'ha pogut provar.

En l'actualitat, i d'acord amb l'article 232-3, apartat primer, quan hi ha una titularitat formal no existeix dubte sobre la titularitat del bé. Quan es tracta de béns mobles de valor ordinari destinats a l'ús familiar, els quals serien els béns sobre els quals es pot plantejar més dubtes, la llei estableix, a l'apartat 2, una comunitat indivisa *ex lege*, de manera que el dubte sobre la titularitat dels béns dels cònjuges només quedaria restringida als béns que no tinguin aquesta naturalesa, i sobre els quals no hi hagi una titularitat formal.²⁵ L'àmbit de l'article 232-4 CCCat, a banda de supòsits molt concrets i rellevants com es veurà en matèria de comptes corrents, quedaria tal vegada restringit a preveure que els béns mobles d'ús personal d'un cònjuge que no siguin d'extraordinari valor, el contrari del previst a l'article 232-3.2 CCCat, i els que estan directament destinats a l'exercici de la seva activitat, li pertanyen en exclusiva.

2.4. La comunitat ordinària indivisa sobre els béns dels cònjuges i la seva divisió

El darrer precepte relatiu al règim de separació de béns, a banda de la regulació de la compensació econòmica per raó de treball, és l'article 232-12 CCCat, sobre divisió dels béns en comunitat ordinària indivisa. Aquest precepte assumeix la realitat de la pràctica en què, malgrat ésser tots els

25 Sobre els incentius d'aquesta norma sobre el comportament dels cònjuges, GÓMEZ LIGÜERRE, Carlos, «Gènere i dret de família: una lectura del règim econòmic del matrimoni a partir del llibre segon del Codi civil de Catalunya», *Revista Catalana de Dret Privat*, vol. 15-1, 2015, p. 113-130, p. 121.

béns «propis» de cada cònjuge, això no impedeix que aquests béns siguin «comuns», en el sentit de formar una comunitat ordinària indivisa, i no una comunitat per raó del règim econòmic matrimonial. Tot i que això sigui així, el legislador no desconeix que aquestes comunitats s'han establert per raó del matrimoni dels cònjuges, i que com a tals s'han de considerar. Per això es permet fer-ne una divisió conjunta i en seu del procés matrimonial, excepcionant la regla de la prohibició d'acumulació objectiva d'accions en els judicis verbals, d'acord amb la previsió de l'article 437.4.4a LEC.

Amb aquesta finalitat es va introduir un precepte concordant en seu de procediment de la divisió de la comunitat en l'article 552-11.6 CCCat, primer amb remissió a l'article 43 CF, i des del 2011 a l'article 232-12 CCCat, i també l'esmentada previsió de la DA 3.6 de la Llei 25/2010.²⁶ Amb tot, com es veurà, cal entendre que les expectatives del legislador potser han estat defraudades a la pràctica, i els tribunals no han implementat completament la reforma d'acord amb la finalitat que cal considerar que es volia aconseguir.²⁷ És a dir, evitar que els cònjuges catalans hagin de seguir un altre procés judicial diferent al de nul·litat, divorci o separació, per a liquidar completament l'economia conjugal, per raó de la vigència del règim de separació de béns, que és el legal supletori de l'ordenament.²⁸

26 Clarament així ho manifestava, tot just aprovada la Llei 25/2010, FARNÓS AMORÓS, Esther, «El règim de separació de béns en el nou llibre II del Codi civil de Catalunya», *Activitat Parlamentària*, 2010, p. 9-14, p. 10: «Mitjançant la introducció d'una disposició addicional tercera sobre "Especialitats processals relatives a pretensions liquidatòries de règim econòmic exercides dins dels processos matrimonials", la Llei del llibre II ha volgut oferir una resposta a les posicions jurisprudencials contraposades a què havia conduït la interpretació de l'apartat 2n de l'art. 43, que remet l'acció de divisió al tràmit d'execució de sentència, amb independència que siguin un o diversos els béns a liquidar. En aquest darrer cas, la disposició estableix ara que caldrà seguir el procediment per a la liquidació del règim econòmic matrimonial regulat en els articles 806 a 811 LEC.»

27 Pel que fa a la divisió de cosa comuna en la jurisprudència recent, sobre el dret català, RADUÀ HOSTENCH, Joan-Maria, «La divisió de la cosa comuna: estudi de deu qüestions controvertides resoltes pel Tribunal Superior de Justícia de Catalunya», *Revista Catalana de Dret Privat*, vol 25, 2022, p. 147-157.

28 De fet, en relació amb l'article 43 CF, ORTUÑO MUÑO, Pascual, «Comentari als articles 41 a 43» a: EGEA I FERNÁNDEZ, Joan; FERRER RIBA, Josep (Dirs.); LAMARCA I MARQUÈS, Albert; RUISÁNCHEZ CAPELÁSTEGUI, Covadonga (Coords.), *Comentaris al Codi de Família, a la Llei d'Unions estables de parella i a la llei de situacions convivencials d'ajuda mútua*, Tecnos, Madrid, 2000, p. 231-271, p. 263, ja havia advertit que aquest precepte el que «preveu és l'exercici de l'acció de divisió exclusivament, sense que resulti procedent l'acumulació al plet de família de cap altre tipus de controvèrsies de major complexitat

Aquesta previsió sobre la divisió de les comunitats de béns de l'article 232-12 CCCat, cal entendre-la clarament com una previsió sobre liquidació del règim econòmic matrimonial de separació de béns, encara que com a tal en rigor així no es pugui considerar. A la pràctica fa la funció de permetre liquidar les relacions econòmiques entre els cònjuges, com succeeix per als règim de comunitat o de participació en els guanys.²⁹ És coherent que així es pugui fer, d'acord amb la finalitat dels processos matrimonials de posar fi a la vida en comú, i a les relacions econòmiques que se n'han derivat, sense considerar altres temes que puguin afectar els cònjuges.³⁰

en relació amb els béns, tals com l'enjudiciament de la naturalesa privativa o comuna dels mateixos, o la inclusió o exclusió de béns, drets o accions determinats, els temes dels quals caldrà dilucidar al judici declaratiu que correspongui». També sobre la qüestió, NASARRE AZNAR, Sergio, «La divisió dels béns en proindivisió en el règim de separació de béns de Catalunya», *Revista Catalana de Dret Privat* vol. 10, 2009, p. 115-156.

29 Sobre la qüestió, ja abans de l'aprovació del CCCat, GARCÍA GONZÁLEZ, José Antonio, «La liquidación de bienes conyugales en el régimen de separación de bienes de Catalunya», *Revista Jurídica de Catalunya*, núm. 2, 2004, p. 457-487; ROCA TRIAS, Encarna, «La liquidació del règim de separació de béns a Catalunya», *Revista Jurídica de Catalunya*, núm. 3, 2008, p. 651-676.

30 En relació amb aquesta regulació, posant-ne de relleu les limitacions, NASARRE AZNAR, Sergio; GARCIA TERUEL, Rosa M., «División de los bienes en proindiviso», a: LLEDÓ YAGÜE, FRANCISCO; FERRER VANRELL, Pilar; MONJE VALMASEDA, Óscar (Dir.), *Las relaciones patrimoniales entre cónyuges y parejas convivientes en los derechos civiles autonómicos*, Madrid, Dykinson, 2021, p. 193-203; també RIBA TREPAT, Cristina, «Tractament processal en el codi civil de catalunya de la divisió de la cosa comuna en els judicis matrimonials», *Revista Catalana de Dret Privat* vol. 12, 2011-2012, p. 11-55, ESTELLÉS PERALTA, «El régimen de separación de bienes y su liquidación...», p. 40.

3. L'aplicació judicial del Codi civil de Catalunya sobre adquisicions oneroses i titularitats dels cònjuges en el règim de separació de béns

Des de l'entrada en vigor del Llibre segon del Codi civil de Catalunya, l'1 de gener de 2011, han estat nombrosos els procediments en els quals s'ha plantejat la qüestió relativa a la titularitat dels béns adquirits pels cònjuges a títol onerosos en el règim de separació de béns, i les pretensions que en poden resultar. La qüestió només es manifesta en la jurisprudència en els procediments contenciosos. Si aquests són de mutu acord aleshores els cònjuges ja hi hauran convingut en el conveni regulador, tot i que excepcionalment es poden plantejar litigis amb posterioritat, i malgrat l'acord.³¹

En aquesta jurisprudència ha tingut molta importància el rol del Tribunal Superior de Justícia com a tribunal de cassació.³² De fet, l'existència d'una jurisprudència consolidada sobre la matèria es percep en les resolucions d'apel·lació, les quals hi fan referència per a resoldre la controvèrsia, i ha permès també al propi TSJC inadmetre recursos amb fonament en aquests preceptes.³³ Amb tot, la diversitat de supòsits que es plantegen a la pràctica fa que aquesta jurisprudència no es pugui aplicar d'una manera mecànica, cosa que tampoc no seria raonable, atesa la importància que hi té la prova fornida per les parts.

31 En el període considerat cal tenir en compte un percentatge al voltant d'un 20% de separacions i divorcis contenciosos, d'acord amb l'estadística de l'Institut d'Estadística de Catalunya (www.idescat.cat) i de l'Institut Nacional de Estadística (www.ine.es).

32 Sobre aquesta jurisprudència, amb anterioritat al CF, PUIG I FERRIOL, Lluís, «Comentari als articles 37 a 40», a: EGEA I FERNÁNDEZ, Joan; FERRER RIBA, Josep (Dir.); LAMARCA I MARQUÈS, Albert; RUISÁNCHEZ CAPELÁSTEGUI, Covadonga (Coords.), *Comentaris al Codi de Família, a la Llei d'Unions estables de parella i a la llei de situacions convivencials d'ajuda mútua*, Tecnos, Madrid, 2000, p. 213-231, p. 222; amb posterioritat al CF, LAMARCA I MARQUÈS, «Comentari als arts. 232-1 a 232-4...», p. 219.

33 Cfr. ATSJc 7.12.2020 (RJ 2021/1578), 18.7.2019 (JUR 271392), 11.7.2019 (JUR 258610), 21.2.2019 (RJ 981), 19.4.2018 (RJ 3901), 12.4.2018 (JUR 3899), 1.2.2018 (RJ 2063), 22.1.2018 (JUR 81755), 29.3.2016 (JUR 102207), 23.3.2015 (JUR 142659). L'existència d'aquesta jurisprudència i la competència del TSJC també porta al TS a inadmetre recursos de cassació i extraordinaris per infracció processal presentats davant d'ell, cfr. ATS 14.12.2022 (JUR 389894) i 25.1.2022 (RJ 723).

Les sentències que conformen la nombrosa jurisprudència reflecteixen una multiplicitat de supòsits, referits a tipus de béns i a actuacions dels cònjuges, pel que fa a l'adquisició, que poden ser agrupats en diverses tipologies o constel·lacions de casos.³⁴ L'anàlisi de la jurisprudència posa de relleu que les decisions poden ser de base molt casuística, i que l'activitat probatòria desplegada per les parts durant el procés determina sovint la decisió dels tribunals. Sorpren en molts processos la intensitat probatòria pel que fa a l'economia conjugal, que es refereix a molts anys de convivència continuada, sovint a qüestions molt difícils d'acreditar.³⁵ Sorprenen també les reclamacions d'escassa quantia i en relació amb fets de molts anys enrere, entre persones que han conviscut i han compartit la vida, molt difícils d'explicar altrament si no és per la mala relació existent sobrevinguda entre elles.

3.1. El dret aplicable al fons de la qüestió

3.1.1. El dret aplicable per raons temporals

La regulació vigent del CCCat, com s'ha esmentat, és producte d'una evolució legislativa que ha passat per diferents fases, partint de la precedent de la CDCC, en les versions del 1960, 1984 i 1993, així com la del CF del 1998. La DT 2a de la Llei 25/2010 estableix que les disposicions dels capítols I i II del títol III del Llibre segon del Codi civil s'apliquen als matrimonis contrets i subsistents en el moment de l'entrada en vigor de la llei, és a dir,

34 Sobre aquests també, ÁLVAREZ OLALLA, «Responsabilidad patrimonial en el régimen de separación de bienes», p. 269, que els qualifica com d'inversió de fons d'un cònjuge en les adquisicions de l'altre; i MORALES MARTÍNEZ, «Adquisiciones, negocios fiduciarios y mejoras en relaciones familiares regidas por separación de bienes...», p. 89.

35 Clarament així es reflecteix, entre tantes, en la SAPB, Secc. 19, 13.1.2022 (JUR 125551), en qual s'afirma: «Ante todo señalar que nos encontramos ante un pleito complejo y laborioso, de prolija y abundante prueba, en especial la documental, y en el que se echa en falta dictamen pericial, visto el tipo de acción ejercitada y pretensiones deducidas en los términos ya señalados; que a tenor de los escritos expositivos y prueba practicada valorada en su conjunto resulta a destacar, que los hoy litigantes, casados en el año 1984 bajo el régimen económico de separación de bienes, pretenden la división/liquidación de todo el patrimonio común creado constante el matrimonio y disuelto en virtud de sentencia de fecha 3 de julio de 2015».

l'1 de gener de 2011.³⁶ La DT 2a disposa l'aplicació dels nous articles sobre el règim de separació de béns als matrimonis subsistents a l'entrada en vigor de la Llei 25/2010, d'una manera similar a com ho feia la DT 1a de la Llei 9/1998, de 15 de juliol, del Codi de Família.³⁷ Amb tot, la jurisprudència que s'ha pronunciat sobre l'aplicació de la regla del vigent article 232-3 CCCat, en atenció amb aquesta disposició transitòria, ha considerat que la titularitat sobre els béns adquirits pels cònjuges, s'ha de judicar d'acord amb el dret vigent en el moment del negoci adqisitiu.³⁸

Aquesta interpretació de la DT 2.1 de la Llei 25/2010 s'ajustaria al principi «tempus regit factum», de manera que l'aplicació immediata del nou dret sobre el règim econòmic matrimonial de separació de béns s'hauria d'entendre referida quant als efectes futurs del matrimoni, però no en relació amb els que ja s'han produït, específicament pel que fa a l'article 232-3 CCCat.³⁹ Tanmateix la qüestió pot plantejar una certa complexitat pel que fa al retorn de crèdits de llarga durada, durant els quals poden haver estat en vigor diverses normatives. Pel que fa a la compensació econòmica per raó de treball dels articles 232-5 i seg. CCCat, el seu caràcter de norma de liquidació del règim comporta una aplicació distinta per raons temporals.

36 Tracten de la qüestió les SAPG, Secc. 1, 24.5.2013 (JUR 281247) i SAPB, Secc. 12, 31.1.2013 (JUR 70494).

37 Cfr. LAMARCA I MARQUÈS, Albert, «Comentari a la Disposició Transitòria 2a (efectes del matrimoni)», a: EGEA I FERNÁNDEZ, Joan; FERRER I RIBA, Josep (Dir.); FARNÓS AMORÓS, Esther (Coord.), *Comentari al llibre segon del Codi civil de Catalunya. Família i relacions convivencials d'ajuda mútua*, Barcelona, Atelier, 2014, p. 1.104-1.109.

38 Aquesta qüestió ha tingut força importància en el passat, així ja en la primera STSJC 10.5.1993 (RJ 6323), en relació amb el dret de la CDCC reformada l'any 1984 i l'originària del 1960, per a unes adquisicions anteriors al 1984, i l'impacte sobre aquesta normativa de l'entrada en vigor de la CE; també en les STSJC 31.1.1994 (RJ 4587), 26.10.1996 (RJ 1997/7662), 5.3.1998 (RJ 10049), 27.6.2002 (RJ 10438) i 28.5.2007 (RJ2008/2805).

39 Així es diu a la SAPT, Secc. 3, 9.6.2022 (JUR 229984): «la Disposición Transitoria 3 del Libro II del CCCat establece una retroactividad de grado medio o débil al someter a su normativa las relaciones jurídicas nacidas antes, pero para las eventualidades futuras, no para los efectos anteriores ya consumados». També SAPL, Secc. 2, 11.12.2020 (JUR 2021/23444), SAPB, Secc. 14, 14.1.2020 (341390), SAPB, Secc. 4, 13.10.2020 (JUR 328567), SAPB, Secc. 1, 30.4.2019 (JUR 156967), SAPB, Secc. 16, 30.3.2017 (JUR 127273) i SAPL, Secc. 2, 11.3.2015 (JUR 121810). Per bé que l'anterior no n'impedeix una aplicació retroactiva, malgrat la invocació de la norma, SAPB, Secc. 19, 13.1.2022 (JUR 125551). Per contra, en la SAPB, Secc. 4, 30.11.2017 (JUR 2018/19310) s'argumenta en el sentit contrari, i s'apliquen les disposicions del CCCat a una compravenda d'un immoble molt anterior a la seva entrada en vigor, en concret, de l'any 2002, malgrat que el jutjat va aplicar el CF.

Un cop entrat en vigor el Llibre segon del CCCat, en la jurisprudència s'han plantejat qüestions relatives majoritàriament a adquisicions anteriors en el temps a l'1 de gener de 2011, atesa la durada mitjana dels matrimonis abans de sorgir el trencament.⁴⁰ En termes pràctics, però, la qüestió del dret aplicable per raons temporals no sembla especialment rellevant més que per a béns adquirits abans de l'entrada en vigor de la Llei 8/1993.⁴¹ Amb tot, cal tenir en compte, d'una banda, la dificultat d'aplicar en l'actualitat la jurisprudència relativa a les adquisicions anteriors a l'entrada en vigor de la Llei 8/1993, que descartava la presumpció de donació i avalava l'existència de préstecs entre cònjuges, a reserva d'una altra prova.⁴² D'una altra, cal recordar la vigència de la regla de l'article 4.1.b) CF pel que fa a comprendre entre les despeses familiars les relatives a «adquisició i millora, si és de titularitat conjunta, dels habitatges o d'altres béns d'ús de la família i, en tots els casos, les despeses de conservació», i a més, amb la previsió que «les derivades de l'adquisició, de pagament de millores i de préstecs concedits amb la finalitat d'adquirir o fer millores a l'habitatge familiar o a d'altres béns d'ús de la família únicament tenen la consideració de despeses familiars, en la part que correspongui al valor del seu ús, si es tracta de

40 D'acord amb l'estadística de l'INE per l'any 2021, per al conjunt de l'Estat la durada mitjana dels matrimonis fins a la resolució judicial de divorci va ser de 16,5 anys (www.ine.es).

41 En la SAPB, Secc. 13, 24.5.2018 (JUR 170833) s'aplica l'article 39 CF a una adquisició de l'any 1977, amb elevació a document públic l'any 1989, afirmant que per raons temporals no és aplicable el CCCat. En el cas l'esposa havia aportat diners a l'adquisició feta pel marit en exclusiva, atès que el matrimoni es va celebrar el 1980, i el tribunal considera, d'acord amb aquell precepte, que es va tractar d'una donació.

42 Gràficament en la STSJC 5.3.1998 (RJ 10049) es va afirmar: «Com ha posat de relleu amb encert la doctrina actual en relació amb el nou article 21.II de la Compilació Catalana, la presumpció de donació que estableix la proposició darrera del precepte és una solució nova, que s'introdueix en el règim català de separació de béns. Això vol dir per tant que com a solució nova no pot tenir efectes retroactius a manca de disposició expressa i el cert és que la llei esmentada de l'any 1993 en cap moment atorga efectes retroactius a la novetat que introdueix l'article 21.II de la Compilació en el règim català de separació de béns. En consegüent podem aplicar aquí els mateixos arguments que van portar a aquest Tribunal a determinar la irretroactivitat de les modificacions que havia establert l'article 49.III de la Compilació Catalana (text de 1984) en relació amb el règim anterior de la separació de béns, és a dir, que s'ha d'aplicar el principi general d'irretroactivitat de les normes que estableix la disposició transitòria setena de la Compilació (actualment disposició transitòria novena), en relació amb el criteri que informa les disposicions transitòries primera, segona i quarta del Codi Civil, a les quals aquella es remet.»

béns de titularitat d'un dels cònjuges en el règim de separació de béns»,⁴³ la qual ha estat determinant per resoldre el cas en alguns procediments.⁴⁴ Per últim, la regla de l'article 232-3.2 CCCat, sobre béns mobles de valor ordinari destinats a l'ús familiar, ha estat introduïda només formalment a partir de l'any 2011, el que ha permès sovint als tribunals resoldre amb altres criteris les pretensions entre cònjuges relatives a la propietat d'automòbils.⁴⁵

Pel que fa a la regla de la divisió dels béns en comunitat ordinària indivisa, aquesta ja existia al CF a l'article 43, per bé que la llei no preveia una remissió concreta a la LEC quant al procediment corresponent, com fa ara la DA 3.6 esmentada de la Llei 25/2010. Sí que la DT 3.1 d'aquesta Llei 25/2010 preveia que si tots dos cònjuges hi estaven d'acord podien liquidar els béns comuns d'acord amb el CCCat en els processos matrimonials iniciats abans de la seva entrada en vigor. En la pràctica judicial, la transitorietat relativa al dret processal en ocasions s'ha invocat per a·legar la inconstitucionalitat declarada de l'article 43 CF, per la sentència del Tribunal Constitucional 21/2012, de 16 de febrer. En relació amb la qüestió, els tribunals han afirmat que aquesta declaració no s'estén a l'article 232-12 CCCat, per ser normes diferents, a banda que una previsió semblant ha estat recollida a l'article 437.4.4a LEC, d'acord amb la reforma de la *Ley 5/2012, de 6 de julio, de mediación en asuntos civiles y mercantiles*.⁴⁶

43 Sobre la qüestió EGEA I FERNÀNDEZ, Joan, «Comentari als articles 4 i 5», a: EGEA FERNÀNDEZ, Joan; FERRER RIBA, Josep (Dirs.); LAMARCA I MARQUÈS, Albert; RUISÁNCHÉZ CAPELÁSTEGUI, Covadonga (Coords.), *Comentaris al Codi de família, la Llei d'unions estables de parella i la Llei de situacions convivencials d'ajuda mútua*, Madrid, Tecnos, 2000, p. 93-114, p. 102.

44 Així es refereix a les STSJ 27.7.2021 (RJ 5876), 21.11.2019 (JUR 2020/44459) i 28.3.2019 (RJ 3085). També expressament així a les SAPT, Secc. 3, 9.6.2022 (JUR 229984), SAPL, Secc. 2, 11.12.2020 (JUR 2021/23444) i SAPB, Secc. 1, 30.4.2019 (JUR 156967).

45 Certament que la norma es pot considerar formalment introduïda l'any 2011, però és cert que amb anterioritat ja es podia considerar vigent arran de la sentència del TSJC de 28.11.2002 (RJ 10924), que va inspirar la modificació legislativa. Contràriament, en la SAPB, Secc. 13, 24.5.2018 (JUR 170833) s'aplica l'article 39 CF per determinar la titularitat sobre un automòbil, de manera que es resol que pertany només a un dels cònjuges, en constar-ne la titularitat formal i presumir la donació dels fons per adquirir-lo per part de l'altre. També així en la SAPL, Secc. 2, 11.3.2015 (JUR 121810).

46 STSJ 3.12.2018 (RJ 6162), SAPL, Secc. 2, 1.10.2019 (JUR 284677), SAPB, Secc. 11, 25.10.2018 (JUR 300122) i SAPB, Secc. 12, 19.1.2013 (JUR 384066).

3.1.2. El dret aplicable per qüestions personals o territorials

Una qüestió diferent, però també quant al dret aplicable, pel que fa a la titularitat dels béns dels cònjuges, pot consistir a la pràctica en la prova que el règim econòmic matrimonial no era el de separació de béns, i sí un de comunitat, per raó de la normativa sobre conflicte de lleis.⁴⁷ Aquesta ha estat una matèria important en la pràctica precedent a Catalunya, i que encara es pot plantejar en supòsits d'adquisició individual per un cònjuge d'un bé, que ha estat inscrita al Registre de la Propietat com a adquisició exclusiva o bé per a la societat de guanys. Tant en un cas com en l'altre, es pot acabar demostrant que aquella adquisició en el règim de separació de béns realment es tractava d'una adquisició d'un bé de guanys o *ganancial* i, per tant, de tots dos cònjuges, o bé a l'inrevés, que l'adquisició que constava com a *ganancial* era realment una adquisició individual d'un cònjuge.

Els tribunals han considerat que es pot acreditar que el règim econòmic matrimonial vigent era diferent del que va suposar el notari i va constar a l'escriptura en fer-se l'adquisició d'un immoble i que, provat el diferent veïnatge civil del que es va considerar per a l'aplicació de la norma de conflicte de l'article 9.2 CCesp, aleshores procedeix modificar la inscripció de la propietat del bé al Registre de la Propietat. De fet, l'article 232-11.1 *in fine* CCCat ha previst la possibilitat que com a qüestió prèvia, la sentència matrimonial es pugui pronunciar sobre el règim vigent si les parts en fan qüestió. Amb anterioritat a aquesta previsió els tribunals consideraven que la determinació del règim econòmic matrimonial era una qüestió que no es podia plantejar en un plet matrimonial, el que condemnava els cònjuges catalans a seguir un altre

47 Recentment, en la doctrina, FONT SEGURA, Albert, «Comentari a l'article 231-10», a: EGEA I FERNÁNDEZ, Joan; FERRER I RIBA, Josep (Dir.); FARNÓS AMORÓS, Esther (Coord.), *Comentari al llibre segon del Codi civil de Catalunya. Família i relacions convivencials d'ajuda mútua*, Barcelona, Atelier, 2014, p. 96 a 104. Tracten de la qüestió la SAPB, Secc. 18, 8.4.2016 (JUR 131420) i SAPB, Secc. 18, 26.2.2016 (JUR 101257). Deixant de banda com encara es constata que en ocasions s'apliquen o s'invoca l'aplicació de preceptes del CCesp a matrimonis sotmesos al règim de separació de béns català, fins i tot pròpies del règim de *gananciales*, cfr SAPB, Secc. 13, 3.6.2022 (JUR 248892), SAPL, Secc. 2, 30.11.2020 (JUR 2021/22063), SAPB, Secc. 14, 5.6.2018 (JUR 181051) i SAPB, Secc. 12, 11.7.2014 (JUR 236945); sobre la qüestió, de manera crítica, BAYO DELGADO, Joaquim, «L'aplicació del dret civil català en la realitat jurisdiccional», *Revista Catalana de Dret Privat*, vol. 15-1, 2015, p. 177-179.

procés per aquesta qüestió.⁴⁸ Cal considerar que de cara al futur aquests procediments seran declinants atesa la reforma de la legislació sobre Registre Civil que obliga a inscriure el règim econòmic matrimonial junt amb la inscripció de matrimoni, d'acord amb l'article 60 de la *Ley 20/2011, de 21 de julio, del Registro Civil*, que malgrat que no impedeix plantejar la qüestió en un procediment posterior, sí que en redueix les probabilitats.

3.2. Les adquisicions oneroses i les titularitats sobre béns immobles

A la pràctica judicial destaquen els conflictes relatius a les titularitats sobre béns immobles, atesa la regla de l'article 232-3.1 CCCat, que fa referència a l'existència d'una titularitat formal, que sol ser incontestable per aquest tipus de béns. Això serà així perquè la titularitat haurà estat inscrita al Registre de la Propietat, amb els efectes de fe pública registral que en resulta (article 38 LH), o bé constarà en una escriptura pública d'adquisició del bé atorgada davant notari.⁴⁹

La tipologia de supòsits que es poden donar és molt variada i, a més, s'hi afegeix la qüestió del finançament extern de la contraprestació o preu per a l'adquisició del bé. Aquest finançament dona lloc a l'existència del pagament d'unes quotes d'un préstec, generalment amb garantia hipotecària, que es van satisfent al llarg d'un període de temps llarg, de manera que la donació que pugui existir d'un cònjuge a l'altre s'hauria de referir a cadascuna de les quotes d'aquest préstec, a reserva d'un pagament a compte inicial, i, fins i tot, d'una eventual amortització anticipada, total o parcial. En qualsevol cas, el que es dona són els diners per a l'adquisició de l'immoble, i no l'immoble mateix. A més, en ocasió de la crisi conjugal, l'habitatge familiar pot ser objecte d'atribució en

48 La qüestió ha estat molt important en el passat, cfr. LAMARCA I MARQUÈS, Albert, «Veïnatge civil, determinació del règim econòmic matrimonial i llei aplicable a la successió. *Check-list i criteris d'actuació professional*», *Revista Jurídica de Catalunya*, núm. 4, 2006, p. 947-982, i núm 1, 2007, p. 33-73. Extensament sobre la qüestió, SAPB, Secc. 12, 22.4.2015 (JUR 156093).

49 Per contra, la jurisprudència considera que la titularitat que pugui constar al Cadastre Immobiliari no planteja cap qüestió en relació amb la del Registre de la Propietat, atès el caràcter de registre administratiu del primer, cfr. SAPB, Secc. 14, 11.4.2022 (JUR 215165) i SAPB, Secc. 4, 30.11.2017 (JUR 2018/19310).

la sentència que posa fi al procés matrimonial, amb independència del que resulti sobre la seva titularitat, però d'una manera que pot impactar sobre les despeses associades a l'ús.

Cal dir que, malgrat l'existència d'una titularitat formal, i la no vigència del principi de subrogació real, els tribunals de justícia poden acordar la modificació d'aquesta titularitat excepcionalment en funció del que resulti del judici seguit.

3.2.1. L'adquisició de béns immobles pels cònjuges en copropietat

El supòsit més habitual en l'adquisició d'immobles, i probablement el menys problemàtic, és el de l'adquisició d'un habitatge, habitual o no, per part dels cònjuges en copropietat per meitats indivises amb finançament extern, mitjançant un préstec amb garantia hipotecària per part d'una entitat financera. Aquest supòsit de fet paradigmàtic encaixaria plenament amb la dicció de l'article 232-3.1 CCCat, i en cas de provar-se que la contraprestació satisfeta per un cònjuge s'ha pagat amb béns o diners de l'altre, se'n presumeix la donació. També, és clar, en cas que no hi hagi finançament extern, supòsit menys habitual.

En aquests casos opera la regla de l'article 232-3.1 CCCat en tota la seva extensió. D'una banda, regeix el principi de la titularitat formal. En segon lloc, la presumpció de pagament del preu o contraprestació amb béns o diners propis del cònjuge adquirent. I, en tercer lloc, en cas de provar-se que aquests béns o diners provenien de l'altre cònjuge, la presumpció de donació. Els efectes de la vigència del principi de la titularitat formal en favor dels cònjuges adquirents només admet discussió en casos molt extrems, com serien els d'una titularitat fiduciària, admesa també molt excepcionalment per la jurisprudència. Pel que fa a l'acreditació de l'origen en l'altre cònjuge de la contraprestació satisfeta, aquesta és possible i a la pràctica pot resultar de diversos mitjans de prova, però haurà de ser concloent.⁵⁰ D'una banda, pot succeir per la prova dels ingressos efectius que han tingut els cònjuges durant el matrimoni, d'una manera que permet constatar que un d'ells no tenia ingressos suficients per a satisfer el preu o contraprestació. D'una altra, pot

50 Cfr. SAPB, Secc. 11, 27.10.2022 (JUR 371634), en la que de manera contundent s'afirma: «En modo alguno ha acreditado el actor que la demandada carecía de ingresos y que la titularidad conjunta de los bienes fue fruto de una donación.»

succeir que el preu s'hagi satisfet a càrrec d'un compte corrent només a nom d'un dels cònjuges, o en el que només s'hi aporten fons d'un d'ells. És clar que aquesta donació pot resultar d'una transferència de diners *ad hoc* per adquirir l'immoble. En darrer terme, es poden donar d'altres supòsits molt residuals, com ara l'aportació de fons de tercers, com serien els pares d'un dels cònjuges. Si aquesta prova prospera, i es destrueix la primera presumpció, la qual cosa no és òbvia, aleshores regirà la segona presumpció que preveu el precepte, ço és, de donació d'aquests béns o diners en què consisteix la contraprestació.

En tots aquests casos es pot afirmar que la pràctica totalitat de decisions judicials apliquen la regla de l'article 232-3.1 CCCat en els seus termes, sense cap opció a l'alteració de la titularitat dels cònjuges, ni menys encara a la reclamació de cap quantitat en concepte de preu o contraprestació satisfeta.⁵¹ Tanmateix, en relació amb aquesta darrera qüestió, sí que molt excepcionalment s'han admès pretensions d'un cònjuge envers l'altre per raó de la contraprestació pagada.⁵²

51 Entre tantes, SAPB, Secc. 19, 12.12.2022 (JUR 2023/41436), SAPL, Secc. 2, 30.11.2020 (JUR 2021/22063), SAPB, Secc. 4, 13.10.2020 (JUR 328567), SAPB, Secc. 18, 27.11.2019 (JUR 2020/24270), SAPB, Secc. 11, 9.5.2019 (JUR 193785), SAPB, Secc. 1, 30.4.2019 (JUR 156967), SAPG, Secc. 2, 19.12.2018 (JUR 2019/4913), SAPB, Secc. 11, 24.1.2018 (JUR 80428). SAPB, Secc. 12, 22.1.2018 (JUR 82382), SAPB, Secc. 16, 29.6.2017 (JUR 275840), SAPG, Secc. 2, 27.3.2017 (JUR 271830), SAPT, Secc. 1, 9.3.2017 (JUR 128717), SAPB, Secc. 12, 3.3.2017 (JUR 42934), SAPB, Secc. 18, 19.1.2017 (JUR 78933), SAPL, Secc. 2, 10.11.2016 (JUR 2017/52342), SAPB, Secc. 12, 27.10.2016 (JUR 31032), SAPB, Secc. 12, 15.9.2016 (JUR 2017/77778), SAPB, Secc. 18, 26.2.2016 (JUR 101257), SAPG, Secc. 1, 30.11.2015 (JUR 22595), SAPL, Secc. 2, 28.10.2015 (JUR 8241), SAPB, Secc. 18, 18.3.2014 (JUR 115083), SAPG, Secc. 1, 24.5.2013 (JUR 281247), SAPB, Secc. 12, 31.1.2013 (JUR 70494), SAPB, Secc. 4, 8.11.2012 (JUR 2013/165924), SAPB, Secc. 14, 18.6.2012 (JUR 257189) i SAPB, Secc. 16, 24.4.2012 (JUR 190840)

52 En la pràctica potser encara ressonen les primeres sentències del TSJC relatives a l'habitualitat dels «préstecs» entre cònjuges, però en la jurisprudència són marginals. De fet, per a què això passi, aquest préstec haurà d'haver estat documentat entre els cònjuges i, per tant, se li hauria de donar validesa i considerar-lo d'aquesta manera, el que pot tenir efectes per al còmput de la compensació econòmica per raó de treball, cfr. SAPB, Secc. 18, 11.7.2018 (JUR 218671). En la SAPB, Secc. 14, 12.5.2022 (JUR 233534) s'afirma, quant als préstecs entre cònjuges: «hi ha diversos elements de convicció que ens permeten considerar acreditat que la intenció de la demandant, quan va fer els ingressos als quals es refereix aquest litigi, no va ser la de fer un préstec a qui aleshores era el seu marit (...) malgrat ser un acte subjecte a l'ITP, encara que exempt,

3.2.2. L'adquisició de béns immobles per només un dels cònjuges

Un segon supòsit menys habitual a la pràctica és el de l'adquisició d'un bé immoble per només un dels cònjuges durant el matrimoni. Aquest fet pot respondre a diversos motius. En primer lloc, per haver adquirit un cònjuge el bé abans del matrimoni, però havent-se'n pagat les quotes del préstec amb posterioritat, en una bona mesura.⁵³ En segon lloc, aquesta adquisició pot respondre a una situació patrimonial dels cònjuges que ho justifiqui, per tenir suficient patrimoni o bé per diversificar les adquisicions per raons diverses, sense que aquestes necessàriament constin.⁵⁴ En darrer terme, l'adquisició individual pot respondre a motivacions derivades de la insolvència d'un dels cònjuges,⁵⁵ al gaudi de determinats beneficis públics, com ara l'adquisició d'habitatges de protecció oficial,⁵⁶ a estratègies

la demandant no havia declarat a Hisenda la realització de cap préstec (la qual cosa, a part de ser un deure fiscal, tot i referir-se a un acte exempt, hauria estat una prevenció molt raonable per evitar que l'AEAT atribuís al prestatari un increment de patrimoni no justificat)».

53 SAPB, Secc. 13, 24.5.2018 (JUR 170833), SAPB, Secc. 1, 18.1.2018 (JUR 38049) i SAPL, Secc. 2, 12.1.2018 (JUR 37989). En ocasions pot succeir que l'entitat bancària que atorga un préstec al cònjuge adquirent imposi que l'altre també tingui la condició de codeutor solidari, malgrat no ser adquirent, com en els casos resolts per la SAPB, Secc. 1, 6.2.2018 (JUR 76734) i SAPB, Secc. 4, 30.11.2017 (JUR 2018/19310).

54 SAPL, Secc. 2, 8.7.2015 (JUR 233430), SAPB, Secc. 17, 26.9.2013 (JUR 383133) i SAPB, Secc. 16, 7.2.2013 (JUR 115258).

55 SAPB, Secc. 18, 25.5.2016 (JUR 191822).

56 En el cas resolt per la SAPB, Secc. 19, 25.6.2014 (JUR 234934) el tribunal reconeix l'existència d'una fidúcia *cum amico* en favor del marit, derivat del fet que va ser l'esposa l'única que va adquirir l'habitatge de protecció oficial l'any 1987, atès que ell no complia els requisit per a l'adquisició. El matrimoni es va celebrar l'any 1990 i els cònjuges es van separar l'any 2007, amb divorci l'any 2010. Ateses les circumstàncies, s'estima la petició de declarar la copropietat sobre l'immoble.

d'optimització fiscal,⁵⁷ o bé per evitar reclamacions de fills d'un primer matrimoni d'un dels cònjuges.⁵⁸

En aquests casos els tribunals podrien ser més sensibles a les raons que puguin esgrimir els cònjuges, tant per a modificar la titularitat que consta sobre el bé, com per a determinar l'existència d'un crèdit en favor d'un cònjuge enfront de l'altre, però tot i així els casos en què les pretensions d'un cònjuge triomfen són molt migrats. La idoneïtat de la regla de l'article 232-3.1 CCCat per al supòsit precedent, és a dir, l'adquisició d'un bé per tots dos cònjuges alhora, és clara. En canvi, es podria qüestionar per al supòsit present, en què l'adquisició és de només un cònjuge, però els fons han estat aportats per l'altre —en part o totalment— per motius que no sempre afloren oportunament.⁵⁹

3.2.3. La construcció sobre un immoble propietat d'un cònjuge

En ocasions pot succeir que els cònjuges construeixen un habitatge sobre un terreny prèviament adquirit només per un d'ells, de manera que l'obra nova també ho serà. Aquestes obres poden ser de construcció completa o només de reforma o de millora en relació amb un immoble ja existent.⁶⁰ En

57 SAPG, Secc. 2, 7.3.2016 (JUR 133589). En el cas resolt per la SAPT, Secc. 3, 18.6.2020 (JUR 230804) tots els béns dels cònjuges estaven a nom de l'esposa per raons fiscals, i malgrat l'al·legació del marit que havien estat pagats per tots dos, i tenir ell més ingressos, el tribunal aplica la regla de l'article 232-3.1 CCCat sense cap modulació. Sobre aquest supòsit també, SAPT, Secc. 1, 26.4.2018 (JUR 129394) i SAPL, Secc. 2, 23.3.2018 (JUR 103135). En el cas resolt per la SAPB, Secc. 12, 21.9.2016 (JUR 2018/4164) el marit sol·licitava una prestació compensatòria amb l'argument que el pis adquirit per l'esposa s'havia pagat amb diners exclusivament de la seva propietat. De manera similar, en la SAPB, Secc. 18, 8.7.2016 (JUR 213985), s'afirma que la compensació econòmica per raó de treball no serveix per compensar les donacions que s'hagin pogut produir entre els cònjuges per raó del previst a l'article 232-3 CCCat, també així en les SAPB, Secc. 18, 10.9.2014 (JUR 268821), SAPG, Secc. 2, 6.6.2013 (JUR 192456) i SAPB, Secc. 12, 31.1.2013 (JUR 70494). De manera similar s'afirma en la SAPT, Secc. 1, 20.4.2015 (JUR 166766) en relació amb la sol·licitud d'una prestació compensatòria.

58 SAPB, Secc. 17, 15.3.2018 (JUR 92440).

59 En la SAPB, Secc. 12, 10.5.2017 (JUR 276452) el tribunal considera que no hi pot haver una donació en el pagament per l'esposa de la meitat de les quotes del préstec per a l'adquisició de l'immoble només propietat del marit, a qui condemna a retornar-les.

60 Sobre la qüestió, MORALES MARTÍNEZ, «Adquisiciones, negocios fiduciarios y mejoras en relaciones familiares regidas por separación de bienes...», p. 229.

aquests supòsits, l'al·legació que la construcció o les reformes i millores han estat pagades per tots dos cònjuges, o exclusivament per l'altre cònjuge no propietari,⁶¹ porta a la reclamació que es declari la copropietat sobre la finca, el que no sol ser atès pels tribunals, o bé, alternativament, la restitució de l'import satisfet.⁶²

Tant aquest supòsit de fet com l'analitzat a l'apartat precedent són clarament diferents del primer, relatiu a l'adquisició d'immobles conjuntament pels cònjuges. En el primer es produeix una comunicació patrimonial entre els cònjuges, la qual dona com a resultat l'adquisició de la propietat d'un immoble en comunitat, és a dir, amb efectes igualitaris entre els dos. En el present supòsit i en el precedent, en canvi, el resultat de l'aplicació de la regla de l'article 232-3.1 CCCat és el contrari, la comunicació patrimonial entre cònjuges té com a resultat l'adquisició de la propietat de béns només per un dels dos.⁶³ I això a desgrat que la inversió en l'immoble hagi estat per part de tots dos o de només d'un d'ells, o fins i tot que un dels cònjuges hi hagi contribuït amb el treball domèstic.⁶⁴

61 També pot succeir que un cònjuge al·legui que les millores han estat fetes directament per ell, atesa la seva condició de professional de la construcció, SAPB, Secc. 18, 9.7.2018 (JUR 212809), el que es considera com una contribució a les despeses familiars, malgrat que les millores quedin en benefici del cònjuge propietari del bé.

62 En la STSJC 10.5.1993 (RJ 6323) es va plantejar la qüestió de l'aplicació al supòsit de fet de la normativa sobre accésio, aleshores de l'article 278 CDCC, que el tribunal va desestimar.

63 En el cas resolt per la STSJC 26.5.2005 (RJ 6880), el terreny era de tots dos cònjuges, però el marit al·legava que havia estat ell només qui havia pagat la construcció de l'habitatge al contractista constructor. El tribunal considera que no és aplicable al cas la regla de l'article 39 CS sobre adquisicions oneroses, atès que es tracta del preu en un contracte, sense presumpció de donació envers l'altre cònjuge, i tampoc no considera aplicable l'article 4.1.b) CF relatiu a despeses familiars, de manera que condemna a l'esposa a satisfer la meitat del preu pagat pel marit.

64 Tracten d'aquests supòsits les SAPB, Secc. 14, 11.4.2022 (JUR 215165), SAPT, Secc. 3, 4.2.2021 (JUR 85485), SAPT, Secc. 3, 18.6.2020 (JUR 230804), SAPT, Secc. 1, 12.6.2020 (JUR 227612), SAPB, Secc. 17, 2.5.2019 (JUR 157795), SAPB, Secc. 4, 30.11.2017 (JUR 2018/19310) i SAPB, Secc. 17, 16.10.2017 (JUR 292246). Un cas singular és el resolt per la SAPB, Secc. 12, 3.7.2018 (JUR 198076), en què un cònjuge va pagar les obres de millora d'un immoble del sogre on van anar a viure els cònjuges, per import de 131.688,10 euros. Les obres es van acabar al febrer-març de 2012 i el trencament conjugal es va produir el juliol de 2012. El tribunal considera que l'ex-sogre ha de restituir aquesta quantitat a l'ex-gendre per tal d'evitar un enriquiment injust. En el cas resolt per la SAPB, Secc. 17, 9.6.2017 (JUR 225641), sí que s'atén la petició del marit de retorn de les quantitats per ell satisfetes per la construcció d'una casa a nom només de la dona per motius fiscals.

En els supòsits considerats, els tribunals de justícia han resolt la controvèrsia en el passat amb recurs al derogat article 4.1.b CF en matèria de despeses familiars, que incloïa entre aquestes, com s'ha vist, a les d'adquisició, de pagament de millores i de préstecs concedits amb la finalitat d'adquirir o fer millores a l'habitatge familiar o a d'altres béns d'ús de la família únicament en la part que correspongui al valor del seu ús, si es tractava de béns de titularitat d'un dels cònjuges en el règim de separació de béns.⁶⁵ Aquesta consideració com a familiars d'aquest tipus de despeses es va suprimir amb l'article 231-5.1.b CCCat, que no les inclou, i només ho fa amb les despeses ordinàries de conservació, manteniment i reparació dels habitatges o altres béns d'ús de la família. En atenció al moment temporal de la despesa feta, els tribunals han recorregut a aquest precepte per barrar el pas a la pretensió d'un cònjuge relativa tant a la titularitat sobre el bé immoble, com a la restitució de les quantitats aportades en benefici de l'altre.⁶⁶

3.2.4. L'adquisició d'un immoble amb anterioritat a la celebració del matrimoni

Un supòsit que també es dona a la pràctica és el d'adquisició de l'immoble pels cònjuges amb anterioritat a la celebració del matrimoni. Això pot respondre a diverses circumstàncies. Una situació recurrent es la dels promesos en matrimoni que adquireixen un pis per a destinar-lo a habitatge familiar un cop es casen, la qual cosa s'esdevé poc temps després

65 SAPT, Secc. 3, 9.6.2022 (JUR 229984), SAPL, Secc. 2, 11.12.2020 (JUR 2021/23444) i SAPL, Secc. 2, 11.3.2015 (JUR 121810).

66 Clarament s'afirma en la SAPT, Secc. 3, 9.2.2022 (JUR 229984): «De la redacción del precepto se infiere, sin necesidad de mayores razonamientos, que en el régimen del Código de Familia los préstamos hipotecarios concedidos para la adquisición de la vivienda familiar, aunque fuese de uno solo de los cónyuges tenían la consideración de gastos familiares en lo que no excediera del valor de uso, o lo que es igual, en la medida en que pudiese considerarse dichos pagos como correspondientes al valor adecuado por el uso que la familia hacía de tales bienes. No obstante, los pagos de las cuotas del préstamo posteriores al 1 de enero de 2011, al tratarse de efectos futuros de relaciones jurídicas anteriores, se rigen por el art. 233-23.1 CCCat (STSJCAT 43/2021)». Tanmateix, els tribunals també es refereixen a la contribució diferent dels cònjuges a aquestes despeses per a concloure que de la mateixa manera es pot produir per a les despeses d'adquisició d'un habitatge, SAPB, Secc. 16, 14.11.2019 (JUR 328664).

a l'adquisició.⁶⁷ Però en molts d'altres casos la situació pot respondre a la voluntat de viure en parella estable els adquirents durant un temps més o menys prolongat, abans o després d'adquirir l'habitatge, i contreure matrimoni amb posterioritat, en ocasions després de tenir fills.⁶⁸

Tots dos supòsits són diferents. El primer respondria a una *ratio* semblant al dels futurs contraents que adquireixen béns a títol oneros amb pacte de supervivència (article 231-15.1 CCCat), que atorguen capítols matrimonials (article 231-19.2 CCCat), pactes en previsió d'una ruptura matrimonial (article 231-20.1 CCCat), donacions per raó de matrimoni (article 231-27 CCCat), o pactes successoris (article 431-2.a CCCat). Davant l'al·legació d'inaplicació de la regla de l'article 232-3 CCCat, per estar referida només als matrimonis, entenc que es podria considerar que el supòsit és anàleg i invocar-se un termini prudencial similar al d'un any previst als articles 231-19.2 o 231-29.a CCCat. Per contra, en la situació successiva de parella estable i matrimoni, aquesta aplicació no seria possible, i caldria recórrer al criteri que té establert la jurisprudència per als supòsits de parella estable, en allò que els sigui aplicable temporalment, desdoblant, però els períodes temporals pel que fa al dret aplicable, malgrat l'evident dificultat pràctica.⁶⁹

Lesmentada diacronia, fins i tot, pot impactar en el títol d'adquisició, atès que en ocasions hi ha hagut la subscripció d'un contracte d'arres o un contracte privat només per un dels cònjuges, mentre que el contracte de compravenda en escriptura pública ha estat subscrit per tots dos cònjuges. Aquesta diferència no planteja cap discordança pel que fa a la propietat en comunitat adquirida pels cònjuges, i més si en el contracte privat subscrit

67 En la SAPB, Secc. 19, 12.12.2022 (JUR 2023/41436) el matrimoni fou posterior en cinc mesos a la compravenda de l'immoble que havia de ser l'habitatge habitual o familiar, i el tribunal afirma: «El contexto en que se produjo la compra de la vivienda unifamiliar fue el de una pareja de novios con el proyecto del futuro matrimonio a contraer, proyecto que tuvo lugar y se materializó a los cinco meses de la escritura pública». En canvi, en el cas resolt per la SAPB, Secc. 18, 4.12.2018 (JUR 2019/821), l'adquisició fou anterior en onze mesos al matrimoni, i el tribunal afirma que no es pot aplicar la presumpció de l'article 232-3 CCCat, tot i que aquí era en termes de considerar-la una donació per al còmput de la compensació econòmica per raó de treball. En la SAPB, Secc. 17, 14.3.2018 (JUR 88759), l'adquisició de l'immoble fou cinc mesos abans del matrimoni, i en la SAPB, Secc. 16, 29.6.2017 (JUR 275840) el document privat d'adquisició de l'immoble fou anterior al matrimoni, mentre que l'atorgament de l'escriptura pública fou posterior.

68 Cfr. SAPT, Secc. 3, 18.6.2020 (JUR 230804), SAPB, Secc. 17, 7.5.2019 (JUR 165374), SAPT, Secc. 1, 9.3.2017 (JUR 128717) i SAPB, Secc. 19, 19.3.2014 (JUR 135533).

69 SAPT, Secc. 3, 7.5.2019 (JUR 160111).

per només un d'ells es permetia la cessió de la posició compradora a una altra persona a l'hora d'atorgar l'escriptura pública de compravenda corresponent.⁷⁰

En qualsevol cas, per a l'aplicació de l'article 232-3.1 CCCat cal que es tracti d'una adquisició dels cònjuges, de manera que no s'hi comprendria el supòsit en què l'adquisició es porta a terme per una societat mercantil de la que el cònjuge en té participacions.⁷¹

3.2.5. La repetició o reemborsament d'allò pagat com a codeutor solidari de les quotes d'un préstec

En ocasions, la pràctica dels tribunals reflecteix que si un cònjuge al·lega, d'acord amb l'article 232-3.1 CCCat, que no va fer donació dels diners del preu o contraprestació satisfet per l'altre per a l'adquisició d'un bé, pot invocar l'article 1145 CCesp per a sol·licitar la repetició o el reemborsament de les quantitats pagades com a deutor solidari a l'entitat bancària creditora.⁷² D'acord amb la jurisprudència, aquesta estratègia d'un cònjuge no enerva l'obligació d'haver de destruir la presumpció de donació de les quantitats que hagi pogut pagar en exclusiva com a codeutor solidari, i que han beneficiat l'altre cònjuge. És a dir, que el dret a la repetició o al reemborsament només és possible si es prova que no hi ha hagut donació entre els cònjuges, d'acord amb l'article 232-3 CCCat, a reserva de considerar que es tracta de la contribució a les despeses familiars, tenint en compte que la solidaritat de deutors només s'ha de considerar quant a efectes externs de la relació, amb independència dels efectes interns entre els cònjuges.⁷³

70 Així en les SAPB, Secc. 19, 12.12.2022, (JUR 2023/41436) i SAPB, Secc. 12, 31.1.2013 (JUR 70494).

71 Cfr. SAPB, Secc. 14, 11.4.2022 (JUR 215165).

72 En la SAPB, Secc. 12, 1.2.2022 (JUR 136537) s'exposa amb molt de detall la doctrina jurisprudencial relativa a l'acció de regrés de l'article 1145 CCesp.

73 Cfr. STSJ 27.7.2021 (RJ 5876), 21.11.2019 (JUR 2020/44459) i 8.6.2015 (JUR 5293), també SAPB, Secc. 14, 28.2.2022 (JUR 166883), SAPB, Secc. 1, 12.3.2021 (JUR 251729), SAPL, Secc. 2, 11.12.2020 (JUR 2021/23444), SAPB, Secc. 14, 14.1.2020 (341390) i SAPG, Secc. 1, 21.3.2018 (JUR 92274), SAPB, Secc. 1, 6.2.2018 (JUR 76734) i SAPL, Secc. 2, 31.1.2022 (JUR 131376), en un cas relatiu a parelles de fet. Sorprenentment, en el cas resolt per la SAPB, Secc. 14, 1.10.2020 (JUR 313242) s'acull la pretensió de l'esposa de reemborsament de les quotes pagades amb l'argument que «El objeto de este proceso no es la división de

La concurrència d'aquest supòsit de fet en la pràctica posa de relleu com la regla de l'article 232-3.1 CCCat, pel que fa a la donació de la contraprestació satisfeta, està sotmesa a importants contingències d'ordre temporal. És a dir, que la donació no es tracta sempre d'un acte únic referit al preu pagat en el moment de fer-se la compravenda, i en bona mesura s'haurà fet mitjançant el pagament de les quotes d'un préstec amb garantia hipotecària. En aquests casos, cal considerar que hi ha donació de cadascuna de les quotes satisfetes, i el percentatge d'aquesta donació sobre el total import satisfet pot variar al llarg dels anys, en funció de la situació patrimonial del cònjuge beneficiari i del donant. Clarament l'adquisició onerosa ja s'ha fet pel cònjuge donatari, i la titularitat és una qüestió que no admet discussió, com tampoc el pagament del preu envers el venedor. El que es posa en qüestió és la propietat dels fons disposats per a satisfer les quotes dels préstecs, la qual s'ha de valorar de manera periòdica.⁷⁴

3.2.6. El pagament de les quotes d'un préstec, i de les despeses associades a l'habitatge, un cop sorgida la crisi matrimonial

La decisió que s'adopti pel que fa a les quotes que un cònjuge ha satisfet en benefici de l'altre durant el matrimoni no obsta a què els tribunals

la cosa común, ni la liquidación del régimen económico matrimonial, sino la reclamación por parte de Doña Rocío a Don Carlos José de un importe de cuotas hipotecarias, que únicamente habría pagado la actora, cuando contractualmente deberían de pagar ambos en virtud del contrato del crédito hipotecario de 28 de febrero de 2007».

74 Singularment, en el cas resolt per la SAPB, Secc. 16, 24.10.2017 (JUR 293759), el tribunal acull la pretensió del marit de restitució de la meitat de la quantitat satisfeta per amortitzar el préstec amb garantia hipotecària l'any 2011, que provenia de la indemnització que va obtenir per un acomiadament d'una empresa automobilística, per un import de 82.665 euros. En aquest cas l'AP considera que no hi ha una adquisició onerosa ans el pagament d'un deute solidari i no es presumeix la donació, atès que els diners s'havien ingressat en un compte corrent conjunt. El divorci s'havia instat per l'esposa l'any 2013. Per a fonamentar la decisió l'AP afirma: «En el caso de autos, sin embargo, no nos hallamos ante una adquisición onerosa, sino ante una deuda solidaria de los dos cónyuges. La vivienda fue adquirida en 1999 y su precio se pagó enteramente entonces. No se discute que son propietarios por mitades indivisas el Sr. Luis Antonio y la Sra. Consuelo. Lo que pagó el actor en 2011 no fue el precio de la vivienda, sino un préstamo bancario del que eran deudores ambos litigantes. No puede confundirse la adquisición de la finca (ni la titularidad dominical sobre esta) con la obligación derivada del préstamo hipotecario, aunque la deuda hipotecaria se asumiera a propósito de la adquisición de la vivienda.»

clarament acullin aquesta pretensió a la repetició o reemborsament, per part de l'altre, de les quotes pagades un cop sorgida la crisi matrimonial. És a dir, la presumpció de donació d'un cònjuge a l'altre durant la convivència clarament decau en cas de crisi matrimonial.⁷⁵ Aquest és un supòsit rellevant a la pràctica, en què les demandes se solen estimar, a diferència dels supòsits de l'apartat anterior. La data de la fi de la presumpció no comença amb la sentència de separació o divorci, ans amb el moment en què cessa la convivència o sorgeix una crisi que trenca la comunitat de vida establerta entre els cònjuges.⁷⁶

En aquests casos, el pagament asimètric que s'hagi pogut donar sobre les quotes del préstec deixa de presumir-se com una donació, i l'altre cònjuge vindrà obligat a restituir les quotes d'acord amb el títol de propietat, és a dir, si el deute és solidari, en les relacions internes la participació al mateix resultarà de les quotes de la comunitat sobre el bé.⁷⁷ En aquests casos sovint s'invoca el model de l'article 233-23 CCCat pel que fa a les obligacions per raó de l'habitatge en casos d'atribució de l'ús per raó de la crisi matrimonial.⁷⁸

75 També, és clar, en cas de dissolució del matrimoni per mort, SAPL, Secc. 2, 15.7.2022 (JUR 314273), en què el marit supervivent reclamava la part corresponent al pagament de dues quotes de 362 euros del préstec hipotecari als hereus de la finada.

76 SAPB, Secc. 4, 1.6.2018 (JUR 181639), SAPL, Secc. 2, 23.3.2018 (JUR 103135), SAPB, Secc. 12, 24.2.2015 (JUR 156368) i SAPB, Secc. 16, 24.4.2012 (JUR 190840). Però també en un moment previ anterior, com al cas resolt per la SAPB, Secc. 12, 1.2.2022 (JUR 136537), en la qual en relació amb l'article 232-3 CCCat s'afirma: «Ahora bien, se trata de una presunción de donación, que tiene sentido cuando el matrimonio es constante y un cónyuge adquiere bienes que destina al matrimonio, pero es totalmente inaplicable al presente caso, pues realmente la actuación del actor iba tendente a extinguir las relaciones patrimoniales del matrimonio, como se deduce de que el crédito hipotecario se liquidó en fecha de 26 de junio de 2015 y la ruptura de la pareja (separación de hecho), según reconoció la demandada en su contestación, fue en julio de 2015, es decir, que si el marido amortizó el préstamo a final de junio de 2015 y se separó de hecho en julio de 2015, difícilmente puede creerse que tenía intención de efectuar la donación de la mitad de 188.306,98 € a su esposa, por lo tanto, no puede admitirse que se efectuara una donación a favor de la demandada.»

77 STSJC 8.6.2015 (JUR 5293) i 21.11.2019 (JUR 2020/44459). El que no exclou un pacte entre els cònjuges per a què un continuï assumint-ne el pagament, SAPG, Secc. 2, 11.6.2019 (JUR 186754), SAPB, Secc. 14, 5.6.2018 (JUR 181051) i SAPL, Secc. 2, 27.5.2016 (JUR 198732), en un cas peculiar en què els cònjuges, malgrat estar separats adquireixen tots dos un immoble, i només el marit en paga el preu i les quotes del préstec per a l'adquisició.

78 SAPB, Secc. 1, 20.4.2021 (JUR 201744), SAPB, Secc. 4, 13.10.2020 (JUR 328567) i SAPB, Secc. 12, 3.3.2017 (JUR 42934).

Les despeses satisfetes per raó de la propietat de l'habitatge diferents de les adquisició sovint també es reclamen en aquests procediments. En aquests casos els tribunals també acullen la pretensió del cònjuge que les ha satisfet, amb la mateixa *ratio* que pel que fa al pagament de les quotes d'un préstec per a l'adquisició del bé.⁷⁹

3.3. L'adquisició de llicències de taxi i de farmàcia

Junt amb els béns immobles, uns altres actius que poden formar part del patrimoni dels cònjuges, amb un valor rellevant, i que en ocasions poden ser objecte de controvèrsia un cop sorgeix la crisi conjugal, són les llicències de taxi i de farmàcia. Cadascuna d'aquestes llicències té especificitats pròpies, estan vinculades a l'activitat professional d'un o de tots dos cònjuges, es podran haver adquirit a títol onerosos durant el matrimoni o abans i hi haurà una titularitat administrativa formal en relació amb les mateixes. No es poden considerar com a béns mobles de valor ordinari destinats a l'ús familiar, malgrat tenir una importància cabdal per a l'economia familiar. En aquests termes, no els és aplicable la regla de l'article 232-3.2 CCCat, en el sentit de pressuposar una cotitularitat conjunta, tot i la titularitat formal administrativa.

Pel que fa a les llicències de taxi, en el cas resolt per la SAPT, Secc. 3, 8.9.2022 (JUR 323049) es declara que la llicència és propietat del marit atès que no consta que l'esposa participés econòmicament en l'adquisició, i amb fonament als articles 232-3 i 232-4 CCCat, però sense fer cap altre consideració més que estava a nom del marit i que no constava la inversió per part de l'esposa.⁸⁰ En canvi, en el cas resolt per la SAPB, Secc. 14, 26.3.2021 (JUR 182590), la situació és la contrària, i malgrat constar la llicència a nom de la dona es considera que va ser adquirida per meitats

79 STSJC 8.6.2015 (JUR 5293), també, SAPB, Secc. 1, 12.3.2021 (JUR 251729), SAPB, Secc. 1, 21.12.2020 (JUR 2021/37824), SAPB, Secc. 18, 27.11.2019 (JUR 2020/24270) i SAPB, Secc. 4, 30.11.2017 (JUR 2018/19310).

80 Cal ressenyar que l'esposa es lamenta d'estar sotmesa al règim català de separació de béns i no al de *gananciales* del CCesp, en virtut del qual considera que seria copropietària de la meitat de la llicència, el que considera una discriminació per raó de règim econòmic contrària a l'article 14 CE, al que l'AP respon que «No cabe tampoco aplicar la normativa de un régimen económico matrimonial no adoptado por los cónyuges. No existe ninguna vulneración del derecho a la igualdad, cuando eran las partes libres de haber adoptado

per tots dos cònjuges, atès que els fons amb què es va pagar eren comuns, obtinguts en part amb un préstec a nom de tots dos, i els dos cònjuges treballaven de taxista.⁸¹

En relació amb les llicències de farmàcia, en la jurisprudència es fa referència a la distinció entre la titularitat administrativa i la titularitat civil, la qual pot resultar pròpiament del règim econòmic matrimonial, en el cas el de separació de béns d'acord amb les regles de l'article 232-3 CCCat. En la SAPB, Secc. 16, 31.1.2019 (JUR 48070), s'afirma que la jurisprudència del Tribunal Suprem es refereix als elements que integren el negoci de farmàcia i el seu divers tractament jurídic, amb la distinció de dos vessants. D'una banda, fa referència als elements no patrimonials de l'oficina de farmàcia, regulats en la normativa administrativa, la qual estableix amb caràcter taxatiu que només els farmacèutics podran ser els titulars o propietaris de les oficines de farmàcia. I d'una altra banda, determina l'anomenada base econòmica de la farmàcia, que comprèn el local de negoci en el qual s'assenta físicament, les existències, la clientela, el dret de traspàs i la resta d'elements físics econòmics que configuren l'activitat comercial de la

el régimen de gananciales y no lo hicieron». En el cas resolt per la SAPB, Secc. 18, 4.12.2018 (JUR 2019/821) es considera que la llicència és només del marit, als efectes del còmput de la compensació econòmica per raó de treball, atesa la titularitat formal i no constar res en contrari.

- 81 En el cas es dona la circumstància que essent-ne l'esposa la titular va vendre la llicència sense comunicar-ho al marit, el qual demana poder participar de la meitat del preu obtingut amb la venda. En el cas resolt per la SAPB, Secc. 16, 14.11.2019 (JUR 328664) es considera que no es pot deduir que la llicència de taxi a nom del marit no es pogués considerar copropietat de tots dos cònjuges, per no haver-se acreditat que va ser adquirida amb fons exclusius d'ell. En la SAPB, Secc. 18, 12.5.2016 (JUR 180307), en canvi, la titularitat formal era del marit, i la dona la discuteix, i malgrat considerar el tribunal que regeix aquest principi, no es pronuncia sobre el fons atès que considera que en el plet matrimonial no es pot discutir sobre la titularitat dels béns dels cònjuges, per al que és necessari acudir a un procediment *ad hoc*. En la SAPB, Secc. 11, 21.4.2016 (JUR 126875) es manté la titularitat formal de la llicència a favor del marit, però se'l condemna a restituir les aportacions que hagi pogut fer l'esposa per a l'adquisició considerades com a «rescabament de l'aportat a una societat o comunitat irregular com a capital inicial per part del soci o comuner que reclama la seva part efectiva inicial i que renuncia de facto a reclamar els fruits del negoci que resta en mans exclusives de l'altre.»

farmàcia. Ara bé, aquesta cotitularitat sobre la farmàcia per part de tots dos cònjuges s'haurà de demostrar en el cas concret.⁸²

3.4. Els béns mobles de valor ordinari destinats a l'ús familiar

La innovació de l'apartat segon de l'article 232-3 CCCat, relativa als béns mobles de valor ordinari destinats a l'ús familiar, ha tingut molt de ressò a la pràctica dels tribunals, en ocasió de les crisis matrimonials. La majoria dels cònjuges al·leguen aquest precepte pel que fa a la propietat dels vehicles familiars, però també, escadusserament, en relació amb d'altres béns. La jurisprudència s'ha referit a la regla que estableix aquest precepte com a una «comunitat legal» o «comunitat *ex lege*», és a dir, que la llei pressuposa una comunitat o copropietat dels cònjuges en relació amb determinats tipus de béns, que ho són per la seva naturalesa i destinació, singularment els automòbils.

En efecte, en relació amb l'apartat 1, l'apartat 2 de l'article 232-3 CCCat distingeix quant a la regla de la titularitat formal i la doble presumpció en funció de si es tracta de béns mobles, que tenen un valor ordinari i que estan destinats a l'ús familiar. Aquests tres requisits hauran de concórrer en el cas per tal de poder aplicar aquesta segona regla, la qual estableix una presumpció de copropietat dels cònjuges envers aquest tipus de béns, sense que pugui prevaldre sobre aquesta presumpció la mera prova de la titularitat formal.⁸³

82 En l'esmentada SAPB, Secc. 16, 31.1.2019 (JUR 48070) el marit havia comprat al seu sogre el local i el negoci de farmàcia, com a únic titular, sense que consti la contribució de l'esposa. Ja amb anterioritat en la STSJC 26.10.1996 (RJ 1997/7662), es dona raó de la decisió en apel·lació pel que fa a considerar que la farmàcia adquirida s'ha de considerar cotitularitat dels cònjuges.

83 Per a l'establiment d'aquesta nova regla sobre les titularitats dels cònjuges va ser determinant la STSJC 28.11.2002 (RJ 10924), en la qual es va recollir l'argumentació de la SAPB, Secc. 1, 16.11.2001, en el sentit que «Sigui quin sigui, el cònjuge a nom del qual va ser lliurada la factura, i que consta com a titular a la documentació del vehicle (matriculació, impostos...), les proves i al·legacions efectuades en el procediment demostren que la caravana va ser adquirida pels dos cònjuges els quals, com a unitat familiar, havien d'usar un vehicle especialment dissenyat per poder gaudir d'una comoditat, i en definitiva, d'una determinada forma de viure l'esbarjo familiar», al que afegeix el TSJC: «Argumentando a continuación la sentencia que tales situaciones son normales en la familia, que participa en el uso común de unos bienes aunque la titularidad de los mismos se adscriba a uno solo de sus miembros. Sólo después, la sentencia alude a que tal situación viene hoy ya

Quan es tracta de béns mobles que tenen un valor ordinari i que estan destinats a l'ús familiar, aleshores la titularitat formal coneguda cedeix davant una presumpció legal de copropietat. Amb aquesta innovació l'àmbit d'aplicació de l'apartat 1 relatiu a la titularitat formal queda força restringit, tal vegada pràcticament als béns immobles, i algun altre cas concret. Cal, però, que es tracti de béns mobles i, cumulativament, que aquests tinguin un valor ordinari i estiguin destinats a l'ús familiar. El valor ordinari dels béns cal entendre'l en termes relatius i no absoluts, és a dir, en relació amb béns de la mateixa classe, i aquesta classificació ve determinada també pel destí. Si es tracta de béns destinats al consum familiar però de valor extraordinari, en relació amb béns de la mateixa classe, i no en relació amb la renda o patrimoni de la família de què es tracti, aleshores regirà la regla de l'apartat primer i, per descomptat, si es tracta de béns mobles que no estan destinats a l'ús familiar. La regla sembla clara, però a la pràctica pot plantejar dubtes. A banda d'haver restringit l'àmbit d'aplicació de l'apartat 1 sobre titularitat formal, aquesta regla especial també ho ha fet en relació amb la de l'article 232-4 CCCat, sobre titularitat dubtoses, atès que pressuposa la copropietat dels cònjuges sobre una bona part dels béns mobles de les famílies catalanes. Tècnicament, però, l'article 232-4 CCCat no estableix tant una presumpció de comunitat com una determinació d'aquesta comunitat.⁸⁴

Ara bé, tal com s'ha apuntat, la llei no resol si operen també les presumpcions de l'apartat 1 de l'article 232-3 CCCat per aquest tipus de béns. La qüestió és dubtosa i a la pràctica no hi ha una solució unívoca. És a dir, el precepte disposa que la mera prova de la titularitat formal no preval sobre la presumpció de copropietat dels cònjuges. Però aquesta presumpció de copropietat de què resulta? És una presumpció *ex lege*? O resulta de la mera possessió de tots dos? O per haver-los adquirit amb diners propis? O regeix la presumpció de donació en cas de contraprestació

normativamente contemplada en el Codi de Família y cita los preceptos 2 y 8 del texto legal», per acabar reblant el TSJC que «hay que entender, como hace el Tribunal “a quo”, que la adquisición del bien de uso común se hizo por ambos cónyuges, aunque figure a nombre de uno solo de ellos; titularidad común que, a mayor abundamiento, se daría en caso de duda por aplicación del art. 40 del mismo Codi. Las gestiones realizadas indistintamente por uno y otro cónyuge cerca de las entidades demandadas antes de acudir al pleito así lo fijan de manera incontestable.»

84 PUIG I FERRIOL, «Comentari als articles 37 a 40...», p. 227, la qualifica com a norma de tancament del règim econòmic de separació.

amb béns o diners de l'altre cònjuge? Es pot distingir sobre l'origen dels fons de la contraprestació? Té un paper rellevant en la determinació de la titularitat l'origen de la contraprestació satisfeta? És a dir, en el cas d'un vehicle que estigui a nom només d'un cònjuge, i que consti que l'ha pagat íntegrament aquest amb els seus ingressos, la presumpció de copropietat desvirtua l'efecte de tot l'anterior? El precepte fa referència a «la mera prova de la titularitat», el que sembla indicar que la prova d'altres circumstàncies permet també destruir la presumpció de copropietat. Cal entendre que aquesta mera prova de la titularitat es refereix a registres administratius, a factures, rebuts o altres justificants d'adquisició a nom d'un sol cònjuge, com podria ser el pagament del preu amb una targeta bancària.⁸⁵ Si l'adquisició és de tots dos cònjuges aleshores sembla que la regla de la titularitat formal i la presumpció de donació regeix sense possibilitat de més prova que no hi havia voluntat de donar la contraprestació. Però també pot succeir que consti a nom només d'un ells i que la prestació s'hagi satisfet amb diners de l'altre.

Pel que fa a aquest tipus de béns, cal tenir en compte el solapament que es pot produir amb la normativa sobre direcció de la família i despeses familiars, localitzada en seu d'efectes del matrimoni, dels articles 231-4 a 231-8 CCCat. En aquests preceptes es preveu una legitimació dels cònjuges per actuar en el tràfic jurídic per adquirir béns de valor ordinari, amb un efecte de responsabilitat solidària, en relació amb béns que queden inclosos entre les despeses familiars. Amb la lògica d'aquests preceptes, és clar que la copropietat dels béns adquirits per un de sol ha de resultar en favor de tots dos cònjuges.⁸⁶ La jurisprudència ha establert una relació entre aquests preceptes del règim primari amb els corresponents del règim de separació

85 Tracta amb molt de detall de la qüestió, SAPB, Secc. 18, 22.4.2021 (JUR 204419), que nega que l'origen dels fons amb què s'ha adquirit el bé sigui determinant de la titularitat, la qual només podrà resultar del destí no familiar del bé.

86 Sobre la qüestió, recentment, LAMARCA I MARQUÈS, Albert, «Direcció de la família i responsabilitat dels cònjuges per les necessitats i les despeses familiars», a: BADOSA COLL, Ferran (Ed.), GINEBRA MOLINS, Esperança; LAUROBA LACASA, Elena (Coords.), *Estudis de dret català. Llibre homenatge al Prof. Antoni Mirambell i Abancó*, Barcelona, Atelier, 2022, p. 559-583, p. 579.

de béns, entre els quals no sembla possible una nítida distinció de l'àmbit d'aplicació.⁸⁷

3.4.1. Els vehicles dels cònjuges

La pretensió per a la declaració de la propietat sobre cotxes i altres vehicles dels cònjuges és una qüestió recurrent en els plets matrimonials, que en ocasions va acompanyada d'una pretensió d'atribució de l'ús com a efecte de la separació o el divorci.⁸⁸ Aquesta darrera pretensió no es considera admissible que sigui acordada judicialment, llevat que respongui a un acord dels cònjuges. Excepcionalment hi ha pretensions relatives a altres tipus de vehicles a motor.⁸⁹

87 Així en la SAPB, Secc. 18, 9.6.2021 (JUR 268043) s'afirma: «L'article 232-3.2 CCCat conté una regla de titularitat que formula un proindivís *ex lege*, una presumpció legal de cotitularitat que guarda coherència i dona continuïtat a la previsió de l'art. 231-4.2 CCCat que recull la presumpció d'actuació individual consentida per l'altre cònjuge en el marc de l'atenció a les necessitats i despeses familiars ordinàries d'acord amb els usos i el nivell de vida de la família, i presumeix que el cònjuge que actua té el consentiment de l'altre». En el mateix sentit la SAPB, Secc. 18, 8.4.2016 (JUR 131420). En la SAPB, Secc. 18, 22.4.2021 (JUR 204419) s'arriba a afirmar que «cabe presumir que uno de los cónyuges ha adquirido el bien de valor ordinario a nombre de los dos y por lo tanto ejerciendo la representación del otro».

88 La negativa, entenen els tribunals, resulta de l'article 233-4 CCCat, que no contempla aquesta atribució de l'ús, i la qüestió s'ha de decidir d'acord amb les normes de la comunitat de béns, SAPB, Secc. 18, 21.10.2022 (JUR 377975); també sobre la qüestió, SAPB, Secc. 18, 18.6.2021 (JUR 274771), SAPB, Secc. 12, 21.11.2014 (JUR 2015/34249) i SAPB, Secc. 12, 29.7.2014 (JUR 237801). Per contra, en la SAPB, Secc. 18, 12.2.2014 (JUR 85199), s'afirma: «Cierto es que se acordó el "uso" de los vehículos y no su adjudicación, pero en aquel momento no estaba en vigor el art. 232-3.2 CCCat, que incluye la afectación de los vehículos a la presunción de que son bienes indivisos (Preámbulo, II, c), por lo que hay que entender que tal atribución, especialmente para productos que son perecederos, implicaba la adjudicación y el poder de disposición.»

89 Com ara motos, SAPG, Secc. 2, 14.3.2018 (JUR 92082), SAPB, Secc. 12, 6.5.2016 (JUR 196772) i SAPB, Secc. 14, 14.1.2020 (341390) referida a una parella estable. Són habituals les pretensions relatives al que en la jurisprudència es designen com a caravanes i autocaravanes, STSJC 28.11.2002 (RJ 10924), SAPB, Secc. 18, 20.10.2022 (JUR 393953), SAPB, Secc. 18, 23.7.2020 (JUR 253407) i SAPL, Secc. 2, 25.5.2018 (JUR 168390). Sorprenentment, en el cas resolt per la SAPB, Secc. 12, 1.3.2021 (JUR 152951) es considera que una autocaravana valorada en 17.300 euros no està inclosa en l'àmbit d'aplicació de l'article 232-3.2 CCCat, atès que cal entendre-hi compresos només «los enseres de la vivienda familiar, pero no una propiedad que no solo es de titularidad administrativa de la esposa, sino que además fue pagada con dinero de la misma».

Pel que fa a la pretensió dels cònjuges de declaració de la propietat controvertida sobre un automòbil, la decisió judicial pivota sobre diverses variables, amb un biaix favorable a la copropietat, d'acord amb la dicció de l'article 232-3.2 CCCat, que es qualifica pels tribunals com un supòsit de «comunitat *ex lege*».⁹⁰ Ara bé, caldrà provar primer que es tracta d'un vehicle destinat a l'ús familiar, essent molt difícil demostrar el contrari.⁹¹ És a dir, que es tracta d'un vehicle destinat de manera directa i exclusiva a l'activitat professional d'un cònjuge, en els termes de l'article 232-4 CCCat, i també que aquest pugui acreditar que ha estat adquirit exclusivament amb fons que li pertanyen.⁹² En segon lloc, es pot fer referència al registre administratiu de trànsit, quant a la titularitat formal i, en darrer terme, a la propietat o origen dels fons esmerçat en l'adquisició.⁹³ Per descomptat que si el vehicle s'ha adquirit abans del matrimoni no és aplicable la presumpció de l'article 232-3.2 CCCat.⁹⁴ A més, el caràcter del vehicle com a bé comú dels cònjuges, si així es declara, impedeix acollir pretensions relatives als préstecs que s'hagin pogut satisfer per adquirir-los.⁹⁵

Cal dir que en un percentatge considerable la qüestió es reenvia a un procediment declaratiu ordinari, amb l'argument que el procediment matrimonial no admet l'acumulació d'aquesta acció, i que el recurs al procediment dels articles 806 a 811 LEC, que preveu la DA 3.6 de la Llei 25/2010, només es possible si hi ha acord dels cònjuges pel que fa a la titularitat dels béns a dividir, com més endavant s'analitzarà.⁹⁶ Això no impedeix, però, que hi hagi un bon nombre de procediments matrimonials on la qüestió es resol igualment, amb arguments diversos, a desgrat de

90 SAPB, Secc. 18, 18.6.2021 (JUR 274771), SAPB, Secc. 18, 9.6.2021 (JUR 268043), SAPB, Secc. 18, 22.4.2021 (JUR 204419), SAPB, Secc. 18, 8.4.2016 (JUR 131420), SAPB, Secc. 18, 28.5.2014 (JUR 227145) i SAPB, Secc. 18, 9.10.2013 (JUR 354512).

91 Però no impossible, SAPL, Secc. 2, 18.3.2022 (JUR 189926), en el cas l'esposa no tenia carnet de conduir i no n'havia provat l'ús familiar, a més que el vehicle estava només a nom del marit i no es prova que es va pagar amb fons de tots dos. També en la SAPB, Secc. 18, 18.3.2014 (JUR 115083).

92 Cfr. SAPT, Secc. 3, 1.12.2022 (JUR 2023/38392) i SAPG, Secc. 2, 14.3.2018 (JUR 92082).

93 SAPB, Secc. 18, 22.4.2021 (JUR 204419), SAPT, Secc. 3, 11.3.2021 (156511), SAPT, Secc. 1, 12.6.2020 (JUR 227612) i SAPB, Secc. 18, 30.5.2014 (JUR 227440).

94 SAPB, Secc. 18, 17.5.2019 (JUR 174522).

95 SAPB, Secc. 12, 25.5.2018 (JUR 164285).

96 SAPB, Secc. 12, 26.1.2018 (JUR 82303), SAPB, Secc. 12, 22.11.2016 (JUR 2017/79585), SAPB, Secc. 12, 22.11.2016 (JUR 2017/79585) i SAPB, Secc. 18, 8.4.2016 (JUR 131420).

l'anterior, sobretot per l'existència d'una presumpció legal, i malgrat la controvèrsia entre els cònjuges.⁹⁷ Per descomptat que si no hi ha oposició dels cònjuges, o prova que desvirtuï fonamentadament la copropietat, la divisió serà possible en el plet matrimonial.⁹⁸ I també són diversos els plets que consten adreçats específicament a la declaració de la titularitat sobre el bé i la seva divisió.⁹⁹

Pel que fa a la consideració dels automòbils com a béns mobles de valor ordinari¹⁰⁰ destinats a l'ús familiar, de manera determinant es fa referència pels tribunals, com a argument d'autoritat o interpretació autèntica, al

97 SAPB, Secc. 18, 21.10.2022 (JUR 377975), SAPT, Secc. 3, 9.6.2022 (JUR 229984), SAPL, Secc. 2, 18.3.2022 (JUR 189926), SAPB, Secc. 18, 23.7.2020 (JUR 253407), SAPB, Secc. 18, 17.5.2019 (JUR 174522), SAPL, Secc. 2, 28.7.2017 (JUR 269873), SAPB, Secc. 18, 28.5.2014 (JUR 227145), SAPB, Secc. 12, 19.1.2013 (JUR 384066) i SAPB, Secc. 18, 9.10.2013 (JUR 354512). En la SAPB, Secc. 18, 22.4.2021 (JUR 204419) s'afirma «en definitiva, hay una presunción legal de cotitularidad que no ha sido desvirtuada lo que determina la estimación del motivo que se examina y la procedencia de declarar su división que se hará efectiva en ejecución de la presente resolución». Caldrà, però, que el cotxe sigui titularitat d'un dels cònjuges, aquesta divisió no és possible si és a nom d'un dels fills, per exemple, per raó d'una discapacitat, SAPB, Secc. 18, 2.5.2019 (JUR 159599), o com a conseqüència d'una donació a la filla, SAPB, Secc. 12, 15.3.2018 (JUR 92051).

98 SAPB, Secc. 18, 10.4.2019 (JUR 143120).

99 SAPT, Secc. 3, 1.12.2022 (JUR 2023/38392), SAPG, Secc. 1, 31.5.2021 (JUR 259481), SAPG, Secc. 2, 19.11.2019 (JUR 319479) i SAPB, Secc. 1, 22.1.2019 (JUR 47940).

100 Sorprenentment en la SAPB, Secc. 12, 22.11.2016 (JUR 2017/79585) es diu que un cotxe no és un bé de valor ordinari i s'aplica l'article 232-3.1 CCCat per a la determinació de la titularitat, en concret s'afirma: «pues bien, este precepto se refiere a bienes muebles “de valor ordinario” y está pensado para los bienes familiares de uso cotidiano como por ejemplo el mobiliario del hogar ó los electrodomésticos, pero no para un vehículo que, después de la vivienda, suele ser el gasto más importante de una familia; en estos casos hay que acudir al artículo 232-3.1 que indica que en el régimen de separación de bienes como el que nos ocupa los bienes adquiridos a título oneroso durante el matrimonio pertenecen al cónyuge que conste como titular. En cualquier caso, al encontrarnos con un régimen de separación de bienes ninguna referencia se puede hacer sobre el uso de los bienes familiares, más allá del uso del domicilio conyugal, si no existe acuerdo entre las partes, debiendo las mismas solventar las discrepancias que puedan tener sobre la titularidad de los vehículos ante la jurisdicción civil ordinaria.» També aplica l'article 232-3.1 CCCat la SAPG, Secc. 1, 14.2.2014 (JUR 88108).

Preàmbul de la Llei 25/2010, el qual expressament els inclou.¹⁰¹ També s’afirma reiteradament que la titularitat formal en matèria de vehicles, per la inscripció en el registre administratiu de trànsit, no té cap efecte sobre la titularitat material.¹⁰² Així s’ha afirmat per al dret català anterior en la coneguda sentència del TSJC de 28.11.2002 (RJ 10924), però expressament es recull en el Preàmbul del *Real Decreto 2822/1998, de 23 de diciembre, por el que se aprueba el Reglamento General de Vehículos*.¹⁰³ Cal tenir en compte que la modificació operada per la *Ley 18/2009, de 23 de noviembre, por la que se modifica el texto articulado de la Ley sobre Tráfico, Circulación de Vehículos a Motor y Seguridad Vial, aprobado por el Real Decreto Legislativo 339/1990, de 2 de marzo, en materia sancionadora*, ha tingut un fort impacte a la pràctica, en la mesura en què va modificar l’article 59 del RDLeg 339/1990, en el sentit que «en las autorizaciones administrativas de circulación únicamente constará un titular», el que ha incidit en la titularitat dels automòbils dels cònjuges, que només consta a nom d’un d’ells, amb efectes a partir del 24 de maig de 2010. Aquesta mateixa previsió es conté en l’article 59.3 del vigent *Real Decreto Legislativo 6/2015, de 30 de octubre, por el que se aprueba*

101 En la SAPB, Secc. 12, 15.12.2022 (JUR 2023/57665) s’afirma: «no hay duda de que los coches o vehículos automóviles se consideran por el legislador de “valor ordinario” y que se incluyen en el régimen de proindivisión los vehículos automóviles de uso familiar», també així, SAPB, Secc. 18, 9.6.2021 (JUR 268043), SAPL, Secc. 2, 3.5.2021 (JUR 201506), SAPB, Secc. 18, 22.4.2021 (JUR 204419), SAPT, Secc. 3, 11.3.2021 (156511), SAPB, Secc. 4, 22.2.2021 (JUR 134736), SAPB, Secc. 4, 25.1.2021 (JUR 72918), SAPL, Secc. 2, 30.11.2020 (JUR 2021/22063), SAPB, Secc. 18, 23.7.2020 (JUR 253407), SAPG, Secc. 2, 19.11.2019 (JUR 319479), SAPB, Secc. 11, 17.7.2019 (JUR 263115), SAPB, Secc. 18, 10.4.2019 (JUR 143120), SAPL, Secc. 2, 25.5.2018 (JUR 168390), SAPL, Secc. 2, 15.5.2015 (JUR 166718), SAPL, Secc. 2, 11.3.2015 (JUR 121810) i SAPL, Secc. 2, 3.5.2012 (JUR 240710).

102 SAPB, Secc. 18, 5.5.2021 (JUR 206527), SAPT, Secc. 3, 11.3.2021 (156511), SAPB, Secc. 1, 29.6.2020 (JUR 247791) i SAPB, Secc. 11, 23.1.2014 (JUR 51149).

103 De fet, aquest RD 2822/1998 fa referència al Preàmbul al caràcter «puramente administrativo» d’aquest registre, de manera que «Los datos que figuran en el Registro de Vehículos carecen pues de efectos sustantivos civiles, según se desprende además de una abundantísima jurisprudencia de nuestro Tribunal Supremo, entre otras, de la sentencia de 6 de marzo de 1984, en la que se declara que el derecho de la propiedad “está desvinculado en términos generales —Sentencias de 19 de diciembre de 1966, 16 de noviembre de 1967 y 14 de diciembre de 1983— de lo que se halla dispuesto en el Código de la Circulación (artículos 241 y siguientes, principalmente) sobre matriculación, permiso de circulación, registro-archivo de la Jefatura Provincial y Registro General de la Jefatura Central de Tráfico, y transferencias, como ya entendieron las sentencias de esta Sala de 22 de diciembre de 1954, 20 de diciembre de 1956, 5 de noviembre de 1965 y 17 de enero de 1967”».

el texto refundido de la Ley sobre Tráfico, Circulación de Vehículos a Motor y Seguridad Vial, que ha derogat la normativa anterior del 1990.¹⁰⁴

En darrer terme, l'origen dels fons amb què s'ha pagat el vehicle pot tenir molta importància, si aquest es pot acreditar, qüestió no sempre possible atesa l'entitat del preu pagat, i que tampoc no ha de ser determinant, del tenor del precepte, en virtut del qual cal aplicar la presumpció de donació.¹⁰⁵ A la pràctica, en ocasions, la determinació de la titularitat dels vehicles pot fer les funcions d'atribució del seu ús, en la mesura en què es tracta de béns que perden valor amb el temps i tenen una utilitat temporalment limitada.¹⁰⁶

Una altra qüestió recurrent, en les pretensions entre cònjuges derivades de la titularitat sobre vehicles és la relativa a la disposició un cop sorgida la crisi matrimonial. Per raó de la titularitat exclusiva que resulta al registre administratiu, pot succeir que el cònjuge titular n'hagi disposat sense informar-ne l'altre. En aquests casos no és possible la impugnació de la compravenda feta per la protecció de què gaudeix el tercer adquirent, que ja implica uns fets consumats sobre la titularitat controvertida. Però sí

104 El que no succeïa d'acord amb la normativa anterior, la qual permetia la cotitularitat dels cònjuges, cfr. SAPB, Secc. 12, 15.12.2022 (JUR 2023/57665), SAPB, Secc. 14, 6.10.2022 (JUR 344557), SAPG, Secc. 2, 19.11.2019 (JUR 319479) i SAPL, Secc. 2, 11.3.2015 (JUR 121810).

105 Clarament així en el cas resolt per la SAPB, Secc. 14, 6.10.2022 (JUR 344557): «No hi fa res que el preu de l'adquisició es faci efectiu de manera exclusiva amb diners d'un dels dos, perquè aleshores s'interpreta, tal com disposa l'article 232-3.1 del mateix Codi, que li ha donat a l'altre els diners de la part que correspon a la seva meitat (...) Per tant, si parlem d'un cotxe que es destinava, si més no en part, a dur la filla comú del matrimoni, hem de concloure, encara que no s'hagi acreditat amb quins diners es va pagar, que era de tots dos cònjuges», també SAPB, Secc. 18, 21.10.2022 (JUR 377975), SAPB, Secc. 18, 22.4.2021 (JUR 204419), SAPG, Secc. 2, 19.11.2019 (JUR 319479), SAPB, Secc. 11, 17.7.2019 (JUR 263115) i SAPL, Secc. 2, 28.7.2017 (JUR 269873). Per contra, en la SAPB, Secc. 17, 23.3.2021 (JUR 194641) el fet que es provés que els fons amb què es va pagar el cotxe propietat del marit fossin d'ell fa que es consideri que es destrueix la presumpció de l'article 232-3.2 CCCat, d'una manera que sembla contradictòria amb la lletra i finalitat del precepte, també així en la SAPB, Secc. 4, 25.1.2021 (JUR 72918).

106 En el cas resolt per la SAPB, Secc. 12, 15.12.2022 (JUR 2023/57665) es procedeix a la divisió de la cosa comuna mitjançant l'adjudicació d'un cotxe al marit, el qual ha de lliurar a la dona 820 euros per la seva meitat indivisa.

que s'acullen les reclamacions relatives a la meitat del preu obtingut per aquesta venda.¹⁰⁷

3.4.2. Altres béns mobles i el parament domèstic

Són pocs els casos d'invocació de l'article 232-3.2 CCCat per a d'altres béns mobles que no siguin vehicles a motor,¹⁰⁸ a reserva del fet que en ocasions els cònjuges litiguen en relació amb el parament domèstic o d'altres béns que estaven dins d'un habitatge.¹⁰⁹

Pel que fa al parament domèstic, els tribunals recorren a la regla de l'article 233-20.1 CCCat que determina que l'atribució de l'ús de l'habitatge familiar comporta el del parament, la qual cosa n'impedeix la divisió present, a banda que dificulta provar la propietat exclusiva sobre aquests béns.¹¹⁰ Tanmateix, les controvèrsies entre els cònjuges poden versar sobre béns que es considera que no estan compresos dins del parament, com ara objectes personals, d'origen familiar, de valor extraordinari, joies,¹¹¹ obres

107 SAPT, Secc. 3, 1.12.2022 (JUR 2023/38392), SAPB, Secc. 14, 6.10.2022 (JUR 344557), SAPB, Secc. 4, 22.2.2021 (JUR 134736), SAPL, Secc. 2, 25.5.2018 (JUR 168390), SAPB, Secc. 12, 22.11.2016 (JUR 2017/79585) i SAPL, Secc. 2, 31.1.2022 (JUR 131376), en un cas relatiu a parelles de fet.

108 En el cas resolt per la SAPT, Secc. 3, 9.6.2022 (JUR 229984) es tractava d'un simulador de vol, a nom del marit i pagat a càrrec d'un compte comú, de manera que s'aplica la regla de l'article 232-3.1 CCCat. En la SAPB, Secc. 18, 17.5.2019 (JUR 174522) es tractava de diversos utensilis de bricolatge.

109 No es poden considerar tots els béns mobles com a formant part del parament domèstic, SAPB, Secc. 18, 21.10.2022 (JUR 377975).

110 SAPB, Secc. 12, 15.12.2022 (JUR 2023/57665), SAPL, Secc. 2, 16.11.2022 (JUR 2023/50), SAPB, Secc. 18, 9.6.2021 (JUR 268043), SAPG, Secc. 2, 14.1.2021 (JUR 38179), SAPT, Secc. 1, 12.6.2020 (JUR 227612), SAPB, Secc. 18, 28.11.2018 (JUR 326939), SAPB, Secc. 12, 7.4.2017 (JUR 196915) i SAPL, Secc. 2, 18.2.2016 (JUR 63540).

111 SAPT, Secc. 1, 12.6.2020 (JUR 227612) i SAPB, Secc. 18, 3.11.2016 (2017/53383).

d'art,¹¹² en els termes en què s'hi refereix l'article 231-30.2 CCCat,¹¹³ i per exclusió el propi article 232-3.2 CCCat.¹¹⁴ També la controvèrsia pot derivar del fet que un dels cònjuges s'hagi emportat béns mobles que es podien considerar comuns o formant part del parament domèstic.¹¹⁵ En ocasions es pot tractar de béns destinats a l'activitat professional dels cònjuges,¹¹⁶

112 En el cas resolt per la SAPG, Secc. 2, 6.11.2020 (JUR 360183) els hereus del pare litigaven contra l'esposa en relació amb la propietat d'uns quadres que estaven ubicats al restaurant que havia estat propietat del causant. L'esposa al·legava l'aplicació de l'article 232-3.2 CCCat, però el tribunal considera que aquests béns no recauen en l'àmbit d'aplicació d'aquest precepte ni tampoc es podien considerar com una titularitat dubtosa, i conclou que eren propietat exclusiva del causant.

113 Cfr. RUBIO GIMENO, Gemma, «El dret de predetracció del cònjuge vidu», *Revista Catalana de Dret Privat*, vol. 2, 2003, 235-256, p. 250; SOLÉ FELIU, Josep, «Comentari als articles 35 i 36», a: EGEA FERNÁNDEZ, Joan; FERRER RIBA, Josep (Dirs.); LAMARCA I MARQUÈS, Albert; RUISÁNCHEZ CAPELÁSTEGUI, Covadonga (Coords.), *Comentaris al Codi de família, la Llei d'unions estables de parella i la Llei de situacions convivencials d'ajuda mútua*, Madrid, Tecnos, 2000, p. 202-212, p. 203; ARNAU RAVENTÓS, Lúcia, «Comentari als articles 231-30 i 231-31», a: EGEA I FERNÁNDEZ, Joan; FERRER I RIBA, Josep (Dirs.); FARNÓS AMORÓS, Esther (Coord.), *Comentari al llibre segon del Codi civil de Catalunya. Família i relacions convivencials d'ajuda mútua*, Barcelona, Atelier, 2014, p. 196-207, p. 198.

114 En la SAPT, Secc. 3, 1.12.2022 (JUR 2023/38392) s'afirma: «El ajuar familiar es el conjunto de bienes muebles afectos al servicio de la vivienda familiar, es decir, los enseres que son propios y necesarios para el uso y habitabilidad de la vivienda y el listado de los bienes reivindicados se refieren en su mayoría a objetos relativos a la profesión del actor». Sobre els objectes personals també, SAPB, Secc. 18, 9.2.2021 (JUR 90162).

115 En ocasions s'arriben a sol·licitar danys morals per no poder disposar d'aquests béns, SAPB, Secc. 12, 15.12.2022 (JUR 2023/57665) i SAPT, Secc. 3, 1.12.2022 (JUR 2023/38392).

116 En el cas resolt per la SAPL, Secc. 2, 3.5.2021 (JUR 201506) es tractava de maquinària agrícola, en relació amb la qual el tribunal considera que pertany a tots dos cònjuges per meitats, a desgrat d'una possible titularitat formal, atès que tots dos la fan servir per a l'activitat professional i ha estat adquirida a càrrec d'un compte corrent conjunt, en relació amb el qual és molt difícil distingir-ne la titularitat dels béns, de manera que es considera que opera la regla de les titularitats dubtoses. En la SAPB, Secc. 16, 8.7.2016 (JUR 213156) es tractava d'una retroexcavadora, formalment a nom del marit, que la utilitzava per a la seva activitat professional, cas en el qual el tribunal considera que si es van esmerçar diners de l'esposa per a l'adquisició cal aplicar la regla de l'article 232-3.1 CCCat i considerar que hi ha hagut una donació.

però també a aficions que només són d'un d'ells, com les antiguitats o els objectes de col·leccionista.¹¹⁷

En aquests casos, el destí del bé, el seu origen o naturalesa pot permetre als tribunals declarar que la propietat és només d'un dels cònjuges i justificar-ne la retenció o recuperació de la possessió. Per contra, com ja s'ha comentat, en la majoria dels casos s'afirma que aquests béns segueixen el destí de l'habitatge familiar. En algun cas molt puntual, de reclamació per part de persones diferents dels cònjuges, s'ha invocat la regla del dret de predetracció de l'article 231-30 CCCat, com a dret vidual familiar, per a evitar aquesta reclamació, per exemple, de pares o altres parents del cònjuge difunt.¹¹⁸ I de la mateixa manera que succeeix per a d'altres béns, en la jurisprudència s'ha considerat també en ocasions que les reclamacions sobre la titularitat no poden ser objecte d'un procediment matrimonial.¹¹⁹

D'acord amb tot l'anterior, la regla de les titularitats dubtoses de l'article 232-4 CCCat té a la pràctica actual un àmbit d'aplicació força reduït, i s'aplica com a tancament del sistema si no regeix la regla de la titularitat formal de l'apartat 1 de l'article 232-3 CCCat, o la de la copropietat sobre béns mobles de valor ordinari destinats a l'ús familiar de l'apartat 2.¹²⁰ A banda de prescriure que són propietat exclusiva de cada cònjuge els bens mobles d'ús personal que no siguin d'extraordinari valor, i els directament destinats a l'exercici de la seva activitat, que s'ha d'entendre professional.¹²¹

117 SAPB, Secc. 18, 17.5.2019 (JUR 174522). Clarament en el cas resolt per la SAPL, Secc. 2, 24.2.2016 (JUR 63257), pel que fa a vehicles antics i maquinària també antiga, que no es poden considerar béns d'ús familiar, i no regeix la presumpció de l'article 232-3.2 CCCat; en fer-ne ús només un cònjuge s'ha de considerar que li pertanyen, i podrien encabir-se en la regla de l'article 232-4 CCCat relativa a objectes personals.

118 SAPL, Secc. 2, 2.2.2015 (JUR 116366). En el cas resolt per la SAPB, Secc. 19, 25.9.2013 (JUR 354811) l'esposa mor un cop separats de fet els cònjuges, de manera que els pares reclamen la meitat dels mobles propietat dels cònjuges al marit, i el tribunal accedeix a què aquest els pagui la meitat del valor, uns 479 euros, mentre que no reconeix cap dret a la restitució de la meitat de les quotes dels préstec hipotecari satisfetes durant la convivència per a l'adquisició de l'habitatge comú.

119 SAPB, Secc. 18, 29.2.2016 (JUR 101876).

120 En la SAPB, Secc. 12, 17.11.2020 (JUR 2021/215956) es dedueix la copropietat dels cònjuges sobre els béns del parament domèstic de l'article 232-3.2 CCCat.

121 Entre aquets darrers béns no es pot incloure l'immoble on es porta a terme l'activitat professional, en contra del principi de la titularitat formal, SAPL, Secc. 2, 30.11.2020 (JUR 2021/22063).

Cal esmentar que en algun cas s'ha plantejat l'aplicació d'aquests preceptes sobre titularitat de béns dels cònjuges a gossos i altres animals de companyia. Davant l'absència encara d'una regulació específica en dret català, i a reserva d'una atribució de l'ús, s'ha qüestionat si es podia determinar la propietat dels animals de companyia en ocasió d'un plet matrimonial. De nou, el registre administratiu que hi pugui haver no es considera determinant de la titularitat, i es pot considerar que existeix una presumpció de cotitularitat per part de tots dos cònjuges.¹²²

3.5. La titularitat dels comptes corrents dels cònjuges

Les controvèrsies sobre la titularitat dels béns dels cònjuges es manifesten també sovint de manera intensa en relació amb els saldos dels comptes corrents. Junt amb l'habitatge familiar i els vehicles, els diners constitueixen un dels actius més rellevants i comuns dels matrimonis, els quals donen lloc a pretensions en ocasió dels procediments matrimonials. En relació amb els diners dels comptes corrents, els cònjuges litiguen tant sobre la propietat dels mateixos, com sobre disposicions que s'hagin pogut fer en un període de temps coetani al trencament de la relació.¹²³

La jurisprudència dels tribunals catalans es basa en una doctrina consolidada del Tribunal Suprem pel que fa a la titularitat sobre els fons dels dipòsits bancaris. Segons aquesta, la titularitat indistinta no pressuposa una copropietat sobre els diners dipositats, la qual es determina en funció del seu origen, sempre que es pugui acreditar i d'acord amb les circumstàncies de cada supòsit de fet. De manera que, en la titularitat dels comptes corrents, cal distingir entre les relacions externes, dels cònjuges

122 En l'AAPB, Secció 14, 23.6.2021 (JUR 2780) es fa referència a la SAPB, Secc. 12, 10.7.2014 (JUR 236945), que inclou un detallat vot particular, però com que en el cas es tractava d'una parella estable es considera no aplicable l'article 232-3.2 CCCat i, per tant, com que el gos estava inscrit a favor de la dona convivent no es considera que es puguin adoptar mesures relatives a estades entre els convivents. També en la SAPG, Secc. 1, 2.7.2020 (JUR 227957) es discuteix sobre la propietat d'un gos entre convivents d'una parella estable, el tribunal confirma la decisió del jutjat de considerar que és copropietat de tots dos, atès que va ser adquirit per tots dos.

123 En la jurisprudència del TSJC, per al dret anterior al CCCat, destaca la STSJ 4.10.1999 (RJ 8039) i també les de 28.10.2004 (RJ 7462) i 8.6.2015 (RJ 5293).

titulars front l'entitat bancària, i les internes o dels cònjuges titulars entre ells pel que fa a la propietat dels fons dipositats.¹²⁴

Als efectes del dret català de família, i en atenció a les al·legacions dels cònjuges, és molt important destacar l'afirmació dels tribunals que la imposició de fons en un compte corrent titularitat de tots dos cònjuges no es pot considerar com una adquisició onerosa, en els termes de l'article 232-3 CCCat, i de les presumpcions que estableix i, per tant, aquest precepte no li és aplicable.¹²⁵ És a dir, que tenir un compte corrent titularitat de tots dos cònjuges, i fer-hi imposicions o ingressos de diners no implica donar-ne la meitat a l'altre cònjuge. Per a què es pugui considerar que aquesta donació s'ha produït s'ha de poder provar expressament, d'acord amb el principi que les donacions no es presumeixen.¹²⁶ A la pràctica aquesta regla té molta importància, i esvaeix els dubtes que es puguin plantejar sobre la generalització d'una presumpció de donació en qualsevol actuació patrimonial entre cònjuges sotmesos al règim de separació de béns, en virtut de l'article 232-3 CCCat, la qual, d'altra banda, podria resultar de

124 STSJc 8.6.2015 (RJ 5293), SAPB, Secc. 1, 31.3.2022 (JUR 206455), SAPB, Secc. 19, 13.1.2022 (JUR 125551), SAPG, Secc. 2, 17.11.2021 (JUR 2022/42856), SAPB, Secc. 16, 18.10.2021 (JUR 375513), SAPL, Secc. 2, 3.5.2021 (JUR 201506), SAPB, Secc. 1, 20.4.2021 (JUR 201744), SAPT, Secc. 1, 12.6.2020 (JUR 227612), SAPB, Secc. 18, 10.1.2020 (JUR 54065), SAPB, Secc. 11, 17.7.2019 (JUR 263115), SAPG, Secc. 2, 14.3.2018 (JUR 92082), SAPB, Secc. 13, 22.9.2016 (JUR 238326), SAPL, Secc. 2, 11.3.2015 (JUR 121810), SAPB, Secc. 19, 19.3.2014 (JUR 135533), SAPB, Secc. 18, 18.3.2014 (JUR 115083), SAPB, Secc. 18, 9.10.2013 (JUR 354512) i SAPB, Secc. 11, 26.9.2013 (JUR 335482).

125 Expressament en la STSJc 8.6.2015 (RJ 5293), també SAPB, Secc. 13, 3.6.2022 (JUR 248892), SAPB, Secc. 14, 12.5.2022 (JUR 233534), SAPB, Secc. 19, 13.1.2022 (JUR 125551), SAPB, Secc. 16, 18.10.2021 (JUR 375513), SAPL, Secc. 2, 30.11.2020 (JUR 2021/22063) i SAPB, Secc. 18, 14.7.2017 (JUR 48769).

126 En el cas resolt per la SAPB, Secc. 13, 3.6.2022 (JUR 248892) el compte corrent on es va fer la imposició pel marit era només titularitat de la dona, fet que va ser rellevant per considerar la naturalesa de la donació dels diners, que per descomptat el tribunal considera que pot resultar d'una donació no formalitzada per escrit, d'acord amb l'article 531-12.2 CCCat; també ho era en el cas resolt per la SAPB, Secc. 14, 12.5.2022 (JUR 233534), però del marit, i el tribunal considera que no hi va haver un préstec, atès que aquest no s'ha provat, però tampoc necessàriament una donació, ans per qualsevol altra motivació derivada de l'economia familiar. A favor de considerar que ha existit una donació, SAPG, Secc. 2, 17.11.2021 (JUR 2022/42856). En contra de la donació SAPB, Secc. 16, 18.10.2021 (JUR 375513), SAPB, Secc. 16, 24.10.2017 (JUR 293759), SAPB, Secc. 18, 14.7.2017 (JUR 48769), SAPB, Secc. 12, 19.1.2013 (JUR 384066) i SAPB, Secc. 11, 26.9.2013 (JUR 335482).

la voluntat dels cònjuges de compartir el patrimoni.¹²⁷ Cal tenir molt en compte, pròpiament, que el fet que els cònjuges estiguin casats en separació de béns permet distingir sobre la propietat dels diners, a diferència del que pot succeir en el règim de *gananciales*, per efecte de la comunicació que es produeix entre els cònjuges d'allò guanyat per ells, assenyaladament el sou o retribució per l'activitat professional, que s'ingressen a un compte corrent conjunt. Per efecte d'aquest règim no es produeix una donació entre cònjuges i sí una comunicació de la propietat sobre aquests diners guanyats i que s'ingressen al compte corrent.¹²⁸

La resolució dels supòsits que es plantegen a la pràctica dels tribunals en matèria de comptes corrents depèn de molts factors. En primer lloc, és cabdal que el compte estigui a nom de tots dos cònjuges,¹²⁹ i també conèixer l'origen dels diners ingressats i les despeses que s'han fet amb càrrec al compte corrent.¹³⁰ També ho és la durada de la relació matrimonial i el fonament de la pretensió d'un cònjuge envers l'altre.¹³¹ Dificilment els tribunals acullen pretensions entre els cònjuges de disposicions de fons molt antigues, mentre que sí que és més habitual que això succeeixi pel que fa a les recents. Al mateix temps, cal tenir en compte les despeses que s'han fet amb càrrec al compte corrent en qüestió, especialment si

127 Així clarament en el cas resolt per la SAPB, Secc. 16, 24.10.2019 (JUR 327781), relatiu a pretensions entre els cònjuges sobre els saldos dels comptes corrents: «hay que examinar la conducta de los cónyuges y, si resulta que lo compartían todo, o casi todo, resultará imposible no deducir la presunción de una voluntad de compartir el patrimonio de la pareja y, por tanto, de que el mejor situado económicamente, donase al otro lo necesario para que tuviese lugar ese fenómeno de compartir el patrimonio.»

128 SAPL, Secc. 2, 30.11.2020 (JUR 2021/22063). Cal tenir en compte que l'article 171 de la *Ley 58/2003, de 17 diciembre, General Tributaria*, sobre «Embargo de bienes o derechos en entidades de crédito o de depósito», a l'apartat segon preveu: «Cuando los fondos o valores se encuentren depositados en cuentas a nombre de varios titulares sólo se embargará la parte correspondiente al obligado tributario. A estos efectos, en el caso de cuentas de titularidad indistinta con solidaridad activa frente al depositario o de titularidad conjunta mancomunada, el saldo se presumirá dividido en partes iguales, salvo que se pruebe una titularidad material diferente», qüestió que es tracta de manera diferent en l'àmbit concursal en l'article 197 del *Real Decreto Legislativo 1/2020, de 5 de mayo, por el que se aprueba el texto refundido de la Ley Concursal*.

129 En un altre cas no es pot plantejar la qüestió de la copropietat sobre els fons, SAPB, Secc. 13, 22.9.2016 (JUR 238326).

130 SAPB, Secc. 11, 17.7.2019 (JUR 263115).

131 En el cas resolt per la SAPB, Secc. 1, 20.4.2021 (JUR 201744) s'aporten més de 10.000 moviments bancaris relatius a la vida en comú durant 14 anys.

són les referides a les despeses familiars, la contribució a les quals no es fa necessàriament per parts iguals entre els cònjuges.¹³² Pel que fa a l'origen dels fons dipositats, a reserva del més habitual que fa referència al sou per l'activitat laboral o els guanys per l'activitat professional, pot ser rellevant al·legar-ne el caràcter «privatiu», d'acord amb la classificació típica dels règims de guanys (article 232-32 CCCat), que sovint corresponen amb els béns a descomptar per al càlcul de la compensació econòmica per raó de treball de l'article 232-6.1.c) CCCat, com ara diners rebuts per herència, indemnitzacions per accidents i danys personals, però també indemnitzacions rebudes per la finalització d'una relació laboral, com a guany excepcional.¹³³ En el cas que la controvèrsia entre els cònjuges, en ocasió del plet matrimonial, impedeixi al tribunal resoldre sobre la qüestió, també es pot produir el reenviament a un plet ordinari adreçat a decidir-la.¹³⁴

Sí que els tribunals són sensibles a atendre pretensions relatives a disposicions unilaterals de diners coetànies al trencament de la relació matrimonial. En aquests casos caldrà acreditar que els fons eren propietat del cònjuge que, d'acord amb el contracte amb l'entitat bancària, ha pogut disposar-ne unilateralment, estant el compte corrent a nom de tots dos, sense comunicar-ho a l'altre. En cas contrari, si els diners eren de tots dos o de l'altre cònjuge, els haurà de restituir en la part corresponent.¹³⁵

En darrer terme, cal considerar que si bé l'obertura d'un dipòsit bancari conjunt i l'ingrés de diners no suposa una adquisició onerosa pels cònjuges, sí que ho és la que es porta a terme amb aquests diners, cas en el qual

132 SAPB, Secc. 18, 10.1.2020 (JUR 54065) i SAPG, Secc. 2, 14.3.2018 (JUR 92082).

133 SAPB, Secc. 17, 18.11.2022 (JUR 2023/43108), SAPB, Secc. 12, 4.2.2022 (JUR 140681), SAPB, Secc. 18, 18.3.2014 (JUR 115083).

134 SAPB, Secc. 18, 9.10.2013 (JUR 354512).

135 Ja a la STSJ 4.10.1999 (RJ 8039), també SAPT, Secc. 3, 1.12.2022 (JUR 2023/38392), SAPB, Secc. 17, 18.11.2022 (JUR 2023/43108), SAPB, Secc. 16, 18.10.2021 (JUR 375513), SAPB, Secc. 1, 14.5.2021 (JUR 236341), SAPL, Secc. 2, 3.5.2021 (JUR 201506), SAPB, Secc. 1, 20.4.2021 (JUR 201744), SAPB, Secc. 18, 9.2.2021 (JUR 90162), SAPL, Secc. 2, 30.11.2020 (JUR 2021/22063), SAPT, Secc. 1, 12.6.2020 (JUR 227612), SAPB, Secc. 18, 2.5.2019 (JUR 159599), SAPL, Secc. 2, 17.10.2017 (JUR 2018/13375) i SAPB, Secc. 19, 19.3.2014 (JUR 135533). Cal que es tracti d'una pretensió a una disposició concreta, a diferència del que s'afirma en el cas resolt per la SAPT, Secc. 3, 9.6.2022 (JUR 229984): «La demanda no trata del reembolso de disposiciones de la cuenta común realizadas por un cónyuge para atender una finalidad ajena a la prevista por ambos, sino de la pretensión de la revisión de los pagos efectuados a través de dicha cuenta común a lo largo de la vida del matrimonio, desligando su pretensión del pacto tácito existente entre las partes respecto a la contribución a la economía común.»

s'apliquen les presumpcions de l'article 232-3 CCat, com tot seguit es veurà. Per bé que la presumpció de donació no regeix per als comptes corrents, sí que regeix la regla de les titularitats dubtoses de l'article 232-4 CCCat, de manera que si la prova de l'origen dels fons del dipòsit no reïx, aquests fons s'hauran de considerar copropietat de tots dos cònjuges.¹³⁶ Això és el que succeeix a la pràctica en relacions de llarga durada, amb comptes corrents en què es carreguen bona part de les despeses familiars, a les quals els cònjuges no han de contribuir necessàriament per parts iguals.¹³⁷ El de la titularitat dels diners dels comptes corrents és probablement en l'actualitat l'àmbit material en què l'aplicació de la regla de les titularitats dubtoses és més important a la pràctica.¹³⁸

3.6. Els actius financers i els títols valors

L'anterior jurisprudència podria fer pensar que totes les titularitats relatives a «diners» i «entitats financeres», en un sentit molt ampli, quedarien excloses de la presumpció de donació entre cònjuges de l'article 232-3 CCCat, per no poder-se qualificar com a adquisicions oneroses. Tanmateix, els tribunals restringeixen la regla de la titularitat dels diners en comptes corrents pròpiament a aquests. En aquests termes, l'adquisició d'actius financers de tota mena pels cònjuges, amb càrrec a aquests fons, sí que es pot considerar com una adquisició onerosa, i aleshores, en cas d'acreditar-se'n la titularitat, regeix la presumpció de donació de l'article 232-3 CCCat.¹³⁹ La qüestió pot arribar a ser complexa, atesa la titularitat formal que efectivament pugui constar sobre aquests actius financers, ja

136 SAPT, Secc. 3, 9.6.2022 (JUR 229984), SAPG, Secc. 2, 17.11.2021 (JUR 2022/42856), SAPL, Secc. 2, 3.5.2021 (JUR 201506), SAPB, Secc. 18, 10.1.2020 (JUR54065) i SAPG, Secc. 2, 14.3.2018 (JUR 92082). Diferentment, pel que fa als préstecs subscrits pels cònjuges amb una entitat bancària, s'ha de considerar que regeix el principi de titularitat formal, SAPB, Secc. 18, 8.4.2016 (JUR 131420), malgrat que es pot entendre aplicable la regla de la responsabilitat solidària per les despeses familiars, segons els casos, de l'article 231-8 CCCat, derivada de l'article 231-4.2 CCCat.

137 SAPB, Secc. 1, 31.3.2022 (JUR 206455).

138 En ocasions també es fa referència a l'article 231-13 CCCat, sobre comptes indistints, adreçat a les relacions dels cònjuges envers tercers, SAPL, Secc. 2, 11.3.2015 (JUR 121810), sobre el precepte, GÓMEZ POMAR, «Comentari als articles 231-11 a 231-14...», p. 117.

139 Però també amb fons, per exemple, exclusius d'un dels cònjuges rebuts per herència, si els fons s'adquireixen per parts iguals entre els cònjuges, SAPB, Secc. 12, 22.1.2018 (JUR 82382).

que no es poden considerar com a béns mobles de valor ordinari destinats a l'ús familiar, malgrat l'evident importància en l'economia domèstica en una majoria de casos.

L'adquisició de fons d'inversió o d'accions cotitzades en borsa, de deute públic,¹⁴⁰ o la resta de productes o actius financers als que, per exemple, fa referència l'article 427-27 CCCat en seu de llegats, sí que es qualifica per la jurisprudència com una adquisició onerosa. Quan els diners dipositats en un compte corrent conjunt dels cònjuges han servit per adquirir aquests actius aleshores operen les presumpcions de l'article 232-3 CCCat i en cap cas regeix el principi de la subrogació real, aliè a la dinàmica patrimonial dels matrimonis catalans en separació de béns.¹⁴¹

3.7. Les adquisicions no oneroses

En els règims de comunitat, en què hi ha una *vis atractiva* pel caràcter comú o de guanys dels béns adquirits pels cònjuges (article 1361 CCesp), fins i tot s'arriben a preveure regles de presumpció de la mateixa en cas d'adquisicions no oneroses dels cònjuges (article 1353 CCesp). Per al dret català, en canvi, l'article 232-3 CCCat es refereix exclusivament a les adquisicions oneroses, assumint que en les gratuïtes no hi ha contraprestació i, per tant, la titularitat resulta del títol adquisitiu, sense necessitat de cap altra consideració ni presumpció.¹⁴² Sí que l'article 232-2

140 Així, en el cas resolt per la STSJ 4.10.1999 (RJ 8039) es tractava de l'adquisició conjunta pels cònjuges de lletres del tresor a càrrec dels fons d'un compte conjunt dels cònjuges, en el qual el marit havia dipositat una quantitat important derivada de la venda d'unes participacions d'una societat de la seva propietat.

141 Amb molt de detall tracta la qüestió, en un cas molt complex, la SAPB, Secc. 19, 13.1.2022 (JUR 125551), que tanmateix determina que tots els actius financers dels cònjuges, incloses assegurances de vida o plans de pensions, tenen caràcter conjunt, a desgrat de la titularitat formal que correspongui, per haver estat adquirits d'acord amb fons comuns. També sobre la qüestió SAPB, Secc. 16, 18.10.2021 (JUR 375513), SAPT, Secc. 1, 12.6.2020 (JUR 227612), SAPB, Secc. 16, 24.10.2019 (JUR 327781), SAPB, Secc. 1, 30.4.2019 (JUR 156967), SAPB, Secc. 18, 14.7.2017 (JUR 48769), SAPB, Secc. 16, 30.3.2017 (JUR 127273), SAPB, Secc. 16, 8.7.2016 (JUR 213156), SAPB, Secc. 19, 10.2.2016 (JUR 96774) i SAPG, Secc. 1, 30.11.2015 (JUR 22595). En la SAPB, Secc. 18, 7.2.2018 (JUR 83404) es considera que el rescat d'una assegurança de vida té caràcter «privatiu» d'un cònjuge.

142 De manera crítica, pel que fa a l'apartat 2 del precepte, BAYO DELGADO, «Comentari als articles 232-1 a 232-12», p. 688.

CCCat indica que les adquisicions gratuïtes constitueixen en tot cas béns propis dels cònjuges. En seu del règim de separació, però, l'article 232-6 CCCat fa referència a les adquisicions a títol gratuït, i també a les donacions fetes, per a les regles de càlcul de la compensació econòmica per raó de treball, qüestió molt rellevant de la que es tracta més endavant.

En la jurisprudència són molt pocs els casos en què la qüestió es planteja, només referits a donacions dels pares d'un dels cònjuges, cas en el qual, si s'arriba a provar, es considera que l'adquisició és exclusiva del fill donatari.¹⁴³

3.8. La modificació de la titularitat sobre els béns per acord dels cònjuges i per decisió judicial

En els casos analitzats existeix una controvèrsia entre els cònjuges pel que fa a la titularitat dels béns. De fet, els cònjuges pretenen en seu judicial que es declari que un bé els pertany en exclusiva, i es negui la titularitat de l'altre, o que també els pertany en comunitat amb l'altre cònjuge.¹⁴⁴ Per això sol·liciten del tribunal la declaració de la titularitat sobre el bé, per raó d'una adquisició onerosa. A aquesta controvèrsia hi pot posar fi un acord entre els cònjuges, que permet alterar la titularitat formal existent. De fet, els tribunals validen no només les atribucions fetes entre els cònjuges per a posar fi a la crisi matrimonial, com també les declaracions relatives a la titularitat sobre els béns en acords o transaccions que s'incorporen en els convenis reguladors. Aquests acords també poden constar en documents privats subscrits en ocasió de la crisi o bé anteriorment, i suposen un reconeixement de l'alteració de la titularitat formal que consta al Registre de la Propietat, que s'admet pels tribunals, atès que no suposa cap vulneració del que preveu l'article 232-3 CCCat, ni comporta considerar que hi ha una transmissió.¹⁴⁵ Cal entendre que aquesta és una declaració entre els cònjuges que arriben a un acord derivat de la vigència del règim econòmic matrimonial

143 SAPB, Secc. 4, 22.2.2021 (JUR 134736).

144 Clarament així en la SAPG, Secc. 2, 10.2.2021 (JUR 81961), en un cas referit a una parella estable.

145 Sobre l'anomenat «juego de la confesión en separación de bienes», ÁLVAREZ OLALLA, «Responsabilidad patrimonial en el régimen de separación de bienes», p. 378; també DE AMUNÁTEGUI RODRÍGUEZ, Cristina, «La libertad de pacto en el régimen de separación de bienes», p. 211; ASUA GONZÁLEZ, «El régimen de separación de bienes», p. 66.

i de la comunitat de vida que genera el matrimoni.¹⁴⁶ Al mateix temps, i com s'ha vist, encara que sigui excepcional, és clar que la decisió dels tribunals també permet modificar la titularitat existent sobre els béns, en funció del que resulti de la prova desplegada pels cònjuges en el procediment.

3.9. El fonament de la normativa explicada pels tribunals

L'existència d'aquestes disposicions sobre titularitats dels béns dels cònjuges derivades de les adquisicions oneroses durant el matrimoni, té un sentit i una finalitat pròpies en el règim de separació de béns, com a règim legal supletori en el dret civil català.¹⁴⁷ La jurisprudència que s'ha ocupat de l'aplicació d'aquestes disposicions ha fet un esforç molt important per fixar-ne l'operativa pràctica d'aplicació, quant a la distinció entre els principis de titularitat formal i subrogació real, així com sobre el caràcter de les presumpcions que estableixen, distingint entre les legals o *iuris tantum*, que suposen una regla d'inversió de la càrrega de la prova,

146 Així succeeix en el cas resolt per la SAPB, Secc. 1, 21.12.2020 (JUR 2021/37824), en què, per raons diverses, l'habitatge familiar estava inscrit al Registre de la Propietat només a nom del marit, i posteriorment en document privat aquest reconeix la copropietat de tots dos cònjuges. També en la SAPB, Secc. 16, 20.10.2016 (AC 2017/67), relativa a un contracte privat recollint un pacte d'adjudicació dels béns del matrimoni, en què un d'ells compel·leix a l'altre a elevar-lo a públic. En la STSJC 9.1.2004 (RJ 1789) es fa referència a un document privat signat entre els cònjuges en què reconeixien que tots els béns adquirits durant el matrimoni els pertanyien per meitats en haver-los adquirits amb els ingressos familiars comuns.

147 Sí que en d'altres ordenaments i règims jurídics existeixen normes de presumpció de titularitats com a normes de tancament del règim, en ocasions referides a béns del parament domèstic o per a decidir entre tipus de béns en els règims de comunitat, com ara als articles 1361 i 1441 CCesp, 206 i 217 CDF aragonès, 4.2 CDC Illes Balears, Leyes 88 i 101 FN navarrès, i també els articles 1538 CC francès, 2.3.62 CC belga, 219 CC italià, 1736 CC portuguès, 1:94.6 CC holandès o § 1362 BGB, cfr. ÀLVAREZ OLALLA, «Responsabilidad patrimonial en el régimen de separación de bienes», p. 406; també NAVAS NAVARRO, Susana, *El régimen de separación de bienes y la protección de los terceros*, València, Tirant lo Blanch, 1996, p. 16; DE AMUNÁTEGUI RODRÍGUEZ, «La libertad de pacto en el régimen de separación de bienes», p. 204. Per a una perspectiva de dret comparat, BOELE-WOELKI, Katharina; FERRAND, Frédérique; GONZÁLEZ BEILFUSS, Cristina; JÄNTERÄ-JAREBORG, Maarit; LOWE, Nigel; MARTINY, Dieter; PINTENS, Walter, *Principles of European Family Law Regarding Property Relations Between Spouses*, Intersentia / CEFL, Cambridge —Antwerp— Portland, 2013, p. 162. En relació amb els *implied trust* del dret anglès, MORALES MARTÍNEZ, «Adquisiciones, negocios fiduciarios y mejoras en relaciones familiares regidas por separación de bienes...», p. 213.

i les processals o *hominis*, en el marc de les normes processals en què s'apliquen (articles 385 i 386 LEC, respectivament).¹⁴⁸ Tanmateix, en la jurisprudència també es manifesten importants esforços per explicar el sentit i la finalitat d'aquestes normes del règim econòmic matrimonial de separació béns, en el conjunt de l'economia familiar i la comunitat de vida que genera el matrimoni, que en constitueixen el fonament en l'aplicació pràctica per a supòsits controvertits, d'acord amb els criteris d'interpretació que estableix l'article 111-2 CCCat per al dret català.

3.9.1. Les disposicions correctores del règim de separació de béns

La jurisprudència ha fonamentat les innovacions en el règim de separació de béns del Llibre segon del CCCat com a mesures correctores del mateix, especialment pel que fa a la compensació econòmica per raó de treball, però també en la regla de l'article 232-3 CCCat sobre adquisicions oneroses. De fet, en bona mesura s'afirma que el que fa el legislador amb aquestes disposicions sobre titularitats i adquisicions és reconèixer el que succeeix a la pràctica en una majoria de matrimonis catalans, pel que fa a compartir voluntàriament els guanys els cònjuges.¹⁴⁹ Per això, de manera generalitzada, la jurisprudència considera inadmissible revisar les decisions preses durant la vida en comú, quan aquesta es basava en una comunitat de vida establerta voluntàriament, un cop la comunitat es

148 Clarament ja en les STSJC 10.5.1993 (RJ 6323), 19.10.1993 (RJ 10181), 5.3.1998 (RJ 10049), 28.5.2007 (RJ 2008/2805), 7.6.2010 (RJ 3750) i 8.10.2018 (RJ 6128).

149 Així en la SAPB, Secc. 4, 8.11.2012 (JUR 2013/165924): «De esa manera se impide que el cónyuge de quien proceden los fondos con los que se compró intente, a posteriori, entrar a discutir la titularidad o a pretender una compensación por razón del origen del dinero con el que se compró. Por esa vía, evidentemente, se hace común una parte de las ganancias y se acentúa el principio de solidaridad económica familiar convencimiento del legislador catalán de que el principio nominalista en la adquisición de bienes durante el matrimonio en el sistema de separación de bienes, tiene que corregirse desde la experiencia de que, constante matrimonio, ambos componentes de la pareja colaboran en común desarrollo de la vida, redistribuyendo ordinariamente los distintos tipos de gastos con cargo a unas cuentas u otras, por lo que el hecho de que los fondos de determinada adquisición provengan mayormente de determinada cuenta y no de otra, pierde gran parte de sus significación; al mismo tiempo, esta rectificación del principio nominalista impide poner patas arriba la economía de las familias, lo que ocurriría si, a posteriori de las adquisiciones hechas, hubiese que entrar en averiguaciones sobre el origen del dinero, para acordar compensaciones o subrogaciones reales, que sembrarían

trenca i sorgeixen els conflictes.¹⁵⁰ La regla de les adquisicions oneroses, amb les presumpcions que estableix, opera com una defensa, una excepció o *estoppel* front a qualsevol reclamació posterior, amb caràcter retrospectiu dels cònjuges dirigida a desdir-se dels consensos i compromisos absoluts voluntàriament durant la convivència.¹⁵¹

En ocasions, en aplicació de la norma, els tribunals fan referència a l'existència d'una caixa comuna de l'economia familiar, que impedeix fer distincions entre els patrimonis dels cònjuges, els quals comparteixen

la inseguridad entre quienes no sabrían si lo que adquieren hoy a su nombre, mañana tendrán que devolverlo o compartirlo, con la secuela inevitable de los pleitos y conflictos que se generarían en caso de no existir la presunción, que es precisamente a lo que se ha legado absurdamente en el presente caso.»

150 De manera gràfica la SAPB, Secc. 12, 24.2.2015 (JUR 156368): «Pretender que más de doce años después se realice una liquidación de los sucesivos ingresos y reintegros de la cuenta, o de la naturaleza de los pagos realizados con cargo a la misma, con la finalidad de reconstruir «ex post» una contabilidad del entramado de derechos, obligaciones, cobros y pagos realizados con este instrumento financiero, detrayendo lo que fue destinado a atender gestos comunes con el objeto de establecer el saldo de los remanentes privativos de uno y otro, escapa totalmente a lo que es razonable. (...) Respecto a este extremo no es razonable, como ya se ha señalado, hacer un análisis de cada uno de los apuntes contables que, en todo caso, estuvo en las manos del demandado confeccionarlo y aportarlo al proceso para destruir la presunción de copropiedad.»

151 Així en la SAPL, Secc. 2, 15.7.2022 (JUR 314273): «En este sentido, como dice, entre otras muchas, la SAP de Barcelona, sec. 16 de 24 de abril de 2012 («(...) Se trata de un precepto que parte de la vigencia del régimen de separación de bienes, pero mitiga el rigor del principio nominalista en dicho régimen económico, estableciendo la presunción contraria a la que rige como general en materia de donaciones porque ésta, a diferencia del criterio general, se presume. De esa manera se impide que el cónyuge de quien proceden los fondos con los que se compró intente, a posteriori, entrar a discutir la titularidad o a pretender una compensación por razón del origen del dinero con el que se compró. Por esa vía, evidentemente, se hace común una parte de las ganancias y se acentúa el principio de solidaridad económica familiar». També en la SAPB, Secc. 16, 29.6.2017 (JUR 275840): «La ley presume la donación y la presume porque considera correcto, como lo considera buena parte de la sociedad, fomentar la solidaridad económica de los cónyuges. Porque, de alguna manera, ha querido extender a los dos integrantes del matrimonio las consecuencias de la mayor riqueza de uno de ellos (...) Es por ello completamente inadmisibles que cuando la relación se rompe se pretenda ponerlo todo patas arriba y someter a revisión todo lo que se hizo en el pasado sin protesta ni reserva alguna y con entera libertad.»

voluntàriament allò que guanyen en la mesura en què lliurement consideren.¹⁵²

3.9.2. Arguments de fons i excepcions: enriquiment injust, actes propis, fidúcia i simulació

Per a contradir el sentit d'aquestes regles sobre titularitat i adquisicions, i la seva finalitat en el règim de separació de béns, a la pràctica sovint es recorre a principis generals com els de l'enriquiment injust o el dels actes propis i, eventualment, a l'afirmació de l'existència d'una relació fiduciària que enclou una simulació negocial.

Pel que fa a l'al·legació d'un enriquiment injust del cònjuge beneficiari de les donacions que presumeix l'article 232-3 CCCat, els tribunals de justícia rebutgen aquesta al·legació sovintejada amb diversos arguments, un cop enunciats els tres requisits necessaris de la institució consistents en: a) l'enriquiment d'una persona, com a increment patrimonial; b) el correlatiu empobriment d'una altra, com a pèrdua o perjudici patrimonial; i c) la inexistència de causa que justifiqui l'atribució patrimonial de l'enriquit. Per als tribunals és determinant que el precepte estableix una presumpció legal de donació, la qual es pot destruir, certament, però que si no s'aconsegueix fer-ho la donació s'ha de considerar existent i vàlida i, és més, volguda com

152 SAPB, Secc. 19, 13.1.2022 (JUR 125551). També en algun cas els litigants fan referència a l'existència d'una comunitat de béns entre els cònjuges, com a la SAPL, Secc. 2, 16.11.2022 (JUR 2023/50), o fins i tot a una «societat civil universal de béns i guanys», constituïda a l'empara dels articles 1666 i 1675 CCesp, SAPT, Secc. 3, 8.9.2022 (JUR 323049), en la SAPT, Secc. 3, 9.6.2022 (JUR 229984) a «una economía conjunta», o en la SAPB, Secc. 1, 20.4.2021 (JUR 201744) a un «fons comú». En la SAPB, Secc. 16, 18.10.2021 (JUR 375513), s'afirma que és possible que els cònjuges puguin arribar a constituir una situació de copropietat sobre tots els béns, el que suposa una derogació de fet del règim econòmic de separació de béns, però això ha de resultar amb claredat, i han de compartir tots els béns. En la SAPT, Secc. 3, 9.6.2022 (JUR 229984), s'afirma: «existía un pacto tácito, que suponía que durante la convivencia las aportaciones personales concurrían con las económicas, y esa dinámica de pagos durante el periodo de convivencia no puede sino considerarse en beneficio común, al margen de los excesos en las aportaciones meramente económicas que hubiera realizado uno de los convivientes y, en su consecuencia, no pueden someterse a revisión las aportaciones hechas, mediante la reclamación de lo que lo que se pagó. Sería someter a revisión el conjunto de acuerdos que, por la vía de los hechos, adoptan las parejas en el curso de su convivencia diaria.» Sobre la qüestió, entre tantes, SAPB, Secc. 4, 13.10.2020 (JUR 328567) i SAPB, Secc. 16, 14.11.2019 (JUR 328664).

a tal pel legislador. De manera que no és procedent considerar que hi ha un enriquiment injust o sense causa, perquè pròpiament la donació és la causa d'aquest enriquiment que s'al·lega.¹⁵³ Addicionalment la jurisprudència addueix el caràcter subsidiari de les pretensions d'enriquiment injust, tal com té establert la jurisprudència del TS, és a dir, que quan s'exerceix una pretensió amb aquest fonament és perquè no hi ha d'haver una regla de dret aplicable en un altre sentit, cosa que en el cas no succeeix.¹⁵⁴

En un altre ordre, i en sentit contrari, s'al·lega també la doctrina dels actes propis, recollida a l'article 111-8 CCCat, en el sentit que resulta inadmissible la revisió de la conducta portada a terme i assumida voluntàriament pels cònjuges durant la convivència matrimonial.¹⁵⁵ Malgrat que s'hi fa referència reiterada en la jurisprudència, els tribunals no necessiten recórrer a aquest

153 Cfr. STSJC 11.12.2009 (RJ 2010/1483). Paradoxalment en canvi, quan no es podia considerar l'existència d'una donació, atès que la normativa no ho preveia, ni tampoc d'un préstec o cap altre negoci entre els cònjuges, aleshores els tribunals sí que havien recorregut a la doctrina de l'enriquiment injust per resoldre les controvèrsies entre els cònjuges, clarament a la STSJC 5.3.1998 (RJ 10049): «el manteniment d'aquest desplaçament patrimonial suposaria un enriquiment del marit a expenses de la seva esposa, que cal esmenar d'acord amb els principis que informen l'enriquiment injust; ço que determina que les quantitats esmerçades per l'esposa venen subjectes al règim legal dels deutes de valor, és a dir, que s'ha de valorar l'enriquiment actualitzant l'import de les quantitats que va esmerçar l'esposa actualitzat el dia del pagament, atesa la finalitat que s'assigna a l'enriquiment injust d'evitar la persistència d'un desequilibri patrimonial injustificat».

154 Així a la STSJC 21.11.2019 (JUR 2020/44459), també a les SAPT, Secc. 3, 9.6.2022 (JUR 229984), SAPL, Secc. 2, 18.3.2022 (JUR 189926), SAPG, Secc. 2, 10.2.2021 (JUR 81961), SAPL, Secc. 2, 11.12.2020 (JUR 2021/23444), SAPL, Secc. 2, 30.11.2020 (JUR 2021/22063), SAPB, Secc. 1, 30.4.2019 (JUR 156967), SAPB, Secc. 14, 28.9.2018 (JUR 273627), SAPB, Secc. 11, 24.1.2018 (JUR 80428), SAPB, Secc. 4, 30.11.2017 (JUR 2018/19310), SAPB, Secc. 17, 16.10.2017 (JUR 292246), SAPB, Secc. 16, 29.6.2017 (JUR 275840) i SAPG, Secc. 2, 27.3.2017 (JUR 271830). Excepcionalment en la SAPB, Secc. 12, 10.5.2017 (JUR 276452), s'aprecia l'existència d'un enriquiment injust, en haver contribuït l'esposa al pagament del préstec per a l'adquisició de l'immoble només propietat del marit, que no considera una donació i sí un préstec.

155 Entre tantes, la SAPB, Secc. 19, 12.12.2022 (JUR 2023/41436): «Si la voluntad de las personas se manifiesta por sus actos en un determinado sentido, no puede prescindirse de esa voluntad por el hecho de que luego se produzca la ruptura que motivó aquella titularidad conjunta de compartir el bien. Los actos propios del actor resultan determinantes. De la realidad antes expuesta no puede sino deducirse que hubo una voluntad de compartir la titularidad de la finca en razón del proyecto de vida en común por razón del matrimonio contraído además a los pocos meses, julio de 2004, de la que no puede prescindirse por el hecho de que, ahora, cuando la relación está rota, se haya arrepentido uno de los dos, de lo

principi com a únic fonament de la resolució, en la mesura en què, també amb un argument semblant a l'anterior, ja existeix una norma de dret que atribueix el caràcter de donació a la conducta dels cònjuges, en relació amb la qual no cal invocar aquest principi general quan hi ha un precepte que ja regula i resol el supòsit de fet.¹⁵⁶

En darrer terme, i per contradir també l'efecte de les presumpcions establertes a l'article 232-3 CCCat, i la vigència del principi de titularitat formal, s'invoca, de manera més escadussera, l'existència d'una relació fiduciària entre els cònjuges,¹⁵⁷ que cal aflorar per tal de modificar allò simulat en el tràfic jurídic i convertir les titularitats dissimulades o reals també en les formals.¹⁵⁸ Molt ocasionalment aquesta pretensió triomfa, només quan realment s'aconsegueix demostrar que hi havia un motiu real per a què constés només el nom d'un cònjuge com a propietari del bé, en lloc de fer-ho tots dos o a l'inrevés, ja que la fidúcia no es presumeix i s'ha de provar per qui l'al·lega.¹⁵⁹ Alhora, atesa la constatació de la fidúcia cal apreciar també l'existència d'una simulació relativa en el negoci adqüisitiu.¹⁶⁰ Clarament aquesta fidúcia és *cum amico*, i els motius en el cas

que voluntariamente hizo antes y se materializó de modo expreso.» També SAPB, Secc. 19, 13.1.2022 (JUR 125551), SAPB, Secc. 4, 22.2.2021 (JUR 134736), SAPB, Secc. 16, 23.6.2020 (JUR 23600), SAPB, Secc. 16, 14.11.2019 (JUR 328664), SAPB, Secc. 14, 28.9.2018 (JUR 273627), SAPB, Secc. 11, 24.1.2018 (JUR 80428) i SAPL, Secc. 2, 27.5.2016 (JUR 198732).

156 En la SAPB, Secc. 14, 11.4.2022 (JUR 215165) s'afirma: «No estimamos de aplicación la doctrina de los actos propios en cuanto la jurisprudencia requiere, entre otros extremos, actos concluyentes para crear, modificar o extinguir una relación jurídica. La esencia vinculante del acto propio en cuanto significativo de la expresión del consentimiento es que se realice con el fin de crear, modificar o extinguir algún derecho, con la exigencia de que origina un nexo causal eficiente entre el acto realizado y su incompatibilidad con la conducta posterior; fundamento en un comportamiento voluntario concluyente e indubitable de tal modo que defina de modo inalterable la situación del que lo realiza».

157 Amb detall sobre la qüestió, MORALES MARTÍNEZ, «Adquisiciones, negocios fiduciarios y mejoras en relaciones familiares regidas por separación de bienes...», p. 165.

158 Així s'explica en la STSJC 7.6.2010 (RJ 3750).

159 D'aquesta manera en la SAPG, Secc. 2, 10.2.2021 (JUR 81961), en què la fidúcia no s'aconsegueix provar, també SAPB, Secc. 1, 22.1.2019 (JUR 47940), i STSJC 7.6.2010 (RJ 3750). En la STSJC 28.10.2004 (RJ 7462) l'al·legació de l'existència de la fidúcia era una qüestió nova en cassació, però tot i així el tribunal considera que no concorre.

160 Sobre la qüestió, ASUA GONZÁLEZ, «El régimen de separación de bienes», p. 59, la qual també fa referència a la clàssica figura de la «donación de bien» (p. 54).

poden ser per a l'adquisició d'un habitatge de protecció oficial,¹⁶¹ per motius tributaris¹⁶² o de responsabilitat d'un cònjuge.¹⁶³

Vinculat amb l'existència d'una simulació relativa en l'adquisició dels béns, en algun cas s'ha arribat a considerar pels tribunals que hi havia una donació dissimulada i, com a tal, nul·la, per tractar-se d'un bé immoble, d'acord amb la jurisprudència del TS. És clar, però, que la simulació s'ha d'entendre existent pel que fa a l'adquisició onerosa del bé només a nom d'un cònjuge, quan en el fons s'està volent adquirir a nom de tots dos, el que s'hauria dissimulat. En tot cas, la donació entre els cònjuges sempre

161 SAPB, Secc. 19, 25.6.2014 (JUR 234934), tal com ja s'ha referit a l'apartat 3.2.2.

162 En el cas resolt per la SAPB, Secc. 4, 22.2.2021 (JUR 134736) es considera que la fidúcia era en relació amb un cotxe, per a l'adquisició del qual el marit havia rebut una donació del pare, però es posa a nom de la dona per raó de la discapacitat que donava lloc a una bonificació fiscal important, la qual no tenia carnet de conduir. El tribunal reconegué l'existència d'una fidúcia *cum amico* i la propietat exclusiva del marit sobre el bé.

163 En la SAPB, Secc. 13, 3.6.2022 (JUR 248892), el marit al·legava que el «traspaso de 34.300.-euros (gastos descontados) a la cuenta exclusiva de la demandada el 16 de septiembre de 2014, aun teniendo la apariencia de donación, fue en realidad un negocio simulado, pues esa apariencia no respondía a la verdadera voluntad de las partes, ya que se trataba de una mera entrega sin ánimo de transmitir realmente la titularidad del dinero, para sacar del patrimonio del actor ese dinero y ponerlo a salvo de posibles ejecuciones de sus acreedores dado que no se hallaba al corriente de los pagos de su hipoteca.»

En el resolt per la SAPB, Secc. 14, 11.4.2022 (JUR 215165), consta que els cònjuges havien subscrit un document amb el següent contingut: «I. – Que desde la celebración de su matrimonio, en fecha 2 de octubre de 1987, los esposos han adquirido diferentes bienes y derechos que por motivos fiscales han sido puestos a nombre de la esposa doña Loreto. II. – Que en este acto, los cónyuges reconocen que todo el patrimonio adquirido desde la celebración del citado matrimonio es propiedad en régimen de proindiviso al 50% entre ambos esposos. III. – Que doña Loreto se compromete a formalizar y suscribir, a requerimiento de don Agapito, todo tipo de documentos, contratos o escrituras, tendentes a distribuir el patrimonio del matrimonio al cincuenta por ciento entre ambos.» En la SAPB, Secc. 14, 28.2.2022 (JUR 166883) l'actor argumentava el següent, recollit en un burofax enviat a la demandada: «A pesar de que figuras como propietaria de la mitad indivisa de la finca descrita en el punto 1, tal circunstancia es una simple apariencia, puesto que has venido actuando hasta la fecha como titular meramente fiduciaria. Ello queda acreditado desde el momento en que el préstamo hipotecario que ha servido para la adquisición de la finca de referencia recae sobre una finca que es de mi entera propiedad. Asimismo, y como bien sabes, las cuotas de esa hipoteca estén siendo sufragadas exclusivamente por mí. Por todo lo anteriormente expuesto, te requiero para que en el improrrogable plazo de 48 horas a contar desde la recepción del presente, te pongas en contacto conmigo en orden a preparar la firma de cuantos documentos públicos o privados sea necesario otorgar para que yo pase a ostentar la titularidad exclusiva y plena de la propiedad del inmueble indicado.»

vindria referida als diners amb què s'ha adquirit onerosament l'immoble, i no l'adquisició del propi immoble.¹⁶⁴

3.10. La presumpció de donació entre els cònjuges com a renúncia a reclamacions futures

El sistema de titularitats dels cònjuges en el règim de separació de béns compleix una clara funció d'evitar qualsevol pretensió futura entre ells, per raó dels béns adquirits a títol oneros durant el matrimoni. La vigència del principi de la titularitat formal, acompanyada de la doble presumpció, majoritàriament en el cas d'immobles, desincentiva i frena clarament els conflictes que *ex post* es puguin plantejar.¹⁶⁵

Certament que l'article 231-11 CCCat sanciona la llibertat de contractació entre els cònjuges, i el caràcter oneros de la transmissió no es presumeix en cas d'impugnació judicial, de manera que la presumpció de donació de l'article 232-3 CCCat hi seria plenament coherent. Tanmateix, la donació que presumeix l'article 232-3 CCCat encaixaria molt millor en altres qualificatius. Des d'una perspectiva funcional es podria considerar com una renúncia a una reclamació futura per raó de l'organització patrimonial del matrimoni.¹⁶⁶ Des d'un punt de vista material, en canvi, es presenta com una norma de règim econòmic matrimonial, quant als efectes del mateix en l'ordre patrimonial derivats de la comunitat existent.¹⁶⁷ Dificilment, per contra, es pot considerar com una donació pura ordinària, moguda per un

164 Cfr. SAPT, Secc. 1, 26.4.2018 (JUR 129394).

165 Així clarament s'afirma en la jurisprudència, com ara en la SAPB, Secc. 19, 12.12.2022 (JUR 2023/41436): «La conducta del aquí recurrente no deja lugar a dudas a tenor de lo descrito. Y los avatares del destino a nivel familiar no pueden hacer variar una titularidad pro indivisa adquirida a título oneroso a nombre de los hoy litigantes por mitades indivisas antes de contraer matrimonio, figurando ambos como cotitulares al igual que coprestatarios aun la procedencia del dinero por parte de uno de ellos.»

166 RUBIO GIMENO, «Liberalitat i onerositat en les relacions entre cònjuges i convivents...», p. 92, de manera oportuna fa referència a què en els supòsits considerats «el motiu autèntic de la reclamació no és la manca d'ànim liberal que va acompanyar el desplaçament, sinó la discrepància familiar sobrevinguda que motiva el penediment del donant respecte a la donació pretèrita.»

167 MORALES MARTÍNEZ, «Adquisiciones, negocios fiduciarios y mejoras en relaciones familiares regidas por separación de bienes...», p. 120, d'acord amb el model anglosaxó fa referència a la *familiarization*.

ànim liberal, en la majoria dels casos. Aquest ànim pot existir en supòsits concrets, però clarament la donació que preveu la llei és un efecte del règim econòmic matrimonial de separació de béns, d'acord amb la llibertat i igualtat dels cònjuges i el principi d'equitat en les seves relacions, que resulta de la comunitat matrimonial. L'efecte de la voluntat dels cònjuges de compartir els guanys respectius, en la mesura en què decideixin, s'aconseguiria amb la formulació d'aquesta presumpció de donació.¹⁶⁸

En aquests termes, la singularitat d'aquesta atribució per causa o per raó del matrimoni, de la convivència creada,¹⁶⁹ i ja no per la celebració del matrimoni, que és la donació de l'article 232-3 CCCat, hauria d'impedir l'aplicació del règim jurídic ordinari de les donacions, el qual no està exclòs expressament. Pel que fa a les donacions entre cònjuges, l'article 231-14 CCCat es refereix a les fetes fora de capítols, i les declara revocables en els casos generals de revocació de donacions, per bé que per la causa de superveniència de fills només si es tracta de fills comuns. Pel que fa a les donacions capitulars, l'article 231-25 CCCat disposa que només són revocables per incompliment de càrregues, i l'article 231-29 CCCat estableix les causes de revocació en les donacions per raó de matrimoni, que sempre cal entendre anteriors a aquest, i que inclouen l'incompliment de càrregues i la ingratitude del donatari. L'article 531-15 CCCat regula la revocació de les donacions, i estableix un termini de caducitat de l'acció al cap d'un any, comptat des del moment en què es produeix el fet que motiva la revocació o des del moment en què el donant coneix el fet ingrat. Cal entendre que es tracta d'una relació jurídica disponible i s'apliquen les causes de suspensió dels articles 121-15 a 121-19, d'acord amb l'article 122-3 CCCat.

Malgrat que es pot afirmar que una de les finalitats de la regla de l'article 232-3 CCCat és fer l'atribució entre els cònjuges irrevocable per raó de la separació, divorci o nul·litat posteriors, excepcionalment s'ha plantejat

168 Alternativament, i des d'un altre punt de vista, també es podria considerar que hi ha una retribució o una compensació per la contribució en treball domèstic a l'economia familiar del cònjuge, o per qualsevol altre motiu, així en la SAPB, Secc. 12, 8.6.2018 (JUR 170385), en la qual es parla de l'existència d'una «societat civil tàcita», pel que fa a l'explotació conjunta del negoci del marit, de manera que les adquisicions conjuntes de béns que s'han produït al llarg del matrimoni no es poden considerar com una donació pel que fa a l'esposa, en concret s'afirma que «Tales atribuciones patrimoniales han de ser computadas como pago por el trabajo realizado, y tenerlas en cuenta para el calculo de sus activos patrimoniales», per a la compensació econòmica per raó de treball.

169 En el cas resolt per la STSJ 21.11.2019 (JUR 2020/44459), el tribunal es refereix a la «causa familiar» dels negocis de finançament subscrits pels cònjuges.

a la pràctica la revocació d'aquestes donacions per causa d'ingratitude. En qualsevol cas, no sembla que sigui admissible plantejar que el divorci o la separació entre els cònjuges sigui una causa d'ingratitude que es pugui al·legar per revocar la donació, la qual altrament s'haurà d'haver provat.¹⁷⁰ Això implicaria introduir una limitació inadmissible a aquest dret dels cònjuges.¹⁷¹

3.11. Prescripció i usucapió

Molt excepcionalment en les pretensions referides a la qüestió objecte d'anàlisi es fa referència a la prescripció de la pretensió exercida, o bé a la usucapió de la propietat dels béns en litigi.¹⁷² Pel que fa a la prescripció, cal tenir en compte la possible suspensió del còmput del termini per raó del matrimoni, mentre dura aquest, entre els cònjuges, fins a la separació legal o de fet, com també entre els membres de la parella estable mentre dura

170 En la SAPB, Secc. 11, 27.10.2022 (JUR 371634), s'analitza la qüestió. Es fa referència a la possibilitat de revocació, amb esment a l'article 231-14, en la SAPB, Secc. 4, 13.10.2020 (JUR 328567), també SAPG, Secc. 2, 7.3.2016 (JUR 133589).

171 En la SAPB, Secc. 12, 29.6.2016 (JUR 236984) s'afirma: «No es posible tras el divorcio revertir las donaciones entre cónyuges puesto que su régimen jurídico excluye la institución histórica de la inoficiosidad del negocio jurídico lucrativo, ni tampoco puede ser ejercida la facultad revocatoria que hoy no ha sido recogida por el artículo 531-15 del CCCat para los tasados casos de ingratitud entre los que no se puede incluir el divorcio puesto que pugnaría con derechos constitucionales y con el principio general de la seguridad jurídica.» En la SAPB, Secc. 12, 24.2.2015 (JUR 156368): «El donante pretende revisar en un momento posterior la naturaleza de un acto que realizó en una época pacífica de la convivencia, en la que no podía imaginar que la generosidad para con su cónyuge sería en vano, generándose un beneficio en favor de una persona que con el devenir del tiempo, y en la apreciación del donante, no lo merecía, evocándose con ello la histórica inoficiosidad de las mismas o la facultad revocatoria que hoy no ha sido recogida por el artículo 531-15 del CCCat, salvo en los tasados casos de ingratitud entre los que no se puede incluir el divorcio puesto que pugnaría con derechos constitucionales y con el principio general de la seguridad jurídica.» També, SAPB, Secc. 14, 28.9.2018 (JUR 273627).

172 En ocasions com a qüestió nova en apel·lació, SAPT, Secc. 3, 9.6.2022 (JUR 229984). També, SAPB, Secc. 14, 28.9.2018 (JUR 273627).

la convivència, en els termes de l'article 121-16.b) i c) CCCat.¹⁷³ De manera similar succeeix per a la usucapció a l'article 531-26.1.b) CCCat.

En atenció a aquestes causes de suspensió és difícil que concorrin supòsits en què es pugui apreciar l'existència de prescripció, per a la pretensió, per exemple, de restitució de quotes d'un préstec, i molt menys encara si es considera que el termini aplicable és el de deu anys de l'article 121-21 CCCat.¹⁷⁴ Pel que fa a la usucapció es pot fer la mateixa consideració, també per al termini de tres anys de l'article 531-27.1 CCCat per als béns mobles.¹⁷⁵

3.12. Computació i imputació de les donacions o atribucions dels cònjuges en la compensació econòmica per raó de treball

La qualificació de les atribucions entre cònjuges com a donacions, en ocasió de les titularitats que resulten de les adquisicions oneroses durant el matrimoni en el règim de separació de béns, té un impacte rellevant en una altra institució pròpia d'aquest règim com és la compensació econòmica per

173 A aquesta suspensió es refereix la SAPL, Secc. 2, 15.7.2022 (JUR314273), per bé que, en el cas, atès que no ha estat al·legada per l'interessat, es considera que no es pot apreciar d'ofici, i ho fa en els següents termes desfavorables a la previsió legal: «Pues bien ciertamente que en la doctrina es discutible que el hecho del matrimonio suspenda la prescripción en las reclamaciones entre cónyuges y mientras exista convivencia, toda bajo el argumento de preservar la paz familiar, puesto que tanto en los Principios de Derecho Contractual Europeo como en las reglas del Marco Común de Referencia (DCFR) se opta por no considerar tal posibilidad, entre otras razones porque, como de hecho sucede en el caso de autos, la prescripción no soluciona los problemas, sino que simplemente los oculta. No es sensato que los herederos del cónyuge deudor se vean sorprendidos por reclamaciones del cónyuge supérstite que nacieron hace muchos años, y que tienen su origen en hechos que ellos desconocen y de los que difícilmente podrán defenderse de forma adecuada. Pero sea como fuere la legislación catalana así lo recoge, como de hecho hace la legislación de Alemania (§ 207 BGB), Suiza (art. 134.3 del Código de Obligaciones), Italia [art. 2941.1) CC], Holanda [art. 3:321.1.a) CC], Austria (§ 1494 ABGB), Grecia (§ 256 CC) o Portugal [art. 318.b) CC].»

174 En la referida SAPL, Secc. 2, 15.7.2022 (JUR314273) es considera que el termini de 10 anys és l'aplicable, i la SAPG, Secc. 2, 11.6.2019 (JUR 186754) també l'aplica en absència de contradicció entre les parts, apreciand-se la prescripció parcialment, i fins i tot es fa referència a la doctrina de la *Verwirkung* o del retard deslleial.

175 Així resulta en les poques sentències en què s'ha tractat el tema, SAPB, Secc. 12, 15.12.2022 (JUR 2023/57665) i SAPB, Secc. 1, 29.6.2020 (JUR 247791).

raó de treball. Amb la nova regulació de les regles de càlcul dels increments patrimonials dels cònjuges de l'article 232-6 CCCat, la referència que s'hi fa a les disposicions i adquisicions de béns a títol gratuït, als efectes d'incrementar o disminuir el patrimoni de cada cònjuge, sembla que també hauria d'incloure aquestes donacions de l'article 232-3 CCCat. A més cal tenir en compte la referència expressa a les atribucions patrimonials entres els cònjuges de l'apartat 2 de l'article 232-6 CCCat.

En una valoració prudencial de la quantia de la compensació econòmica per raó de treball, un cop valorats els patrimonis dels cònjuges i les altres circumstàncies rellevants i requisits per a reconèixer-la, en els termes de l'antic article 41 CF, i abans de l'article 23 CDCC, tot indica que les donacions subjacents a les adquisicions oneroses podien ser considerades oportunitament per l'autoritat judicial. Amb la introducció d'unes regles de càlcul que obliguen a quantificar els patrimonis dels cònjuges per tal de comparar-los de manera precisa, aleshores s'ha de decidir com es computen aquestes donacions, les quals, deixant de banda la qualificació material que se'n pugui fer, són disposicions i adquisicions a títol gratuït, en els termes de l'article 232-6 CCCat, segons la presumpció que resulta de l'article 232-3 CCCat.¹⁷⁶

La qüestió ha generat una important controvèrsia en el si de l'AP de Barcelona, que ha donant lloc a decisions contradictòries i a diferents vots particulars. D'entrada, cal tenir en compte que, als efectes del càlcul, la donació sempre haurà estat dels diners o de la contraprestació satisfeta per adquirir onerosament un bé, i no del bé mateix adquirit, ja que si es considera que s'ha donat un bé el que s'ha d'haver produït és l'adquisició directament de l'altre cònjuge, que n'havia de ser propietari.¹⁷⁷ En canvi, però, el que hi haurà al patrimoni del cònjuge donatari a la dissolució del règim serà el bé immoble, usualment, i no els diners donats, que s'hauran esmerçat com a contraprestació en l'adquisició d'aquest bé. Per tant, en el patrimoni del cònjuge donant s'hauria d'afegir el valor dels diners disposats a títol gratuït, calculat en el moment de la transmissió. En el patrimoni del cònjuge donatari, per contra, s'hauria d'incloure l'immoble adquirit amb el

176 Cfr. FERRER RIBA, Josep, «Fixació de la compensació econòmica per raó de treball i donacions als fills comuns», a: BADOSA COLL, Ferran (Dir.); GINEBRA MOLINS, Esperança; LAUROBA LACASA Elena (Coords.), *Estudis de dret català. Llibre homenatge a Antoni Mirambell i Abancó*, Barcelona, Atelier, 2022, p. 543-558, p. 554.

177 Així correctament a la SAPB, Secc. 18, 4.12.2018 (JUR 2019/821). També sobre la qüestió, la SAPB, Secc. 12, 5.3.2014 (JUR 113292).

seu valor present, amb deducció dels diners rebuts per a la contraprestació pagada, com a adquisició a títol gratuït. Amb aquesta operació de càlcul, la plusvàlua que s'hagi pogut generar amb l'adquisició de l'immoble amb el pas del temps sí que es computa en el patrimoni del cònjuge que reclama la compensació, atès que aquesta plusvàlua serà la diferència de valor entre els diners rebuts i el valor de l'immoble. Al seu torn, el valor dels diners rebuts, i no l'immoble, s'ha de considerar com una atribució patrimonial a imputar a la compensació. D'aquesta manera, les donacions són objecte de computació i d'imputació per a determinar la procedència i la quantia de la compensació econòmica per raó de treball. Una alternativa passaria per considerar que el que s'ha donat és el bé adquirit, i així ha succeït sovint en la pràctica dels tribunals, d'un manera probablement més realista, però no ajustada a la lletra de la llei.

Per contra, un altre sector judicial ha considerat que no era raonable computar aquestes donacions en aquests termes, atès que no es tractava pròpiament de donacions, i sí d'una mena de bestreta de la compensació econòmica a la qual s'han d'imputar posteriorment. És a dir, aquestes donacions són a la pràctica una manera de compartir els guanys entre els cònjuges, i no es poden computar com a tals disposicions o adquisicions a títol gratuït. Si bé la qualificació legal de donació serveix per impedir que prosperin reclamacions amb base en les mateixes, això no ha de permetre alhora que incrementin la quantia d'una compensació econòmica per raó de treball que pròpiament ja s'ha fet o anticipat amb aquestes donacions. Per aquest sector judicial, no seria raonable computar doblement en sentit positiu i negatiu, com a addició i detriment, un mateix bé donat en el patrimoni dels cònjuges, per a després imputar-lo a la compensació així calculada. És raonable imputar aquesta atribució a la compensació, però no computar-la a la base de càlcul per obtenir-ne la quantia.¹⁷⁸

S'ha de dir que en la majoria de casos aquesta qüestió no es considera en la mesura en què els cònjuges no al·leguin l'existència d'aquesta donació, és a dir, que aflora en els casos en què la pretensió sobre la compensació va junt amb una pretensió relativa a la titularitat dels béns dels cònjuges per

178 El debat entre les dues posicions es manifesta en les SAPB, Secc. 18, 29.9.2015 (JUR 281425), 30.4.2015 (JUR 165235), 10.2.2015 (JUR 116465), i 17.12.2013 (JUR 21358), amb els corresponents vots particulars que contraargumenten la posició de la majoria, no sempre igual en totes les sentències, en funció de la correlació dels magistrats concurrents que integren la Secció. També sobre la qüestió SAPB, Secc. 18, 26.6.2015 (JUR 227587).

raó d'adquisicions oneroses.¹⁷⁹ El TSJC va posar fi a la controvèrsia, optant per la primera opció descrita, en la sentència de 27.6.2016 (JUR 173443), la qual, d'altra banda, és la que resulta de la lletra de la llei.¹⁸⁰ A reserva del caràcter que calgui donar a aquestes donacions, en termes de genuïnes disposicions a títol gratuït, el cert és que se n'ha de mantenir aquest caràcter en els diferents àmbits del règim de separació de béns. L'opció per un o altre còmput impacta en una diferència pel que fa a la quantia de la compensació econòmica per raó de treball, en més en la primera opció, atès que la donació s'afegeix al patrimoni del cònjuge donant i es resta del donatari, produint una major diferència patrimonial. En aquests termes, és clar que el cònjuge donatari en surt afavorit. Si, de manera no prou exacta, es considera que efectivament la donació és d'un immoble, el valor es computa en el patrimoni del cònjuge donant i es resta del patrimoni del cònjuge donatari.¹⁸¹ Mentre que en un altre cas, en no considerar-se una donació com a tal, no se n'afegiria el valor al patrimoni del cònjuge donant i sí que, per contra, se'n mantindria el valor en el del cònjuge donatari.¹⁸²

En darrer terme, cal assenyalar que, en ocasions singulars, els tribunals desestimen la reclamació d'una compensació econòmica per raó de treball si es pot acreditar l'existència d'una donació de diners entre els cònjuges,

179 Clarament en el cas resolt per la SAPB, Secc. 18, 28.11.2018 (JUR 326939), s'afirma que de l'article 232-3.1 CCCat en resulta, en primer lloc, una presumpció que cada cònjuge ha adquirit els béns dels quals és titular amb fons propis, de manera que si això no ha estat així s'ha de provar expressament, supòsit d'alienitat de la contraprestació en el qual podrà operar la segona presumpció, de donació. En el cas resolt per SAPB, Secc. 18, 24.2.2021 (JUR 143165) es computa en el patrimoni de l'esposa el preu d'adquisició d'un cotxe pagat pel marit, que amb posterioritat s'imputa a la compensació que li correspondria percebre.

180 També en les STSJC 25.3.2022 (RJ 4703), 26.11.2018 (RJ 5898) i 5.11.2021 (RJ 5908). Aplicant el criteri de la sentència esmentada, SAPB, Secc. 18, 16.11.2016 (JUR 2017/54240).

181 Per contra, en cas dels vehicles, per raó de la regla de l'article 232-3.2 CCCat, s'ha afirmat la seva neutralitat en termes del càlcul de la compensació, SAPB, Secc. 18, 21.10.2022 (JUR 377975).

182 Aquest debat sobre la computació de les donacions en la compensació econòmica per raó de treball també s'ha reflectit en la doctrina, ABRIL CAMPOY, Joan Manel, «La compensació econòmica com a norma de liquidació del règim econòmic matrimonial de separació de béns: especialitats processals, pressupòsits i càlcul», *InDret*, núm 2, 2016, p. 1-29, p. 19; RIBOT IGUALADA, Jordi, «El càlcul de la compensació per raó de treball: primer balanç de jurisprudència», a: BADOSA COLL, Ferran (Dir.); GINEBRA MOLINS, Esperança; LAUROBA LACASA Elena (Coords.), *Estudis de dret català. Llibre homenatge a Antoni Mirambell i Abancó*, Barcelona, Atelier, 2022, p. 585-601, p. 592; FERRER RIBA, «Fixació de la compensació econòmica per raó de treball ...», p. 555; també FARNÓS

la qual ha donat lloc a l'adquisició d'un immoble, d'acord amb l'article 232-3 CCCat. En aquests casos es considera que aquesta donació clarament supera el que per raó de la compensació es podria sol·licitar, d'acord amb la regla de la quarta part de l'article 232-5.4 CCCat.¹⁸³

4. El procediment per a la divisió dels béns en comunitat ordinària indivisa

4.1. Comunitat de béns dels cònjuges i règim econòmic matrimonial

Les controvèrsies sobre les titularitats dels béns dels cònjuges no són exclusives del règim de separació de béns, ans al contrari. La singularitat d'aquest règim rau, però, en què no es forma una massa de béns de caràcter matrimonial diferent dels béns dels cònjuges, de manera que les titularitats sobre els béns són totes de la mateixa naturalesa. Certament que en el règim de guany es poden plantejar supòsits similars als que

AMORÓS, «Separació de béns i compensació econòmica...», p. 166; SOLÉ RESINA, Judith, «La quarta domèstica o crèdit de participació reduït», *InDret*, num. 2, 2010, p. 1-29, p. 13; ARRÉBOLA BLANCO, Adrián, *La compensación del trabajo doméstico en el régimen de separación de bienes*, Madrid, Reus, 2019, p. 183.

183 Clarament en la SAPB, Secc. 12, 29.6.2016 (JUR 236984) s'afirma: «el hecho de que la mayor parte del patrimonio obtenido durante la convivencia sea de titularidad común, por mitades indivisas, significa que el actor ha venido realizando durante la convivencia atribuciones patrimoniales a la recurrente que superan en mucho el 25 % de la porción que hipotéticamente pudiera corresponder a la esposa en caso de haberlas escriturado únicamente a su propio nombre.» També en la SAPT, Secc. 1, 12.6.2020 (JUR 227612), en què es computen les donacions en relació amb el patrimoni de la dona, però no en el del marit, i es resol per denegar la compensació calculada amb l'afirmació que la xifra de la diferència patrimonial «supera la cuarta parte de las atribuciones patrimoniales». De manera similar, SAPB, Secc. 18, 19.6.2019 (JUR 206907), SAPL, Secc. 2, 10.11.2016 (JUR 2017/52342), SAPB, Secc. 18, 12.5.2016 (JUR 180307), SAPB, Secc. 18, 26.6.2015 (JUR 227587), SAPB, Secc. 12, 22.4.2015 (JUR 156093), SAPB, Secc. 12, 11.7.2014 (JUR 236945), SAPB, Secc. 12, 26.6.2014 (JUR 233493) i SAPB, Secc. 12, 19.1.2013 (JUR 384066). En el cas resolt per la SAPB, Secc. 18, 3.6.2015 (JUR 188947), sorprenentment el tribunal no té en compte els béns adquirits abans del matrimoni pels cònjuges mentre eren convivents en parella estable, els quals es van casar l'any 2000, i des de l'any 1991 conviuen en parella. En concret, per a les regles de càlcul, s'afirma: «No se computa como patrimonio inicial del esposo, ni de la esposa, lo adquirido antes del matrimonio, pero durante la convivencia como pareja estable.»

s'han tractat en aquest treball, és a dir, de pretensions entre els cònjuges per les contribucions fetes a l'adquisició dels béns durant la convivència. Però en aquest règim no es tracta tant de saber de qui són els béns sinó quin és el seu caràcter, és a dir, si privatiu o de guanys, el que certament en determinarà la titularitat.¹⁸⁴ De manera que si es plantegen les accions anomenades de reemborsament o de reintegrament, d'acord amb l'article 1358 i concordants CCesp, és perquè s'han esmerçat fons privatius per a l'adquisició de béns de guanys o a la inversa, d'acord amb la vigència del principi de subrogació real.¹⁸⁵

Aquesta no és la qüestió que es dona en el règim de separació de béns català, en el qual regeix el principi de titularitat formal i la presumpció de donació, i en què la regla de l'article 232-3 CCCat pretén pròpiament consolidar la comunicació —voluntària— dels guanys dels cònjuges durant el matrimoni, i excloure possibles pretensions entre els cònjuges.¹⁸⁶ En el règim de separació català es tracta d'adquisicions oneroses dels cònjuges, sense distinció sobre la naturalesa de la contraprestació esmerçada, atès que tots els béns són «propis».

El que sí que és propi del règim de separació és que com a tal no és necessari liquidar el règim en termes de dividir una massa comuna de béns. És a dir, una massa de béns que va associada a l'existència del matrimoni, que té el fonament en aquest, i que es determina en funció de les normes d'atribució de titularitats del règim econòmic, segons la naturalesa o caràcter dels béns. Sí que el règim de separació és objecte de dissolució per raó de

184 Cfr. MONTÉS PENADÉS, Vicente «Comentari als articles 1435 a 1445», a: PAZ-ARES RODRÍGUEZ, Cándido; Díez-PICAZO PONCE DE LEÓN Luis; BERCOVITZ, Rodrigo; SALVADOR CODERCH, Pablo (Dirs.), *Comentario del Código Civil*, Tom II, Madrid, Ministerio de Justicia, Madrid, 1992, p. 850-887, p. 861 i 878.

185 La qüestió ha donat lloc a una jurisprudència recent del TS, que no és extrapolable al règim de separació de béns català, atès que en aquests casos els cònjuges reclamen el reintegrament de quantitats pròpies esmerçades en l'adquisició de béns dels dos, en la mesura en què aquestes quantitats eren privatives, enteses com a béns adquirits a títol d'herència, donació o abans del matrimoni, i el règim les preserva de la comunicació generalitzada de la resta d'adquisicions durant el matrimoni. Així, en les STS 23.11.2022 (JUR 370121), 2.11.2022 (RJ 4902), 21.9.2022 (RJ 4902), 16.9.2022 (RJ 4359), 28.6.2021 (RJ 3039), 3.11.2020 (RJ 4213) i 27.5.2019 (RJ 2143); sobre aquesta jurisprudència, entre d'altres, recentment, VILELLA LLOP, Pilar, «El derecho de reembolso de la sociedad de gananciales por aportaciones privativas de los cónyuges conforme a la reciente jurisprudencia del Tribunal Supremo», a: ORTEGA BURGOS, Enrique; ECHEVARRIA DE RADA, Teresa (Dirs.), *Derecho de Familia 2022*, València, Tirant lo Blanch, 2022, p. 407-421.

186 Sobre la qüestió SAPB, Secc. 18, 27.11.2019 (JUR 2020/24270) i SAPL, Secc. 2, 1.10.2019 (JUR 284677).

la crisi matrimonial, amb la qual deixa de regir entre els cònjuges un règim econòmic, i també pot ser objecte de liquidació en la mesura en què hi hagi una pretensió a la compensació econòmica per raó de treball. En el règim de participació tampoc no és necessari dividir cap comunitat de béns, però sí que s'ha de procedir a una liquidació per a determinar si hi ha lloc al crèdit de participació (article 232-18 CCCat).

Ara bé, com s'ha vist, en el règim de separació és molt habitual l'adquisició pels cònjuges de béns en comunitat, amb donació d'un a l'altre de la contraprestació, d'una part d'ella, o sense cap donació. En aquests casos, l'adquisició s'ha produït durant el matrimoni, o per raó del matrimoni, és a dir, de la comunitat de vida creada, ja que altrament no hi hauria hagut aquesta adquisició en copropietat. A més, i d'acord amb l'article 232-3 CCCat, sí que aquesta adquisició té el fonament en el matrimoni, en tant que estableix una presumpció que no regeix per a les persones no casades, i d'una manera o altra aquesta adquisició resulta de les regles del règim econòmic de separació. Sembla raonable, doncs, que un cop els cònjuges posen fi a la vida en comú mitjançant un plet matrimonial, també puguin posar fi a les comunitats sobre els béns que comparteixen. Aquesta divisió certament es pot produir per acord dels cònjuges, amb conveni regulador o sense, però en cas de controvèrsia sobre com procedir a fer la divisió, o fins i tot sobre la titularitat dels béns a dividir, s'hauria de poder decidir en el mateix procediment en què es posa fi a la relació matrimonial, ja que en aquest s'hi decideix sobre tot allò que afecta els cònjuges per raó del matrimoni, tant en l'ordre personal com patrimonial.

4.2. El procediment per a liquidar els règims econòmics i el règim de separació de béns

La dissolució del règim econòmic constitueix un efecte *ope legis* dels procediments matrimonials (article 95 CCesp). Un cop decretada aquesta dissolució, els cònjuges han de poder liquidar el règim econòmic, i així es preveu en la normativa (articles 233-2.5.d) i 233-4.2 CCCat). L'afirmació que el règim econòmic de separació no genera una comunitat de béns matrimonial o per raó del matrimoni, perquè no hi ha un dret a participar dels guanys respectius, exclouria la possibilitat de liquidar el règim en aquests termes, amb la divisió dels béns matrimonials comuns, que només ho són en copropietat indivisa ordinària. Deixant de banda el possible origen en el règim econòmic matrimonial de les comunitats de béns creades, per raó de l'article 232-3 CCCat, i la necessitat de liquidar el règim per raó d'una pretensió a la compensació econòmica per raó de treball dels articles 232-5

i seg. CCCat, en un bon nombre de casos els cònjuges voldran posar fi a aquesta situació junt amb la resta d'aspectes de la relació matrimonial.¹⁸⁷

S'ha d'entendre que amb la voluntat de permetre aquesta divisió de les comunitats de béns en el propi procediment de separació, divorci o nul·litat, el legislador català va establir en la DA 3.6 *in fine* de la Llei 25/2010, sobre les «especialitats processals relatives a pretensions liquidatòries de règim econòmic exercides dins dels processos matrimonials», que s'ha d'aplicar el procediment previst en els articles 806 a 811 de la LEC, en matèria de liquidació del règim econòmic matrimonial, «per a dividir els béns en comunitat ordinària indivisa en el supòsit a què fa referència l'article 232-12.2». Aquest article diu, en el primer apartat, que «qualsevol dels cònjuges pot exercir simultàniament l'acció de divisió de cosa comuna respecte als béns que tinguin en comunitat ordinària indivisa», és a dir, que es tracta d'una pretensió que pot exercir un cònjuge amb l'oposició de l'altre, ja que en això consisteix aquesta acció, la qual permet dividir o posar fi a la comunitat. La innovació del dret català, establerta ja a l'article 43 CF, a més, consisteix en què en aquesta divisió dels béns comuns en separació de béns es permet considerar-los com un conjunt a efectes de formar lots i adjudicar-los. En termes similars ho preveu l'article 437.4 de la LEC, que excepciona la prohibició d'acumulació objectiva d'accions en els judicis verbals.

Cal pensar, doncs, que en ocasió de l'actualització i reforma del CF que va portar a l'aprovació del Llibre segon del CCCat, el legislador català va reforçar la norma que permetia acumular la divisió dels béns en comunitat dels cònjuges, considerant-los com un conjunt, als efectes de formar lots,¹⁸⁸ i que va determinar el procediment que s'havia de seguir per a la divisió, i que va ser el propi de la liquidació dels règims econòmics matrimonials dels articles 806 a 811 LEC, de la mateixa manera que succeeix per als matrimonis en què regeix qualsevol altre règim econòmic.¹⁸⁹

187 Així ho reconeix la pròpia STSJ/C 3.12.2018 (RJ 6162): «Tot i que formalment el règim de separació no exigeix un tràmit liquidatori ja que no comporta per si mateix la creació d'una massa de béns comuns (article 232-1 CCCat), en cas de crisi matrimonial és altament convenient que els cònjuges gaudeixin de la possibilitat de desfer, en el mateix procés matrimonial, les situacions de comunitat ordinària que hagin pogut originar-se en el curs de la vida conjugal.»

188 El que òbviament no exclou l'exercici de la mateixa pretensió si els cònjuges només tenen un bé en comú, SAPB, Secc. 18, 21.10.2022 (JUR 377975).

189 Ja així, com a precedent, GARCÍA GONZÁLEZ, «La liquidación de bienes conyugales en el régimen de separación de bienes...», p. 457-487.

4.3. L'aplicació judicial de la norma processal del Codi civil de Catalunya

Malgrat que l'anterior sembla la interpretació més coherent amb la regulació aprovada, la realitat pràctica dels matrimonis catalans, i el conjunt de decisions, sovint complexes, que adopten els tribunals en els processos matrimonials —les quals pressuposen conèixer el patrimoni dels cònjuges—, l'opinió dels tribunals de justícia ha anat per un altre cantó. En efecte, els tribunals han considerat que aquesta divisió de les comunitats ordinàries existents entre els cònjuges només és possible si hi ha acord entre ells sobre la titularitat dels béns, i que el desacord només es pot produir pel que fa a la manera de dividir-los. A la pràctica, això suposa que si un cònjuge vol posar fi a les comunitats de béns en ocasió del plet matrimonial l'altre pot evitar-ho al·legant que no està d'acord amb l'inventari fet, és a dir, amb les titularitats sobre els béns adquirits a títol onerosos durant el matrimoni. D'aquesta manera caldria prèviament seguir un procediment dirigit en exclusiva a determinar la titularitat sobre els béns.¹⁹⁰

En aquest sentit, ha estat determinant la doctrina fixada pel TSJC en la sentència de 8.10.2010 (RJ 11158), en relació amb l'antic article 43 CF en afirmar: «l'acció esmentada de divisió de la cosa comuna, perquè en resultés procedent l'acumulació en un procés matrimonial, d'acord amb el que disposa l'art. 43 CF, aplicable per una qüestió de dret intertemporal en aquest procés (no ho és en el vigent Codi civil de Catalunya —art. 232-12 CCCat—), no ha d'ésser utilitzat, com s'assenyalava per la resolució que s'ha recorregut, encara que posteriorment no ho porta fins a les seves últimes conseqüències, per debatre controvèrsies complexes com ara la natura dels béns (si és privativa o comuna), la inclusió o exclusió dels béns en l'inventari, o la proporcionalitat, qüestions que quedaven fora del procés matrimonial, conforme a l'ordenació normativa del CF (art. 43 CF).» Amb la conclusió que «les parts litigants, hauran d'acudir al declaratiu

190 EJARQUE PAVIA, Albert, «Aspectos procesales de la liquidación del régimen económico matrimonial de separación de bienes del Código civil de Cataluña cuando existen varios bienes en comunidad ordinaria indivisa», *Revista Catalana de Dret Privat*, vol 25, 2022, p. 159-164, planteja la diversitat de supòsits que es poden donar, de manera important, la divisió d'un únic bé, que no exigeix el recurs al procediment especial dels articles 806 i ss. LEC, i el supòsit de diversos béns, en relació amb els quals no sempre és possible fer lots, de manera que el recurs tampoc seria necessari, tot això deixant de banda la controvèrsia sobre la titularitat sobre els béns.

corresponent, en aquest cas, per dilucidar les seves pretensions respecte a la titularitat i repartiment dels comptes i productes financers controvertits.»¹⁹¹

La sentència del TSJC de 3.12.2018 (RJ 6162), ja referida al CCCat, ha mantingut aquest criteri pel que fa a la qüestió bàsica de la decisió sobre la titularitat dels béns en la sentència que posa fi al procés matrimonial, de manera que: «l'acció de divisió dels béns en proindivís acumulable en un procés matrimonial és incompatible amb el plantejament de qüestions alienes a la pròpia divisió, com ara el debat sobre la mateixa titularitat del bé (privativa o comuna i en aquest segon cas en quins percentatges).» Malgrat que el TSJC considera que el que procedeix, en aquests casos, és el recurs al procediment previst als articles 806 a 811 LEC, que inclou també la resolució de discrepàncies sobre la titularitat dels béns i que, cal entendre, que s'hauria d'aplicar també en la separació de béns, com un procediment incidental del matrimonial, la contundència de la màxima jurisprudencial del 2010, i també el fragment referit de la del 2018, sembla haver condicionat l'aplicació judicial de la previsió legal.¹⁹² Aquesta doctrina, entesa en termes literals, ha estat seguida a la pràctica en un bon nombre de casos per desestimar la pretensió de divisió dels béns en ocasió d'un plet matrimonial, atès que per raó de la sol·licitud de la mateixa per un

191 Prèviament també sobre l'article 43 CF, la STSJC 7.5.2007 (JUR 2009/6409), en la qual ja es va afirmar: «Tot i que, efectivament, en el procediment divorci es pot exercir simultàniament l'acció de divisió de la cosa comú (art. 43.1 CF), el cert és que només es pot donar lloc a aquesta acció en el supòsit que hagi quedat degudament acreditat quins són els béns que componen el patrimoni comú ja que l' art. 43 CF, al seu apartat segon, deixa per execució de sentència el tràmit de divisió dels béns a través del corresponent procediment, béns que, lògicament, hauran d'haver quedat fixats a la pròpia Sentència que s'haurà d'executar.»

192 El TSJC afirma: «Una interpretació integrada dels dos apartats de l'article 43 CF suggeria que la formació i l'adjudicació dels lots s'havia de fer en execució de sentència, amb tots els problemes d'incertesa que comportava per la manca d'una regulació executiva específica. Això explica la posició doctrinal contrària que considerava que la divisió mitjançant lots havia de fer-se seguint els tràmits dels articles 806 i següents LEC, tot i que aquests preceptes només es referien a la liquidació dels règims de guanys i de participació però no al de separació.» I això darrerament és el que entén ha succeït amb la Llei 25/2010, atès que afirma que «La redacció del segon paràgraf de l'apartat 2 de la disposició addicional tercera és clara i remet en la seva integritat al procediment per a la liquidació dels règims econòmics matrimonials de comunitat i de participació previst en els articles 806 a 811 LEC.»

cònjuge l'altre en qüestionava la titularitat, el que es considera pel tribunal que exigeix seguir un procediment específic a l'efecte.¹⁹³

En qualsevol situació de comunitat de béns que s'ha de liquidar és necessari prèviament determinar la titularitat sobre els béns dels comuns i fer l'inventari dels béns a dividir. Això també pot succeir en el règim de separació de béns català, atesa l'aplicació dels articles 232-2, 232-3 i 232-4 CCCat.¹⁹⁴ I així pròpiament succeeix en el procediment dels articles 806 a 811 LEC per als règims en què per capítols matrimonials o per disposició legal determinen «l'existència d'una massa comuna de béns i drets subjecta a determinades càrregues i obligacions».¹⁹⁵ Cal esmentar que aquest procediment comprèn en l'article 811 la liquidació del règim de participació en els guanys, que no genera aquesta massa comuna de béns i drets. De fet, la mateixa DA 3.1 de la Llei 25/2010 disposa que «per a determinar, en el procediment matrimonial, la compensació per raó de treball, *i també la titularitat dels béns*, si cal per a establir la procedència i la quantia de la compensació», les parts han de formar un inventari del patrimoni respectiu, sobre el qual s'haurà de pronunciar l'autoritat judicial.¹⁹⁶ Aquesta

193 SAPL, Secc. 2, 16.11.2022 (JUR 2023/50), SAPG, Secc. 2, 25.1.2021 (75746), SAPB, Secc. 18, 18.6.2018 (JUR 209078), SAPL, Secc. 2, 23.3.2018 (JUR 103135), SAPL, Secc. 2, 12.1.2018 (JUR 37989), SAPB, Secc. 18, 8.4.2016 (JUR 131420), SAPB, Secc. 12, 4.9.2014 (JUR 268821) i SAPB, Secc. 12, 19.3.2014 (JUR 112994).

194 Clarament s'afirma en la STSJC 3.12.2018 (RJ 6162): «La remissió al procediment dels articles 806 i següents LEC està feta amb plena consciència que el primer dels tràmits essencials del procediment liquidatori especial consisteix en la formació —convencional o contradictòria— d'inventari, la qual cosa permet qualificar-lo de procés universal, ja que recau sobre un patrimoni concebut globalment, no sobre els béns concrets que l'integren, de manera que aquest primer pas no pot ser eludit, per més que en el litigi matrimonial previ s'hagués establert el caràcter indivís entre els cònjuges d'un o més béns.»

195 Sobre la no exclusió dins aquesta delimitació del règim de separació, amb diversos arguments, GARCÍA GONZÁLEZ, «La liquidación de bienes conyugales en el régimen de separación de bienes de Catalunya...», p. 459; ROCA TRIAS, Encarna, «La liquidació del règim de separació de béns a Catalunya», *Revista Jurídica de Catalunya*, núm. 3, 2008, p. 651-676, p. 673. Sobre el procediment, PÉREZ DAUDÍ, Vicente, «Las Especialidades del Código civil catalán en el proceso de familia», a: ID. (Coord.), *El proceso de familia en el Código Civil de Cataluña. Análisis de las principales novedades civiles y los aspectos fiscales*, Barcelona, Atelier, 2011, p. 176-207, p. 178.

196 De fet, el TSJC en la sentència de 3.12.2018 (RJ 6162) utilitza l'argument d'aquesta previsió expressa per entendre que el legislador no ho ha disposat així expressament per a la divisió de béns en comunitat. Sobre aquesta regla i la distinció, SAPB, Secc. 18, 12.5.2016 (JUR 180307). En la SAPB, Secc. 12, 4.11.2014 (JUR 2015/34732) i SAPB, Secc. 12, 4.9.2014 (JUR

exigència per a la determinació de la compensació econòmica per raó de treball es pot estendre a la resta d'efectes dels processos matrimonials, en els quals tota decisió que s'adopti pressuposa determinar i conèixer els béns que integren el patrimoni dels cònjuges, és a dir, les titularitats sobre els béns respectius.¹⁹⁷ Altrament no és possible fixar els aliments als fills, ni la prestació compensatòria, ni l'atribució de l'habitatge familiar, ni, per descomptat, la compensació econòmica per raó de treball.¹⁹⁸ Si en els règims de comunitat l'article 809.2 LEC preveu la manera de resoldre les controvèrsies que es poden presentar entre els cònjuges sobre la titularitat dels béns a dividir, no s'entén que aquest mateix procediment no es pugui aplicar per als cònjuges en separació de béns,¹⁹⁹ i els tribunals els remetin

268821), s'argumenta aquesta distinció amb l'argument que «Precisamente porque la titularidad de los bienes es un elemento esencial para calcular la diferencia patrimonial, el punto 1 de la disposición adicional tercera del Libro II CCCat permite, si se reclama una compensación del artículo 232-5 CCCat, acumular como cuestión previa la titularidad de bienes, que por el contrario no es posible, por ausencia de previsión legal, cuando solo se ejercita la acción de división del artículo 232-12 CCCat.» També, SAPL, Secc. 2, 1.10.2019 (JUR 284677) i SAPL, Secc. 2, 26.10.2018 (JUR 296131).

197 En la SAPB, Secc. 19, 12.12.2022, (JUR 2023/41436), es recull la idea que els efectes de la separació o el divorci es fixen amb fonament al patrimoni dels cònjuges determinat en el judici.

198 De manera gràfica, el TS en la sentència de 20.2.2018 (RJ 568) cassa la sentència d'apel·lació que va considerar que la compensació econòmica de l'article 1438 CC no es podia reclamar en un plet matrimonial, i s'havia de plantejar en un procediment declaratiu posterior. Pel TS l'article 1438 CC es tracta d'una norma de liquidació del règim econòmic matrimonial de separació de béns, tot afirmant: «La pretendida complejidad de la determinación de la indemnización del art. 1438 del C. Civil, no es justificación suficiente, pues en el propio juicio verbal se dilucidan cuestiones tan trascendentes como la custodia de los hijos, la vivienda familiar, la pensión de alimentos y la pensión compensatoria, lo cual exige una amplia prueba sobre la capacidad económica de cada cónyuge, que también aprovecha y afecta a la institución del art. 1438 del C. Civil. También se debe tener en cuenta que el art. 806 de la LEC, establece: (...) Este precepto que es común a la liquidación de todos los regímenes económicos matrimoniales, no excepciona al de separación de bienes ni a las cargas derivadas del mismo, por lo que si el procedimiento de liquidación es común a todos los regímenes, también debe serlo el de disolución, cuando ninguna especialidad normativa se establece.»

199 A favor que això sigui així, GARCÍA GONZÁLEZ, José Antonio, *La liquidació del règim econòmic de separació de béns de Catalunya. Aspectes civils i processals (Compensació patrimonial, inventari i liquidació)*, Barcelona, Atelier, 2004, p. 115.

a un procediment ordinari diferent, en ocasions fins i tot a l'exercici d'una acció reivindicatòria.²⁰⁰

A la pràctica dels tribunals es donen supòsits molt diferents pel que fa a aquesta qüestió. D'una banda, es percep que en molts processos matrimonials es resol sobre la titularitat dels béns sense obstacles, ni el reenviament a un procés ulterior, especialment quan es tracta de vehicles o d'altres béns mobles, i sense una al·legació a l'efecte d'un dels cònjuges.²⁰¹ Fins i tot, també en ocasió d'un ulterior procediment de modificació de mesures.²⁰² També en alguna ocasió s'ha afirmat que la mera oposició no prou fonamentada a l'inventari fet per un cònjuge, i a la pretensió de divisió de la comunitat, no és raó suficient per impedir-la, ja que cal acreditar suficientment que hi ha motius per oposar-se a la titularitat que consta sobre el bé o de les presumpcions legals.²⁰³ En d'altres casos, els

200 En la STSJ 3.12.2018 (RJ 6162), es fa referència a aquest procediment de la LEC en els següents termes: «Aquest procediment té la naturalesa d'incident processal o peça separada del procediment principal de separació, nul·litat o divorci, ja que es tramita en paral·lel o a continuació del procés matrimonial on es demana la dissolució del règim econòmic matrimonial, però no pot entrar en la fase liquidadora fins que guanyi fermesa la resolució que declari aquesta dissolució (articles 808.1 i 810.1 LEC). S'inicia amb la formació d'inventari «con arreglo a la legislación civil», i en cas de controvèrsia sobre la inclusió o exclusió d'algun bé s'ha de resoldre en sentència després de la tramitació d'un incident en forma de judici verbal (article 809 LEC); un cop aprovat l'inventari, segueix amb la divisió del romanent «en la proporción que corresponda, teniendo en cuenta, en la formación de los lotes, las preferencias que establezcan las normas civiles aplicables», la qual segona fase del procediment pot acabar també amb sentència incidental en cas de manca de conformitat de les parts sobre les concretes operacions divisòries (article 810 i per remissió article 787.5 LEC).» De fet, GARCÍA GONZÁLEZ, «La liquidación de bienes conyugales en el régimen de separación de bienes de Catalunya...», p. 463 afirmava, sota la vigència del CF, que si un dels cònjuges pretenia discutir, mitjançant un procediment ordinari, «las materias que son propias del procedimiento de inventario y liquidación del régimen económico conyugal; dicho planteamiento debe decaer de plano, y ello es así por la inadecuación del procedimiento en razón de la materia, puesto que existe un procedimiento específico (regulado en los arts. 806 y ss. de la LEC).»

201 SAPB, Secc. 12, 15.12.2022 (JUR 2023/57665) i SAPB, Secc. 18, 22.4.2021 (JUR 204419).

202 Cfr. BAYO DELGADO, «Comentari als articles 232-1 a 232-12...», p. 718.

203 Així a la SAPB, Secc. 18, 9.6.2021 (JUR 268043): «L'acció de divisió de cosa comú es pot acumular als procediments de família. Si hi ha controvèrsia sobre la naturalesa comuna dels béns es deriva la decisió a un altre procediment com es diu al recurs, però la controvèrsia no es pot basar en una mera al·legació, és a dir, no basta per dubtar de l'aplicació de la presumpció de cotitularitat d'un bé d'ús familiar i de valor ordinari, la simple al·legació d'una de les parts de que el bé és privatiu.»

tribunals exigeixen la interposició d'una acció reivindicatòria amb tots els requisits que li són propis,²⁰⁴ o bé d'una acció declarativa del domini i d'impugnació de la titularitat que consta al Registre de la Propietat, en els termes de l'article 38.2 LH,²⁰⁵ i s'exclou així la possibilitat de plantejar altres pretensions per raó de la titularitat dels béns entre els cònjuges.²⁰⁶

Singularment, pot passar que aquests plets per a discutir la titularitat dels béns, o per negar la donació que presumeix l'article 232-3 CCCat, es plantegin, en ocasions, un cop finit el procés matrimonial, i algun temps després, no de manera immediata. Amb tot, també es poden donar de manera simultània, atesa la discrepància entre els cònjuges.²⁰⁷ L'anterior no només resulta de la doctrina jurisprudencial que reenvia la qüestió divisòria a un plet declaratiu específic, ans també de la consideració que no existeix preclusió quant a l'acció de divisió per haver-se seguit en el passat entre els cònjuges un procediment d'aquest tipus, si hi ha hagut béns que n'han quedat exclosos.²⁰⁸ Tanmateix, això sovint genera una reacció contrària en els tribunals, els quals inadmeten el que qualifiquen com una revisió de la vida en comú, a banda de recordar que no s'ha plantejat la qüestió en ocasió del plet matrimonial, és a dir, en aprovar-se el conveni regulador, o en les manifestacions i peticions fetes pels cònjuges, la qual cosa condiona la decisió en el judici *ad hoc*.²⁰⁹ Cal dir que en ocasions les pretensions dels cònjuges poden ser vistes com a oportunistes o sense gaire fonament, i potser per això en algun cas els jutges en deneguen la substanciació en el plet matrimonial, el que desincentiva l'exercici d'una acció posterior, amb tots els costos associats.

En qualsevol cas, des d'un punt de vista de la unitat i coherència de l'ordenament jurídic, i en comparació amb d'altres sistemes i ordenaments, no sembla que sigui raonable ni tingui sentit obligar els cònjuges catalans en separació de béns a seguir un doble procediment per raó d'una matèria

204 Requisits que s'han de relaxar en cas de béns mobles de caràcter personal o domèstic, SAPT, Secc. 3, 1.12.2022 (JUR 2023/38392). També sobre l'acció reivindicatòria, SAPB, Secc. 1, 21.12.2020 (JUR 2021/37824) SAPB, Secc. 18, 20.12.2018 (JUR 2019/15129), SAPB, Secc. 12, 15.3.2018 (JUR 92051) i SAPB, Secc. 18, 29.2.2016 (JUR 101876).

205 SAPT, Secc. 3, 4.2.2021 (JUR 85485), SAPT, Secc. 3, 18.6.2020 (JUR 230804) i SAPB, Secc. 12, 6.5.2016 (JUR 196772).

206 SAPL, Secc. 2, 1.10.2019 (JUR 284677) i SAPG, Secc. 2, 14.3.2018 (JUR 92082).

207 SAPG, Secc. 1, 31.5.2021 (JUR 259481) i SAPL, Secc. 2, 3.5.2021 (JUR 201506).

208 SAPB, Secc. 12, 15.12.2022 (JUR 2023/57665).

209 SAPB, Secc. 4, 22.2.2021 (JUR 134736) i SAPT, Secc. 3, 4.2.2021 (JUR 85485).

clarament vinculada a la relació matrimonial i que té l'origen en la vida en comú creada. De manera que aquesta qüestió exigiria una reconsideració per part del legislador català, en la qual, però, probablement es veu constrenyit pel repartiment de competències en matèria de dret processal amb l'Estat.

5. Adquisicions oneroses i titularitats dels convivents en parella estable

5.1. Els efectes patrimonials de la convivència en parella estable

El règim jurídic de les unions estables de parella establert per la LUEP del 1998 va ser modificat per la Llei 25/2010, del 29 de juliol, del Llibre segon, en establir per a la convivència en parella, d'una manera rellevant pel que fa als seus efectes durant la convivència, que aquests passaven a quedar regulats «exclusivament pels pactes dels convivents». En aquests termes, i deixant de banda els requisits de constitució, les normes del CCCat sobre les parelles estables tenen majoritàriament un caràcter liquidatori de la relació.²¹⁰ L'exclusió de l'aplicació general de les normes del matrimoni, per remissió, per als efectes de la convivència en parella durant aquesta, llevat dels casos expressament previstos, junt amb el principi que el caràcter gratuït dels actes de disposició no es presumeix, llevat de previsió expressa, com succeeix entre cònjuges en l'article 232-3 CCCat, ha abonat el terreny per a què a la pràctica els tribunals puguin arribar al punt d'afirmar que les atribucions entre convivents, per raó d'adquisicions oneroses, cal entendre que enclouen un préstec i no una donació.²¹¹

En efecte, a la pràctica són diversos els supòsits que es poden plantejar, pel que fa a les adquisicions oneroses i titularitats dels convivents en parella estable. Per a resoldre els conflictes que es poden donar cal partir de la dada que no hi ha una norma similar aplicable com la de l'article 232-3

210 EGEA FERNÁNDEZ; FERRER RIBA, «Codi civil de Catalunya i legislació complementària», p. 220.

211 Analitza amb profunditat la qüestió, amb referència de la jurisprudència recaiguda, RUBIO GIMENO, «Liberalitat i onerositat en les relacions entre cònjuges i convivents...», p. 90 i ss.; també MORALES MARTÍNEZ, «Adquisiciones, negocios fiduciarios y mejoras en relaciones familiares regidas por separación de bienes...», p. 148.

CCCat. És més, a banda de l'exclusió de l'aplicació analògica generalitzada de les normes sobre els matrimonis a les parelles estables, expressament el CCCat disposa que els efectes de la convivència en parella es regeixen *exclusivament* pels pactes a què han arribat els convivents. Així que, sigui per considerar que no procedeix l'aplicació analògica de les normes sobre el matrimoni per manca d'identitat raó, com perquè expressament l'article 234-3 CCCat refereix la decisió sobre les qüestions relatives als efectes durant la convivència a allò que pròpiament els convivents hagin pactat, no es pot aplicar la regla de la presumpció de donació de l'article 232-3.1 CCCat als convivents en parella estable.²¹²

Certament que sí que procedeix aplicar la regla de la vigència del principi de titularitat formal, com també la presumpció que la contraprestació per a l'adquisició del bé ha estat satisfeta amb diners o béns de l'adquirent, d'acord amb el dret patrimonial general. Pel que fa a la regla de les titularitats dubtoses, cal entendre que de manera similar regeix per als béns mobles, d'acord amb el principi que la possessió equival a títol, és a dir que els posseïdors dels béns són titulars del dret en concepte del qual posseeixen el bé (article 522-1 CCCat). Probablement el mateix cal concloure pels altres béns mobles de valor ordinari destinats a l'ús familiar, assumint que els registres administratius no són determinants de la titularitat en l'ordre civil. Ara bé, és cert que per a aquests darrers béns caldrà estar al que demostrin els convivents en cada cas concret, i el que es pugui deduir de la seva conducta.

5.2. L'aplicació judicial del Codi civil de Catalunya i els pactes dels convivents sobre les adquisicions oneroses

A la pràctica judicial, el supòsit que ha plantejat més controvèrsia, amb solucions diverses, és el de l'alienitat dels fons amb què els convivents han portat a terme l'adquisició d'un immoble. És a dir, quan un convivent ha

212 STSJC 6.2.2020 (JUR 134266), SAPB, Secc. 14, 28.2.2022 (JUR 166883) SAPL, Secc. 2, 31.1.2022 (JUR 131376), SAPB, Secc. 16, 23.6.2020 (JUR 23600), SAPG, Secc. 1, 22.6.2020 (JUR 228096), SAPB, Secc. 14, 19.11.2019 (JUR 336118), SAPB, Secc. 17, 7.5.2019 (JUR 165374), SAPB, Secc. 1, 19.6.2018 (JUR 208344), SAPB, Secc. 4, 20.3.2018 (JUR 92421), SAPB, Secc. 11, 14.2.2018 (JUR 81501), SAPB, Secc. 17, 6.11.2017 (JUR 2018/22007), SAPB, Secc. 4, 20.10.2017 (JUR 292674), SAPT, Secc. 3, 8.7.2015 (JUR 2017/52528), SAPB, Secc. 17, 17.9.2014 (JUR 2015/42113) i SAPL, Secc. 2, 18.9.2012 (JUR 352022). Tracta amb molt de detall de la qüestió, SAPL, Secc. 2, 15.5.2015 (JUR 166718) i SAPB, Secc. 16, 5.2.2015 (JUR 115376).

adquirir un immoble sense disposar de fons propis, o disposar-ne només molt per sota de l'import satisfet. Entenc que en aquests casos no procedeix afirmar sense més, com s'ha fet en alguna decisió, que com que no regeix la presumpció de donació de l'article 232-3.1 CCCat cal concloure que aquesta donació no s'ha produït i que hi ha un préstec entre els convivents, a reserva d'una prova concloent de donació per part d'un d'ells.²¹³ Al contrari, considero que de la conducta observada pels convivents durant la convivència s'ha de poder concloure fàcilment, i sense dubtes, aquesta voluntat de donar un a l'altre els fons amb els quals s'han adquirit els immobles.²¹⁴ L'automatisme del préstec en tota adquisició dels convivents no és admissible. A més, l'eventual donació haurà estat sempre dels diners, i mai de l'immoble, per al que caldria una escriptura pública de donació a l'efecte.²¹⁵ I en cas de considerar-se que hi ha hagut un préstec, el que

213 SAPB, Secc. 1, 1.3.2021 (JUR 141704), SAPB, Secc. 17, 7.5.2019 (JUR 165374), SAPB, Secc. 1, 19.6.2018 (JUR 208344) i SAPB, Secc. 4, 20.10.2017 (JUR 292674). Cal esmentar, en un cas relatiu a l'adquisició d'un immoble abans del matrimoni, la SAPB, Secc. 19, 12.12.2022 (JUR 2023/41436) en la qual s'afirma de manera eloqüent: «el querer compartir los bienes con proyección de una vida común no tiene por qué limitarse a ese ámbito regulado expresamente por las normas legales en relación a las adquisiciones onerosas constante matrimonio por ambos cotitulares.»

214 SAPG, Secc. 2, 10.2.2021 (JUR 81961), SAPB, Secc. 14, 28.9.2018 (JUR 273627), SAPB, Secc. 11, 14.2.2018 (JUR 81501) i SAPG, Secc. 2, 6.4.2011 (JUR 295167). Clarament en el cas resolt per la SAPB, Secc. 16, 23.6.2020 (JUR 23600), en què es parla de «unos más que evidentes facta concludentia que no quedan desvirtuados porque sean cuestionados cuando precisamente se pierde el afecto conyugal y se produce la ruptura de la convivencia».

215 És remarcable, en aquest sentit, la SAPB, Secc. 17, 6.11.2017 (JUR 2018/22007), en un supòsit relatiu a una parella estable en què els convivents havien comprat dos pisos i dos aparcaments i un traster. L'home al·lega que tot havia estat pagat per ell, de manera que el fet que constés a nom de tots dos era per raó de la donació que li havia fet a la dona, el que feia que es tractés d'una compravenda simulada i, per tant, d'una donació d'immobles dissimulada, i d'acord amb la jurisprudència del TS havia de portar a declarar-ne la nul·litat per manca de compliment dels requisits de forma de les donacions d'immobles. L'AP acull aquest argument, d'acord amb la no aplicació analògica a les parelles estables de la normativa sobre adquisicions oneroses vigents pels matrimonis, i nega l'existència d'una comunitat econòmica conjunta entre els convivents, de manera que considera que ha existit una donació dissimulada d'immobles que és nul·la, i declara la propietat exclusiva sobre els béns per part de l'home. En el cas, podria existir una donació dels diners, però no una donació dels immobles que han estat adquirits per raó dels contractes de compravenda amb tercers. Per a què existeixi una donació el donant ha de ser propietari del bé donat, i aquí només era adquirent. L'AP conclou que «Y lo cierto es que, del análisis realizado en el anterior fundamento, debe extraerse la clara conclusión de que la Sra. Elisenda no abonó cantidad

caldria és el retorn d'allò rebut, que pot coincidir amb les quotes satisfetes del préstec amb garantia hipotecària, fins al límit temporal del trencament de la convivència.²¹⁶

El TSJC, en la sentència de 6.2.2020 (JUR 134266), ha tingut l'oportunitat de pronunciar-se específicament sobre la qüestió. Tanmateix, la resolució només versa sobre l'aplicabilitat de l'article 232-3 CCCat a les parelles estables, o l'anterior article 39 CF. D'acord amb diversos arguments, el TSJC resol que aquesta aplicació no és possible, en concret, per al dret

alguna por la compra de ninguno de los inmuebles de los que es cotitular registral. (...) No habiendo abonado la Sra. Elisenda cantidad alguna a ninguno de los vendedores de los bienes inmuebles objeto de litigio, el demandado y actor reconvenional ha acreditado que se produjeron dos negocios simulados que escondían sendas donaciones del Sr. Victorio a la que entonces era su pareja sentimental, y posteriormente pareja de hecho.» El clar error d'aquesta sentència contrasta amb l'encert tècnic de la STSJ 22.5.2003 (RJ 5396), en què entre els membres de la parella estable s'havia celebrat una compravenda de la meitat d'una finca propietat de la dona, en constatar-se que no s'havia pagat cap preu per l'home, el TSJC aprecia l'existència d'una donació dissimulada i, com a tal, nul·la, per manca dels requisits formals essencials esmentats. Per contra, en la STSJ 28.10.2004 (RJ 7462), relativa a un matrimoni, es considera que en la compravenda d'un immoble amb donació dels diners del preu a l'esposa hi ha una donació dissimulada de l'immoble, la qual però no es considera nul·la d'acord amb una doctrina més flexible i menys formalista sobre la qüestió.

216 SAPB, Secc. 4, 20.3.2018 (JUR 92421) i SAPL, Secc. 2, 15.5.2015 (JUR 166718). També mereix remarcar-se el cas resolt per la SAPB, Secc. 17, 17.9.2014 (JUR 2015/42113), en què en una relació de parella del 1997 al 2011, en relació amb la compra d'un pis l'any 2001, el tribunal considera que no es pot presumir la donació i, havent-se provat que tot el preu del pis va ser pagat per un dels convivents, condemna l'altra a restituir-li la quantitat de 64.337,38 euros. En la SAPG, Secc. 1, 9.11.2022 (JUR 381397), s'argumenta d'acord amb els preceptes del CCesp, en concret, l'article 1274, pel que fa a la causa dels contractes, i l'article 1289, sobre interpretació dels contractes, en el sentit que, d'acord amb una inveterada jurisprudència, la causa gratuïta no es presumeix i s'ha de provar; ateses les circumstàncies del cas, en què tampoc s'afirma que hi havia una parella estable, però es pot suposar, i davant la manca de prova, l'AP afirma: «con base a lo dispuesto en el artículo 1289 del Código Civil, cuando existe duda sobre el carácter o naturaleza de la causa de un determinado negocio jurídico (onerosa o gratuita), aquella ha de resolverse a favor de la menor transmisión de derechos e intereses, sin que quepa invocar la presunción de liberalidad, dado que la donación requiere la expresión de la causa de liberalidad y el animus donandi. Por lo tanto, no puede sostenerse la mera liberalidad sin que la parte que la alega pruebe la misma. Es principio jurisprudencial que un negocio jurídico tan sólo es gratuito, si consta la causa de liberalidad probándose el animus donandi, de tal modo que la falta de tal animus donandi impide mantener la tesis de la donación y menos aun de un negocio inexistente como sostiene la recurrente, con lo cual la única interpretación correcta no puede ser otra que la entrega del dinero para el pago del precio de la compraventa, aunque se hiciera directamente a la vendedora, es la de préstamo.»

català, atesa la regulació específica amb què compten les parelles estables i, singularment, l'article 234-3 CCCat pel que fa als efectes o relacions durant la convivència, els quals «es regulen exclusivament pels pactes dels convivents». Pel TSJC és clar que quan el legislador ha volgut aplicar alguna regulació del matrimoni a les parelles estables així ho ha fet expressament, com ara als apartats 2 i 3 del mateix article 234-3 CCCat. En aquestes termes, entén que s'ha d'excloure l'aplicació automàtica per via analògica de l'article 232-3.1 CCCat. En la meua opinió, el TSJC no es pronuncia sobre la resolució del cas concret, referit a la reclamació del marit a l'esposa de la part corresponent a les quantitats pagades per ell per a adquirir un immoble abans del matrimoni, quan eren parella estable, ans només sobre l'aplicabilitat per resoldre el cas de l'article 232-3 CCCat o l'article 39 CF, que era pròpiament el que considerava l'esposa recurrent. Crec que tot l'anterior no perjudica la possibilitat que, en funció dels casos, s'arribi a la conclusió que ha existit una donació entre els convivents en aquestes situacions. De la mateixa manera considero que no cal extreure de la decisió del TSJC que en supòsits similars s'ha de presumir l'existència d'un préstec entre els convivents en ocasió de l'adquisició d'un immoble o qualsevol altre bé amb sobrecontribució d'un d'ells.²¹⁷

Allò que resulta en la majoria dels casos és que els convivents han volgut fer comuns els guanys i els béns que adquireixen durant la convivència i, amb la seva conducta concloent portada a terme, manifesten que hi ha hagut un pacte de regular els efectes de la convivència en aquest sentit. Aquest pacte en cap cas ha de ser per escrit.²¹⁸ Per tant, considero un error aplicar a totes les parelles estables una mena de presumpció de préstec, que només es pot destruir amb una prova concloent d'un negoci de donació com a tal. *L'id quod plerumque accidit* milita en contra d'aquesta opció feta

217 RUBIO GIMENO, Gemma, «Liberalitat i onerositat en les relacions entre cònjuges i convivents...», p. 77, es refereix als «excessos contributius».

218 Així en la STSJC 30.1.2020 (RJ 4332), pel que fa a la pretensió d'un convivent de reclamar a l'altre el reemborsament de les quotes pagades del préstec hipotecari, en relació amb un habitatge adquirit per tots dos. Per al TSJC es pot deduir que els convivents han assolit un pacte pel que fa a la gestió de l'economia conjunta, de manera que «no pueden someterse a revisión las aportaciones hechas, mediante la reclamación de lo que uno pagó. Sería someter a revisión el conjunto de acuerdos que, por la vía de los hechos, adoptan las parejas en el curso de su convivencia diaria», en el cas era aplicable la LUEP.

per alguns tribunals.²¹⁹ A més, és clar que el procediment per a la liquidació dels efectes de la convivència en parella no es pot convertir en una ocasió per a revisar tota la convivència en comú des d'un punt de vista econòmic.²²⁰

Cal destacar, però, que hi ha diverses resolucions judicials en què s'aplica l'article 232-3 CCCat a les parelles estables, sense fer-ne qüestió de l'aplicabilitat, o bé s'aplica per analogia, amb l'efecte d'aplicar la regla de la titularitat formal i la presumpció de donació, pel que fa als béns immobles, i de copropietat per als mobles de valor ordinari destinats a l'ús familiar.²²¹ A més, també existeixen força resolucions en què es considera que el que procedeix és deduir l'existència d'una donació entre els convivents.²²²

En darrer terme, pel que fa a les parelles estables, és molt important assenyalar que en la jurisprudència s'han distingit nítidament aquests supòsits dels de les meres relacions sentimentals entre els litigants, que no

219 En la SAPB, Secc. 14, 29.11.2021 (JUR 2022/74294) s'afirma «No existe ninguna prueba que permita considerar acreditado que la aportación dineraria realizada por el Sr. Rómulo para la adquisición de la vivienda tuviese por causa un contrato de préstamo, siendo del todo plausible que las disposiciones se realizaran de consuno para la “unidad familiar” (...) Si realmente hubiera existido un préstamo no se entiende que cuando procedieron a la venta de la vivienda el 19 de mayo de 2010, siendo pareja de hecho formal en tal momento, por un precio superior (375.000 euros) al de su adquisición (320.000 euros), el Sr Rómulo no compensara en dicho momento el préstamo que ahora sostiene haber realizado». També en termes similars SAPT, Secc. 3, 7.5.2019 (JUR 160111) i SAPB, Secc. 16, 5.2.2015 (JUR 115376).

220 Així s'afirma en la SAPB, Secc. 14, 19.11.2019 (JUR 336118), en el sentit que el procediment no pot consistir en «una especie de auditoria general de las relaciones de la pareja desde el principio de su relación».

221 SAPG, Secc. 1, 4.2.2022 (JUR 140340), SAPB, Secc. 19, 19.3.2014 (JUR 135533) i SAPB, Secc. 17, 11.5.2011 (JUR 259041). En la SAPB, Secc. 14, 29.11.2021 (JUR 2022/74294) s'arriba a aplicar per analogia, per bé que en el cas la parella encara no es podia considerar constituïda per no portar dos anys de convivència, també en el cas resolt per la SAPB, Secc. 14, 14.1.2020 (341390) s'aplica per analogia, però es considera que es pot destruir la presumpció de donació i es conclou que hi hagué un préstec. En la SAPB, Secc. 19, 5.11.2014 (JUR 2015/64648) es cita la STSJC 22.5.2003 (RJ 5396), per fonamentar l'aplicació analògica de la normativa sobre adquisicions oneroses dels cònjuges en el règim de separació de béns a les parelles estables.

222 De manera sorprenent, i amb fonament a l'absència de normativa expressa sobre la qüestió, la SAPG, Secc. 1, 22.6.2020 (JUR 228096), resol pel que fa al parament domèstic que si es pot provar l'adquisició per part d'un sol dels convivents això en determinarà la propietat.

impliquen convivència,²²³ i també les que impliquen convivència en parella però sense complir els requisits que preveu el CCCat als articles 234-1 i 234-2 CCCat, qüestió que sovint és objecte de controvèrsia i prova en el procediment.²²⁴ Com ja s'ha fet referència, són força els plets en què els convivents es casen amb posterioritat, i això ha permès en ocasions als tribunals modular la seva decisió amb aquest element temporal als efectes de deduir l'existència d'un préstec o d'una donació.²²⁵

En relació amb el procediment per a la divisió de les comunitats de béns que s'hagin pogut establir entre els convivents, la situació és la mateixa que pel que fa als matrimonis, atès que l'article 552-11.6 *in fine* fa remissió a l'article 232-12 CCCat per a les parelles de fet, i també el que expressament disposa la DA 5 de la Llei 25/2010, relativa a «procediments relatius a la ruptura de la parella estable», que en l'apartat segon reproduïx per a les parelles el mateix contingut de l'article 232-12 CCCat. Malgrat que es pugui al·legar que per a aquests procediments regeixen les mateixes limitacions que per als matrimonis, la qüestió és més que opinable, atès que per als plets entre convivents no regeixen expressament, llevat que així es vulgui derivar de l'aplicació que disposa l'esmentada DA 5 Llei 25/2010, per als processos matrimonials, per a la tramitació dels procediments judicials relatius a la ruptura de la parella estable.²²⁶

223 Supòsits en els quals clarament la donació no es presumeix i sí l'onerositat de la transmissió, SAPB, Secc. 18, 3.6.2019 (JUR 182419), SAPL, Secc. 2, 12.1.2018 (JUR 37989) i SAPB, Secc. 4, 30.11.2017 (JUR 2018/19639).

224 És singular el supòsit resolt per la SAPB, Secc. 4, 17.11.2020 (2021/9278), en què s'afirma que la «relación con el actor era mixta, consistente en una relación contractual como escort, o sea acompañante remunerada, una relación laboral y otra afectiva; que con el tiempo surgió un sentimiento que traspasaba los límites del contrato profesional, expresando el actor su deseo de convivir juntos como pareja sentimental», en aquest cas una transferència de diners a la demandada per a adquirir un pis es considera com un préstec i no una donació, atès que aquesta no es presumeix i no és aplicable al cas la regla de l'article 232-3.1 CCCat.

225 SAPG, Secc. 2, 14.3.2018 (JUR 92082). De manera singular, en el cas resolt per la SAPG, Secc. 2, 11.11.2013 (JUR 2014/55281), un cop divorciats, els cònjuges continuen convivint atenent el fill comú, raó per la qual el tribunal considera que han passat a constituir una parella estable, que es regeix pels pactes dels convivents, i entén que no es pot presumir l'existència d'una donació entre ells.

226 En la jurisprudència, però, no hi ha pronunciaments expressos en aquest sentit, i sí tot just algun cas d'aplicació de la doctrina jurisprudencial relativa als matrimonis, SAPB, Secc. 18, 29.9.2022 (JUR 341234). Pel que fa a la qüestió, SERRANO MASIP, Mercedes, «Los procedimientos relativos a la ruptura de la pareja estable. Regulación vigente en Cataluña»,

6. Conclusions

L'aplicació judicial, durant una dècada llarga, de les disposicions del Llibre segon del Codi civil de Catalunya, relatives a les titularitats dels cònjuges derivades d'adquisicions oneroses, permet valorar els encerts de les reformes fetes en relació amb el Codi de Família, així com les mancances que la vigent normativa pot presentar. Alhora, la nombrosa jurisprudència recaiguda permet avaluar quins són els aspectes més conflictius, en ocasió de les crisis matrimonials, i quines mesures legislatives es poden adoptar per tal de contribuir al benestar dels ciutadans i reduir la litigiositat, la qual s'ha de posar en relació amb el nombre de separacions i divorcis anuals.

El principi de la titularitat formal, combinat amb la doble presumpció de propietat de la contraprestació i de la donació d'aquesta, en cas contrari, manifesta una important fortalesa per a ordenar l'economia del matrimoni en el règim de separació de béns, d'acord amb un capteniment majoritari dels cònjuges catalans, els quals decideixen compartir voluntàriament els guanys obtinguts durant el matrimoni, d'acord amb el que consideren oportú en cada ocasió. La regla vigent de l'article 232-3 CCCat sembla incontestable a la pràctica pel que fa als béns immobles, i no admet pràcticament excepció en les decisions judicials. Pel que fa als béns mobles de valor ordinari destinats a l'ús familiar, i malgrat algunes imprecisions normatives, cal valorar positivament la iniciativa del legislador tendent a no donar prevalença a una mera titularitat formal, que en aquests casos no reuneix les mateixes característiques que la que pot resultar d'un registre de naturalesa civil, i no merament administratiu. Al seu torn, la norma sobre titularitats dubtoses manté un important àmbit d'aplicació i eficàcia en matèria de titularitats sobre els fons dipositats en comptes corrents. En tots els casos, es tracta de normes del règim econòmic de separació de béns prou assumides a la pràctica, les quals determinen les titularitats dels cònjuges sobre els béns, modificant les regles ordinàries del dret patrimonial, sense implicar formalment una distinció entre tipus de béns ni una adquisició per raó del matrimoni, tot i que això darrer tal vegada materialment es pugui considerar així.

a: FLORENSA I TOMÀS, Carles Enric (Dir.); FONTANELLAS MORELL, Josep M. (Coord.), *La codificación del Derecho civil de Cataluña. Estudios con ocasión del cincuentenario de la Compilación*, Madrid – Barcelona, Marcial Pons, 2011, p. 163-185, p. 176.

Pel que fa a les mancances de la nova legislació, cal referir-les especialment als aspectes processals de la liquidació del règim econòmic de separació, quant a la divisió de les comunitats de béns creades durant el matrimoni, per raó de les disposicions esmentades. En aquest cas, cal entendre que el legislador pretenia acumular l'exercici d'aquestes pretensions als processos matrimonials, també en ocasió de discrepàncies entre els cònjuges en relació amb la titularitat sobre els béns, d'acord amb el procediment dels articles 806 a 811 LEC. La negativa dels tribunals a què això es faci així exigeix una reconsideració per part del legislador de per quin motiu la mesura no ha estat eficaç a la pràctica, i si convé i és possible procedir a implementar alguna modificació legislativa.

Al seu torn, la comprensió que els tribunals han fet de la normativa vigent per a les parelles estables tampoc no sembla gaire raonable en atenció a la realitat pràctica d'aquestes a Catalunya. Que l'aplicació per analogia o remissió a les normes sobre el matrimoni no sigui possible, no exclou que en la majoria de casos es pugui concloure que els convivents han convingut compartir els respectius patrimonis o guanys en relació amb una determinada adquisició d'un bé, moble o immoble, ja que presumir el contrari sembla anar contra la naturalesa de les coses, d'allò que succeeix habitualment en la majoria de casos. Certament que les resolucions són molt casuístiques, però no sembla raonable considerar que cal partir d'una presumpció generalitzada d'un préstec en relació amb dues persones que han decidit constituir una relació que dona lloc a una comunitat de vida anàloga a la matrimonial, en els termes de l'article 234-1 CCCat.

La llarga evolució del règim de separació de béns en el dret civil de Catalunya fa pensar que aquest no serà el darrer episodi en una matèria de vigència i aplicació constant per a la gran majoria de matrimonis, i per a la qual és previsible que el legislador pugui actuar en el futur. El mateix cal dir sobre la normativa relativa a les parelles estables, que a Catalunya ja té un quart de segle d'existència. Tant per a una com per a l'altra, l'estudi i l'anàlisi de l'aplicació judicial del dret civil de Catalunya, la qual compta amb una llarga tradició, ha estat cabdal per poder avaluar la vigència real de la normativa aplicable a les relacions patrimonials entre els cònjuges i els convivents en parella estable catalans, i poder-ne plantejar la revisió en el futur.

Bibliografia citada

- ABRIL CAMPOY, Joan Manel, «La compensació econòmica com a norma de liquidació del règim econòmic matrimonial de separació de béns: especialitats processals, pressupòsits i càlcul», *InDret*, núm 2, 2016, p. 1-29.
- AGUILERA RULL, Ariadna, «Gènere i dret de família: una lectura de la compensació econòmica per raó de treball a partir del Llibre segon del Codi civil de Catalunya», *Revista Catalana de Dret Privat*, vol. 15-1, 2015, p. 113-130.
- ÁLVAREZ OLALLA, M.ª Pilar, *Responsabilidad patrimonial en el régimen de separación de bienes*, Pamplona, Aranzadi, 1996.
- ARNAU RAVENTÓS, Lúdia, «Adquisicions oneroses i titularitats dubtoses en el règim de separació. Els articles 232-3 i 4 del Codi Civil de Catalunya», *InDret* núm. 4, 2011, p. 1-25.
- ARNAU RAVENTÓS, Lúdia, «Comentari als articles 231-30 i 231-31», a: EGEA I FERNÁNDEZ, Joan; FERRER I RIBA, Josep (Dir.); FARNÓS AMORÓS, Esther (Coord.), *Comentari al llibre segon del Codi civil de Catalunya. Família i relacions convivencials d'ajuda mútua*, Barcelona, Atelier, 2014, p. 196-207.
- ARNAU RAVENTÓS, Lúdia, «El régimen de separación de bienes», a: YZQUIERDO TOLSADA, Mariano / CUENA CASAS, Matilde (Dir.), *Tratado de Derecho de Familia*, 2a ed. Vol. VII, Aranzadi-Thomson Reuters, Navarra, 2017, 268-296.
- ARRÉBOLA BLANCO, Adrián, *La compensación del trabajo doméstico en el régimen de separación de bienes*, Madrid, Reus, 2019.
- ÁSUA GONZÁLEZ, Clara, «El régimen de separación de bienes», a: YZQUIERDO TOLSADA, Mariano; CUENA CASAS, Matilde (Dir.), *Tratado de Derecho de Familia*, 2a ed., Vol. IV, Aranzadi-Thomson Reuters, Navarra, 2017, p. 43-127.
- BAYO DELGADO, Joaquim, «Comentari als articles 232-1 a 232-12», a: ROCA TRIAS, Encarnación; ORTUÑO MUÑOZ, Pascual, *Persona y Familia. Libro segundo del Código civil de Cataluña*, Madrid, Sepín, 2011, p. 683-719.
- BAYO DELGADO, Joaquim, «L'aplicació del dret civil català en la realitat jurisdiccional», *Revista Catalana de Dret Privat*, vol. 15-1, 2015, p. 177-179.
- BOELE-WOELKI, Katharina; FERRAND, Frédérique; GONZÁLEZ BEILFUSS, Cristina; JÄNTERÄ-JAREBORG, Maarit; LOWE, Nigel; MARTINY, Dieter; PINTENS, Walter, *Principles of European Family Law Regarding Property Relations Between Spouses*, Intersentia / CEFL, Cambridge – Antwerp – Portland, 2013.

- DE AMUNÁTEGUI RODRÍGUEZ, Cristina, «La libertad de pacto en el régimen de separación de bienes», a: RAMS ALBESA, Joaquín J.; DE AMUNÁTEGUI RODRÍGUEZ, Cristina; SERRANO GÓMEZ, Eduardo; ANGUITA VILLANUEVA, Luis A., *Autonomía de la voluntad y negocios jurídicos de familia*, Madrid, Dykinson, 2010, p. 117-272.
- DEL POZO CARRASCOSA, Pedro; VAQUER ALOY, Antoni; BOSCH CAPDEVILA, Esteve, *Derecho civil de Cataluña. Derecho de familia*, Marcial Pons, Madrid-Barcelona-Buenos Aires – Sao Paolo, 2022.
- EGEA I FERNÀNDEZ, Joan, «Comentari als articles 4 i 5», a: EGEA FERNÀNDEZ, Joan; FERRER RIBA, Josep (Dir.); LAMARCA I MARQUÈS, Albert; RUISÁNCHEZ CAPELÁSTEGUI, Covadonga (Coords.), *Comentaris al Codi de família, la Llei d'unions estables de parella i la Llei de situacions convivencials d'ajuda mútua*, Madrid, Tecnos, 2000, p. 93-114.
- EGEA FERNÁNDEZ, Joan; FERRER RIBA, Josep (Ed.); FARNÓS AMORÓS, Esther (Co.), *Codi civil de Catalunya i legislació complementària*, 17a ed., Barcelona, Atelier, 2021.
- EJARQUE PAVIA, Albert, «Aspectos procesales de la liquidación del régimen económico matrimonial de separación de bienes del Código civil de Cataluña cuando existen varios bienes en comunidad ordinaria indivisa», *Revista Catalana de Dret Privat*, vol 25, 2022, p. 159-164.
- ESTELLÉS PERALTA, Pilar María, *El régimen de separación de bienes y su liquidación. Problemáticas y soluciones en la praxis de los tribunales*, València, Tirant lo Blanch, 2022.
- FARNÓS AMORÓS, Esther, «El règim de separació de béns en el nou llibre II del Codi civil de Catalunya», *Activitat Parlamentària*, 2010, p. 9-14.
- FARNÓS AMORÓS, Esther, «Separació de béns i compensació econòmica per la dedicació abnegada a la família i a l'empresa del marit: la sentència del Tribunal Superior de Justícia de Catalunya de 14 de febrer de 2013», *Revista Catalana de Dret Privat*, vol. 14, 2014, p. 161-178.
- FERRER RIBA, Josep, «Fixació de la compensació econòmica per raó de treball i donacions als fills comuns», a: BADOSA COLL, Ferran (Dir.); GINEBRA MOLINS, Esperança; LAUROBA LACASA Elena (Coords.), *Estudis de dret català. Llibre homenatge a Antoni Mirambell i Abancó*, Barcelona, Atelier, 2022, p. 543-558.
- FONT SEGURA, Albert, «Comentari a l'article 231-10», a: EGEA I FERNÀNDEZ, Joan; FERRER I RIBA, Josep (Dir.); FARNÓS AMORÓS, Esther (Coord.), *Comentari al llibre segon del Codi civil de Catalunya. Família i relacions convivencials d'ajuda mútua*, Barcelona, Atelier, 2014, p. 96-104.

- GARCÍA GONZÁLEZ, José Antonio, *La liquidació del règim econòmic de separació de béns de Catalunya. Aspectes civils i processals (Compensació patrimonial, inventari i liquidació)*, Barcelona, Atelier, 2004.
- GARCÍA GONZÁLEZ, José Antonio, «La liquidación de bienes conyugales en el régimen de separación de bienes de Catalunya», *Revista Jurídica de Catalunya*, núm. 2, 2004, p. 457-487.
- GARCÍA GONZÁLEZ, José Antonio, *Jurisprudencia sobre derecho de familia y de la persona en Cataluña. Aspectos civiles y procesales*, Barcelona, Bosch, 2008.
- GARCÍA GONZÁLEZ, José Antonio, *Legislació catalana sobre dret de família. Normativa concordada del Llibre segon del Codi civil de Catalunya amb jurisprudència i formularis*, València, Tirant lo Blanch, 2011.
- GINEBRA MOLINS, M. Esperança, «Comentari als articles 232-30 a 232-38», a: EGEA I FERNÁNDEZ, Joan; FERRER I RIBA, Josep (Dirs.); FARNÓS AMORÓS, Esther (Coord.), *Comentari al llibre segon del Codi civil de Catalunya. Família i relacions convivencials d'ajuda mútua*, Barcelona, Atelier, 2014, p. 357-389.
- GÓMEZ LIGÜERRE, Carlos, «Gènere i dret de família: una lectura del règim econòmic del matrimoni a partir del llibre segon del Codi civil de Catalunya», *Revista Catalana de Dret Privat*, vol. 15-1, 2015, p. 113-130.
- GÓMEZ POMAR, Fernando, «Comentari als articles 231-11 a 231-14», a: EGEA I FERNÁNDEZ, Joan; FERRER I RIBA, Josep (Dirs.); FARNÓS AMORÓS, Esther (Coord.), *Comentari al llibre segon del Codi civil de Catalunya. Família i relacions convivencials d'ajuda mútua*, Barcelona, Atelier, 2014, p. 104-121.
- GUILARTE GUTIÉRREZ, Vicente, «La regla de indivisión en régimen de separación de bienes (Art. 1.441 C.C.) y su alteración convencional», *Revista Crítica de Derecho Inmobiliario*, núm. 465, 1984, p. 309-382.
- LAMARCA I MARQUÈS, Albert, «Veïnatge civil, determinació del règim econòmic matrimonial i llei aplicable a la successió. Check-list i criteris d'actuació professional», *Revista Jurídica de Catalunya*, núm. 4, 2006, p. 947-982, i núm 1, 2007, p. 33-73.
- LAMARCA I MARQUÈS, Albert, «Comentari als arts. 232-1 a 232-4», a: EGEA I FERNÁNDEZ, Joan; FERRER I RIBA, Josep (Dirs.); FARNÓS AMORÓS, Esther (Coord.), *Comentari al llibre segon del Codi civil de Catalunya. Família i relacions convivencials d'ajuda mútua*, Barcelona, Atelier, 2014, p. 208-226.
- LAMARCA I MARQUÈS, Albert, «Comentari a la Disposició Transitòria 2a (efectes del matrimoni)», a: EGEA I FERNÁNDEZ, Joan; FERRER I RIBA, Josep (Dirs.); FARNÓS AMORÓS, Esther (Coord.), *Comentari al llibre segon*

del Codi civil de Catalunya. Família i relacions convivencials d'ajuda mútua, Barcelona, Atelier, 2014, p. 1.104-1.109.

- LAMARCA I MARQUÈS, Albert, «Direcció de la família i responsabilitat dels cònjuges per les necessitats i les despeses familiars», a: BADOSA COLL, Ferran (Ed.), GINEBRA MOLINS, Esperança; LAUROBA LACASA, Elena (Coords.), *Estudis de dret català. Llibre homenatge al Prof. Antoni Mirambell i Abancó*, Barcelona, Atelier, 2022, p. 559-583.
- MARSAL GUILLAMET, «Comentari als articles 232-30 a 232-38», a: ROCA TRIAS, Encarnación; ORTUÑO MUÑOZ, Pascual, *Persona y Familia. Libro segundo del Código civil de Cataluña*, Madrid, Sepín, 2011, p. 778-803.
- MIRAMBELL I ABANCÓ, Antoni, «Comentari als articles 49, 50 i 51», a AAVV, *Comentarios a las reformas del Dret civil de Catalunya. Vol. I*, Bosch, Barcelona, 1987, p. 438-476.
- MIRAMBELL ABANCÓ, Antoni, «Comentari als articles 20 a 22», a: CASANOVAS MUSSONS, Anna; EGEA FERNÁNDEZ, Joan; GETE-ALONSO CALERA, M^a del Carmen; MIRAMBELL ABANCÓ, Antoni (Coords.), *Comentari a la modificació de la Compilació en matèria de relacions patrimonials entre cònjuges*, Barcelona, Generalitat de Catalunya, 1995, p. 181-196.
- MONTÉS PENADÉS, Vicente «Comentari als articles 1435 a 1445», a: PAZ-ARES RODRÍGUEZ, Cándido; Díez-PICAZO PONCE DE LEÓN Luis; BERCOVITZ, Rodrigo; SALVADOR CODERCH, Pablo (Dir.), *Comentario del Código Civil*, Tom II, Madrid, Ministerio de Justicia, Madrid, 1992, p. 850-887.
- MORALES MARTÍNEZ, Sergi, *Adquisiciones, negocios fiduciarios y mejoras en relaciones familiares regidas por separación de bienes*, Barcelona, Universitat Pompeu Fabra, 2017, encara inèdita, accessible al repositori [www.tdx.cat](http://hdl.handle.net/10803/404754), a <http://hdl.handle.net/10803/404754>.
- NASARRE AZNAR, Sergio, «La divisió dels béns en proindivisió en el règim de separació de béns de Catalunya», *Revista Catalana de Dret Privat* vol. 10, 2009, p. 115-156.
- NASARRE AZNAR, Sergio; GARCIA TERUEL, Rosa M, «División de los bienes en proindiviso», a: LLEDÓ YAGÜE, FRANCISCO; FERRER VANRELL, Pilar; MONJE VALMASEDA, Óscar (Dir.), *Las relaciones patrimoniales entre cónyuges y parejas convivientes en los derechos civiles autonómicos*, Madrid, Dykinson, 2021, p. 193-203.
- NAVAS NAVARRO, Susana, *El régimen de separación de bienes y la protección de los terceros*, València, Tirant lo Blanch, 1996.

- ORTUÑO MUÑO, Pascual, «Comentari als articles 41 a 43» a: EGEA I FERNÀNDEZ, Joan; FERRER RIBA, Josep (Dirs.); LAMARCA I MARQUÈS, Albert; RUISÁNCHÉZ CAPELÁSTEGUI, Covadonga (Coords.), *Comentaris al Codi de Família, a la Llei d'Unions estables de parella i a la llei de situacions convivencials d'ajuda mútua*, Tecnos, Madrid, 2000, p. 231-271.
- PÉREZ DAUDÍ, Vicente, «Las Especialidades del Código civil catalán en el proceso de familia», a: ID. (Coord.), *El proceso de familia en el Código Civil de Cataluña. Análisis de las principales novedades civiles y los aspectos fiscales*, Barcelona, Atelier, 2011, p. 176-207.
- PUIG I FERRIOL, Lluís, «Comentari als articles 37 a 40», a: EGEA I FERNÀNDEZ, Joan; FERRER RIBA, Josep (Dirs.); LAMARCA I MARQUÈS, Albert; RUISÁNCHÉZ CAPELÁSTEGUI, Covadonga (Coords.), *Comentaris al Codi de Família, a la Llei d'Unions estables de parella i a la llei de situacions convivencials d'ajuda mútua*, Tecnos, Madrid, 2000, p. 213-231.
- PUIG FERRIOL, Lluís; ROCA TRIAS, Encarna, *Fundamentos del Derecho civil de Cataluña. Tomo II. Derecho familiar catalán*, Bosch, Barcelona, 1979.
- PUIG I FERRIOL, Lluís; ROCA I TRIAS, Encarna, *Institucions del Dret civil de Catalunya. Dret de família II-2*, València, 2014.
- PUIG SALELLAS, Josep M., «La reforma de la Compilació en matèria de relacions econòmiques patrimonials entre cònjuges», a: *Materials de les II Jornades de Dret català a Tossa, celebrades els dies 29 i 30 de setembre i 1 i 2 d'octubre de 1982*, original mecanografiat sense data, p. 255-363.
- RADUÀ HOSTENCH, Joan-Maria, «La divisió de la cosa comuna: estudi de deu qüestions controvertides resoltes pel Tribunal Superior de Justícia de Catalunya», *Revista Catalana de Dret Privat*, vol 25, 2022, p. 147-157.
- REBOLLEDO VARELA, Ángel Luis, *Separación de bienes en el matrimonio*, Madrid, Montecorvo, 1983.
- RIBA TREPAT, Cristina, «Tractament processal en el codi civil de catalunya de la divisió de la cosa comuna en els judicis matrimonials», *Revista Catalana de Dret Privat* vol. 12, 2011-2012, p. 11-55.
- RIBOT IGUALADA, Jordi, «El càlcul de la compensació per raó de treball: primer balanç de jurisprudència», a: BADOSA COLL, Ferran (Dir.); GINEBRA MOLINS, Esperança; LAUROBA LACASA Elena (Coords.), *Estudis de dret català. Llibre homenatge a Antoni Mirambell i Abancó*, Barcelona, Atelier, 2022, p. 585-601.
- ROCA SASTRE, Ramon M., *Estudios de Derecho civil especial de Cataluña*, Bosch, Barcelona, 1983.

- ROCA TRIAS, Encarna, «La liquidació del règim de separació de béns a Catalunya», *Revista Jurídica de Catalunya*, núm. 3, 2008, p. 651-676.
- ROCA TRIAS, Encarna, «Els canvis en el règim de béns: de la separació a la comunitat diferida», a: FLORENSA I TOMÀS, Carles Enric (Dir.); FONTANELLAS MORELL, Josep M. (Coord.), *La codificació del Derecho civil de Cataluña. Estudios con ocasión del cincuentenario de la Compilación*, Madrid – Barcelona, Marcial Pons, 2011, p. 91-102.
- RUBIO GIMENO, Gemma, «El dret de predetracció del cònjuge vidu», *Revista Catalana de Dret Privat*, vol. 2, 2003, 235-256.
- RUBIO GIMENO, Gemma, «Liberalitat i onerositat en les relacions entre cònjuges i convivents i acció de reintegrament del preu en adquisicions oneroses (a propòsit de les sentències del Tribunal Superior de Justícia de Catalunya 3/2020, de 30 de gener, i 5/2020, de 6 de febrer)», *Revista Catalana de Dret Privat*, vol. 24, 2021, p. 75-96.
- SERRANO MASIP, Mercedes, «Los procedimientos relativos a la ruptura de la pareja estable. Regulación vigente en Cataluña», a: FLORENSA I TOMÀS, Carles Enric (Dir.); FONTANELLAS MORELL, Josep M. (Coord.), *La codificació del Derecho civil de Cataluña. Estudios con ocasión del cincuentenario de la Compilación*, Madrid – Barcelona, Marcial Pons, 2011, p. 163-185.
- SOLÉ FELIU, Josep, «Comentari als articles 35 i 36», a: EGEA FERNÁNDEZ, Joan; FERRER RIBA, Josep (Dir.); LAMARCA I MARQUÈS, Albert; RUISÁNCHEZ CAPELÁSTEGUI, Covadonga (Coords.), *Comentarios al Codi de família, la Llei d'unions estables de parella i la Llei de situacions convivencials d'ajuda mútua*, Madrid, Tecnos, 2000, p. 202-212.
- SOLÉ RESINA, Judith, «La quarta domèstica o crèdit de participació reduït», *InDret*, núm. 2, 2010, p. 1-29.
- VILELLA LLOP, Pilar, «El derecho de reembolso de la sociedad de gananciales por aportaciones privativas de los cónyuges conforme a la reciente jurisprudencia del Tribunal Supremo», a: ORTEGA BURGOS, Enrique; ECHEVARRIA DE RADA, Teresa (Dir.), *Derecho de Familia 2022*, València, Tirant lo Blanch, 2022, p. 407-421.
- VIRGILI SORRIBES, Francisco, «El régimen legal de separación de bienes en la Compilación del Derecho civil especial de Cataluña», *Anuario de Derecho Civil*, tom 15/I, 1965, p. 3-68.